

Dokumenttype

Rapport

Dato

Marts 2014

HVOR KAN UDVIKLINGEN KOMME FRA?

**POTENTIALER OG FALDGRUBER I DE
GRØNLANDSKE ERHVERVSSEKTORER
FREM MOD 2025**

HVOR KAN UDVIKLINGEN KOMME FRA? POTENTIALER OG FALDGRUBER I DE GRØNLANDSKE ERHVERVSSEKTORER FREM MOD 2025

Hvor kan udviklingen komme fra?

Potentialer og faldgruber i de grønlandske erhvervssektorer frem mod 2025

Analysen er udarbejdet af Rambøll Management Consulting i perioden september 2013 til februar 2014.

Kontaktperson hos Rambøll Management Consulting: Group Director Sustainable Society - Henrik Rosenberg Seiding (hers@ramboll.com).

www.ramboll.dk

Rapporten er udarbejdet for Greenpeace Norden og muliggjort takket være midler fra det Svenska PostkodLotteriet. Rapportens indhold er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med Greenpeaces synspunkter.

Rapporten kan downloades fra www.greenpeace.org/denmark/da/press/rapporter-og-dokumenter/

Udgives på dansk og engelsk, marts 2014.

Forsidefoto: Ivars Silis.

INDHOLD

1.	Sammenfatning	1
2.	Indledning	5
2.1	Denne rapport's fokus	5
3.	Grønlands økonomiske udfordringer	8
3.1	Sammenhængen i de offentlige finanser	9
3.2	Den negative balance i de offentlige finanser	9
4.	Erhvervssektorernes status og muligheder	12
4.1	Fiskeri	14
4.2	Minedrift og energikrævende industri	26
4.3	Turisme	40
4.4	Landbrug	53
4.5	Produkter fra sæler	57
5.	Andre sektorer – mulige fremtidsudsigter	59
5.1	Serverafkøling	59
5.2	Energieksport	59
5.3	Videre industriel bearbejdning af råstoffer mv.	60
6.	Litteraturliste	61

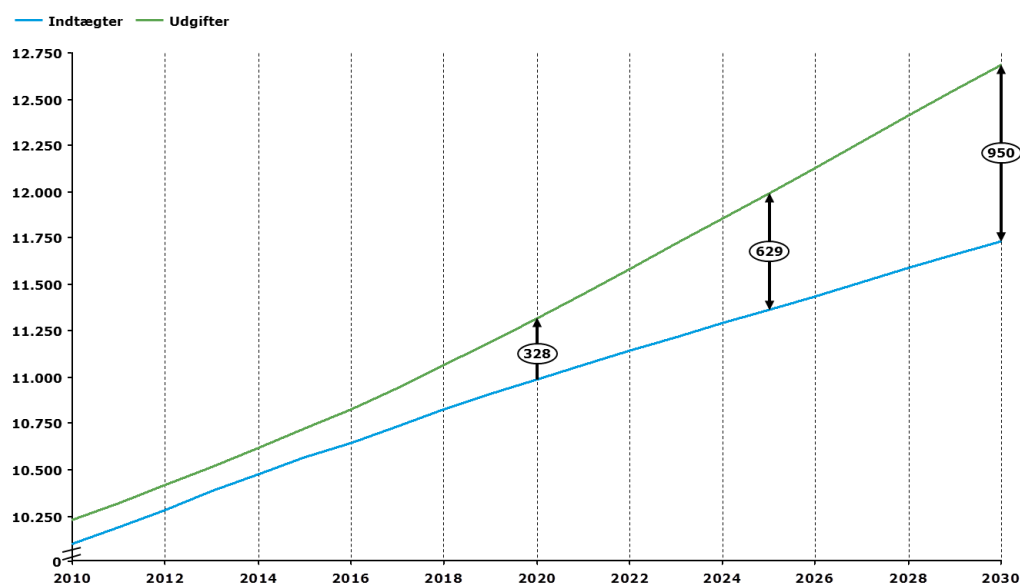
1. SAMMENFATNING

Det grønlandske samfund og den grønlandske økonomi er inde i en afgørende udvikling i disse år. På den ene side står landet over for væsentlige udfordringer, hvis det nuværende velfærdsniveau fremadrettet skal kunne opretholdes. På den anden side er der konstateret et stort erhvervsmæssigt potentiale i landet, som kan få stor betydning for det grønlandske samfunds fremtidige indtægter, erhvervsliv og bæredygtige samfunds- såvel som miljømæssige udvikling.

Den nuværende samfundsøkonomiske situation nødvendiggør et fokus på en erhvervsudvikling, der både medvirker til en langsigtet transformation af økonomien og skaber udvikling og arbejdspladser her og nu.

Selvstyret vil stå over for en stadig voksende finansieringsklemme mellem indtægter og udgifter i de offentlige finanser frem mod 2025.¹ Denne finansieringsklemme vil skulle imødegås igennem enten reduktioner af de offentlige udgifter eller ved at der skabes større indtægter til det grønlandske samfund og offentlige sektor – gennem øget privatsektoraktivitet og deraf følgende skatteindtægter til det offentlige.

Figur 1: Udvikling i indtægter og udgifter i mio. kr., 2010-priser

Kilde: Skatte- og Velfærdscommissionens betænkning 2011. Analysen bygger på Økonomisk Råds rapport 2010.

Fokus i denne rapport er at undersøge de økonomiske potentialer i Grønlands eksisterende sektorer, f.eks. fiskeri, minedrift og turisme samt nye sektorer, herunder energikrævende produktion (som f.eks. aluminiumssmeltere), udnyttelse af råstofforekomster mv.

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har analyseret, hvilke sektorer der vil være i stand til at adressere de aktuelle og fremtidige sociale og økonomiske behov i Grønland, samt hvilke konsekvenser dette vil have for økonomi, samfund og miljø.

Vores ønske med rapporten er dermed at sætte fokus på sektorer, som i Grønland skaber vedvarende lokalt forankrede arbejdspladser – og som inden for en kortere tidshorisont i større eller mindre grad vil kunne bidrage til samfundsøkonomien.

Vi har valgt *ikke* at inkludere offshore-udvinding af olie og gas i analysen. Det er velkendt, at offshore olie- og gasudvinding potentielt vil kunne være en "game changer" for Grønland. Dette

¹ For detaljer se Økonomisk Råds rapport 2010.

er blevet behandlet de senere år – og både de mulige samfundsøkonomiske gevinster såvel som de samfundsmæssige, økonomiske og ikke mindst miljømæssige risici er velbeskrevne.²

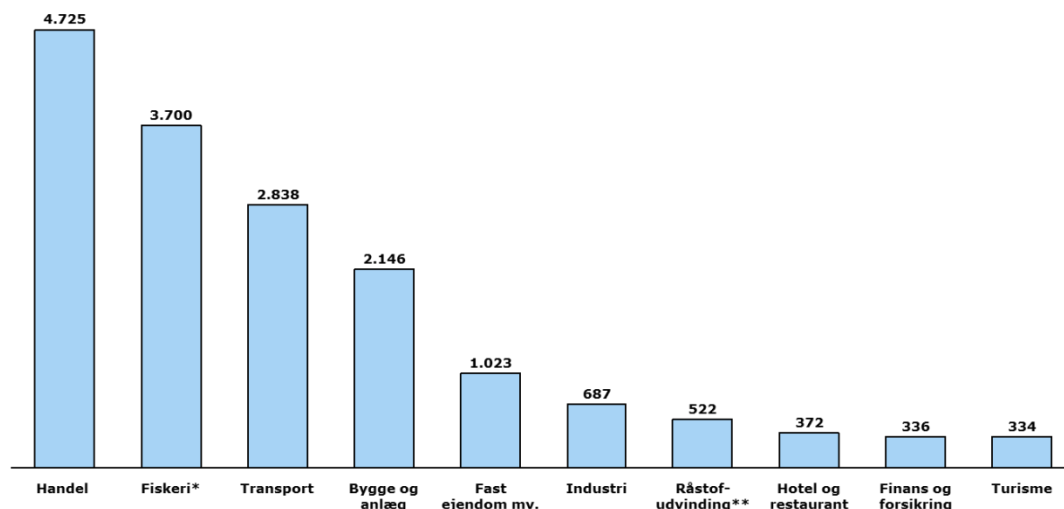
Det er vores udgangspunkt, at en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig samfundsudvikling fremmes ved en bred erhvervsudvikling, som bidrager til at udvikle et bredt sæt af indenlandske kompetencer, arbejdspladser og blivende omsætning. Det er vigtigt, at det grønlandske samfund så hurtigt som muligt øger den samfundsmæssige privatsektorindtjening for herigennem at imødegå den nuværende samfundsøkonomiske ubalance.

Selvom den gryende råstofsektor potentielt vil kunne skabe arbejdspladser og vækst, er det ikke realistisk at forvente, at dette vil danne grundlag for økonomisk udvikling i alle dele af landet. De øvrige erhvervssektorer i Grønland rummer dog også betragtelige uudnyttede vækstpoterentialer.

Landets store og veletablerede fiskerierhverv, den igangværende turismeindustri, fangst, landbruget m.fl. rummer muligheder for yderligere udvikling i de kommende år, som også kan bidrage med svar på de samfundsøkonomiske behov i fremtidens Grønland.

Fiskerisektoren er den næststørste erhvervssektor med en anslået omsætning på 3,7 milliarder kr. Handelssektoren er den største erhvervssektor med en omsætning på ca. 4,7 mia. kr. Omsætningen i turismeerhvervet er opgjort til 334 millioner kroner, mens råstofudvinding er opgjort til 522 mio. kr. i 2010. Fiskeri er langt det vigtigste erhverv i Grønland i dag og udgør ca. 90 % af den samlede eksport, der samlet er opgjort til 4,2 mia. kr. i 2011.³ Omsætningen i fiskeriet genereres ikke via offentlige midler i modsætning til andre brancher, og sektoren leverer en væsentlig del af Grønlands samlede indtægter.

Figur 2: Omsætning pr. sektor i mio. kr., 2010

* Omsætning for Fiskeri er baseret på tal fra 2011. ** Råstofudvinding indeholder minesektoren ikke olie og gas.

Kilde: Grønlands Statistik, egne beregninger.

Baseret på en struktureret analyse af de mulige erhvervssektorer, som kan bidrage med svar på de samfundsøkonomiske behov i fremtidens Grønland, vurderer Rambøll, at især de følgende sektorer vil kunne bidrage til en øget samfundsøkonomisk vækst: *Turisme, Fiskeri, Minedrift, Landbrug, Produkter fra Sæler.*

Det er Rambølls vurdering, at ovenstående sektorer frem til 2025 vil kunne realisere en gennemsnitlig årlig vækst på 0,6 pct. (total vækst på 9 pct.) baseret på allerede besluttede og iværksatte initiativer. Det svarer til en samlet øget stigning i virksomhedernes omsætning på ca. 428 mio. kr. i år 2025.

² Se f.eks. *Report on socio-economic aspects of hydrocarbon exploration and exploitation in Greenland, Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning, Vores velstand og velfærd – kræver handling nu og Erfaringerne med udviklingen af olieindustrien i Newfoundland og Labrador.*

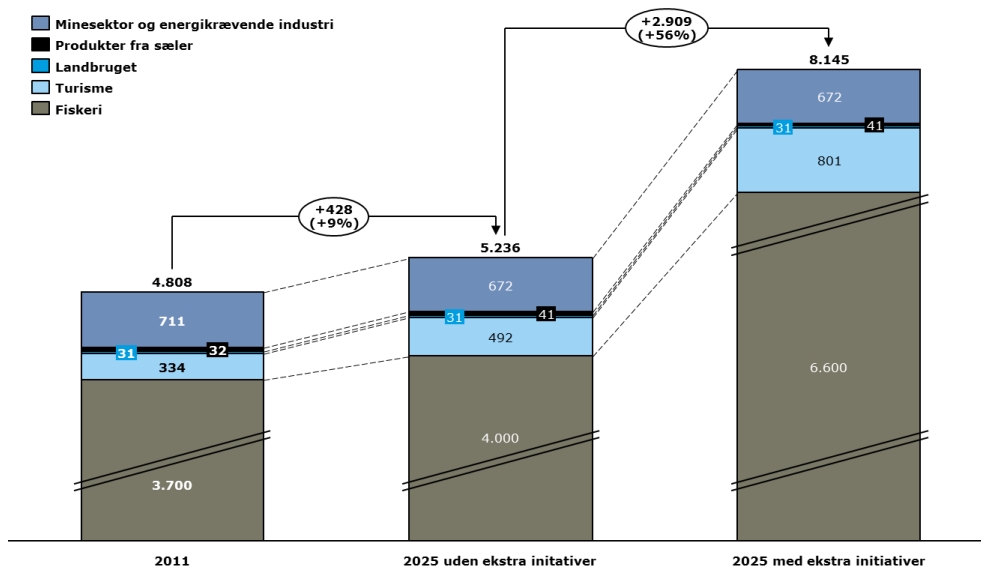
³ Se *Fiskeriets økonomiske fodaftryk.*

Realiseres i perioden et stort mineprojekt (f.eks. Isukasia-minen), kan dette potentielt medføre en årlig øget indtægt til Selvstyret på ca. 1-2 mia. kr. udover de indtægter, der følger fra de øvrige sektorer.

Vi har i rapportens sektorkapitler givet en vurdering af sektorernes mulige størrelse i 2025 under indtryk af, at der iværksættes yderligere initiativer, som kan understøtte øget vækst og fremgang.

Givet disse initiativer vurderer Rambøll, at der på sektorerne turisme, fiskeri, minedrift, landbrug og produkter fra sæler potentielt vil kunne realiseres en årlig vækst på 3,8 pct. frem mod 2025 (total vækst på 56 pct.). Det svarer til en samlet øget omsætning på ca. 2,9 mia. kr. ud over den allerede opgjorte vækst. Dette vil i stærk grad kunne medvirke til at lukke det nuværende samfundsøkonomiske hul mellem omkostninger og indtægter og samtidigt danne grundlag for økonomisk udvikling i alle dele af landet med vedvarende lokalt forankrede arbejdspladser.

Figur 3: Omsætning pr. sektor i mio. kr., 2011 og 2025

Kilde: Række kilder og egne beregninger jf. sektorkapitlerne.

Vi har i rapporten beskrevet bruttokataloger over de mulige initiativer, der vil kunne understøtte vækst på de enkelte sektorområder. For en gennemgang af de konkrete initiativer og virkemidler, der kan bringes i spil for at øge væksten på de inkluderede sektorer, henvises til de enkelte sektorkapitler. En sammenfatning af sektorkapitlerne fremgår af nedenstående tabel 1.

Der vil for hvert af de enkelte initiativer skulle gennemføres nærmere analyser af realiserbarhed, tidshorisont og forudsætninger, inden disse eventuelt iværksættes.

Rambøll finder sammenfattende, at der er behov for en struktureret politisk tilgang til udviklingen af grønlandsk erhvervsliv, hvor der fokuseres på udvikling af specifikke områder/kompetencer i lyset af målrettede vurderinger af lokale styrkepositioner og kompetencer. Derved kan man sikre en reel kapacitetsopbygning inden for de prioriterede sektorer.

Det bemærkes, at rapporten ikke har vurderet den offentlige sektors kapacitet til at gennemføre de nødvendige forandringer. Det vil være afgørende, at der samtidig med udviklingen af erhvervssektorerne er fokus på at opretholde og udvikle den nødvendige kapacitet i den offentlige sektor til fortsat at kunne understøtte og katalysere udviklingen såvel som sikre de nødvendige tilladelser, regulering og tilsyn. I modsat fald vil dette kunne have negative konsekvenser for udviklingens samfundsmæssige og miljømæssige bæredygtighed såvel som udviklingshastigheden.

Figur 4: Sammenfatning vedrørende sektoranalyserne

Sektor	Nuværende volumen	Fremskrivning til 2025	Rambøll estimat af potentiale 2025	Løftestænger til realisering af potentialet	Samfunds- og miljømæssig påvirkning
Fiskeri	Omsætning på 3,7 mia. kr. (2011), hvoraf 2,4 mia. kr. er eksport	3,7 – 4,0 mia. kr. (årlig vækst: 0-0,5 pct.)	5,1 – 6,6 mia. kr. (årlig vækst: 2-4 pct.)	Få mere ud af eksisterende ressourcer gennem fuld udnyttelse af kvoter, fiskeri i nye geografiske områder samt fokus på nye fiskearter.	Øget produktivitet og konsolidering af erhvervet med deraf følgende færre arbejdspladser og aktører. Nye forretningsområder kan potentielt medføre nye arbejdspladser.
	Ca. 3.500 fuldtidsbeskæftigede i erhvervet			Strukturforandringer igennem ophævelse af landingspligt, brug af omsættelige kvoter, uddannelse, investeringer og konsolidering.	Visse miljømæssige konsekvenser. Væsentligt at målrette investeringer således, at størst mulig miljømæssig bæredygtighed og energieffektivitet sikres. Væsentligt, at udviklingen i miljø og bestande monteres systematisk.
Minedrift og energi-krævende industri	520 mio. kr. omsætning vedr. efterforskningslicenser (2012)	672 mio. kr. alene i efterforskningsaktivitet	Svært at estimere. Baseret på 1 projekt i driftsfase forventes indtægter til Selvstyret på årligt 1-2 mia. kr.	Etablere de rette rammevilkår og sikre bæredygtighed igennem IBA, sikre optimalt government take af omsætning, maksimere andel af lokal beskæftigelse.	Lokale arbejdspladser og regional udvikling vil kunne skabe markante nye indtægter til Selvstyret og Grønland. Risiko for påvirkning af social bæredygtighed.
	80 efterforskningslicenser, 5 udnyttelseslicenser – 2 projekter tæt på anlægsfase			Sikre beskæftigelsesudvikling igennem holistisk erhvervsstrategi samt sikre rette investeringer i infrastruktur og kompetenceopbygning.	Potentielt store miljømæssige konsekvenser. Kræver stærkt fokus, at udviklingen miljømæssigt sker bæredygtigt i alle faser (efter bedste internationale standarder) samt monitoreres systematisk.
Turisme	Omsætning på 334 mio. kr. (2012)	500 mio. kr. (årlig vækst: 2,6 pct.)	600-800 mio. kr. (årlig vækst: 4-6 pct.)	Førog forbruger pr. turist gennem professionalisering, forbedring af infrastruktur samt øge udbud af tilbud og information om oplevelsesmuligheder. Etabler turismuddannelse.	Lokale arbejdspladser og medfølgende regional udvikling skaber blivende samfundsförändringar. Viktigt at udvise respekt for oprindelig kultur og levemåder.
	Svingende indtjening i perioden 2003-2010			Tiltræk flere turister gennem forøget og målrettet markedsføring samt indgåelse af strategiske samarbejdsaftaler.	Begrænset miljømæssig belastning ved vækst i erhvervet. Dog behov for særlig opmærksomhed omkring miljøpåvirkning fra krydstogturisme.
	Ca. 500 fuldtidsansatte i sektoren (2012)				
Landbrug	31. mio. kr. (2012)	31 mio. kr.	Yderligere potentiale er ikke estimeret	Forbedret infrastruktur vil potentielt kunne forbedre afsætningskanaler.	Begrænset påvirkning af lokale arbejdspladser og regional udvikling.
					Megat begrænset miljømæssig påvirkning. Ekstensive dyrkningsmetoder.
Søer	25,2 mio. kr. (2011). Forventet omsætning i 2013 på 32 mio. kr.	41 mio. kr. (årlig vækst: 2,0 pct.)	Yderligere potentiale er ikke estimeret. Dog muligt som følge af ændrede købsmønstre på verdensmarkedet.	Grønland bør understøtte og påvirke ændringer af politik på EU-plan samt aktivt markedsføre grønlandske sælskind som bæredygtige.	En vis påvirkning af lokale arbejdspladser, dog særligt inden for fangst. Megat begrænset miljømæssig påvirkning.

2. INDLEDNING

Det grønlandske samfund og den grønlandske økonomi er inde i en afgørende udvikling i disse år. På den ene side står landet over for væsentlige udfordringer, hvis det nuværende velfærdsniveau skal kunne opretholdes i fremtiden. På den anden side er der konstateret et stort erhvervsmæssigt potentiale i landet, som kan få stor betydning for det grønlandske samfunds fremtidige indtægter, erhvervsliv og bæredygtige udvikling for både samfundet og miljøet.

Potentialet er primært identificeret inden for råstof- og mineralområdet, og der er fra både politisk og erhvervsmæssig side et stort fokus på de potentielle udviklingsmuligheder, der følger heraf.

Selvom råstofsektoren potentielt vil kunne skabe arbejdspladser og vækst, er det ikke realistisk at forvente, at dette vil kunne danne grundlag for udviklingen i alle dele af landet. De nye arbejdspladser vil være knyttet til bestemte udvindingsområder, som naturligt vil have de direkte fordele i form af lokale arbejdspladser og omsætning i følgeerhverv.

De øvrige erhvervssektorer i Grønland rummer imidlertid også uudnyttede vækstpotentialer. Landets store og veletablerede fiskerierhverv, den igangværende turistindustri, landbruget, fangst m.fl. rummer flere muligheder for yderligere udvikling i de kommende år, som også kan bidrage til den grønlandske fremtid.

Det er samtidig væsentligt at holde sig for øje, at selvom råstofsektoren rummer store økonomiske potentialer, så ligger disse formentligt over 5-10 år ude i fremtiden, før de bliver substantielle. Grønlands nuværende samfundsøkonomiske situation nødvendiggør, at fokus også bør være på de sektorer, der kan skabe udvikling og arbejdspladser på kortere sigt.

Udviklingen af andre sektorer end råstof- og mineralområdet er samtidig vigtig, hvis Grønland ønsker en fortsat bæredygtig og inkluderende udvikling for hele samfundet. Der skal etableres permanente jobs, som med udgangspunkt i befolkningens kompetencer skaber grundlaget for den videre udvikling.

En Rambøll-analyse af udviklingen i 6 arktiske byer (Nuuk, Narvik, Tromsø, Gällivare, Luleå og Oulu) dokumenterer eksempelvis, at de samfund, som lykkes med at skabe en bred erhvervsstruktur med en veluddannet arbejdsstyrke, samtidig er mere modstandsdygtige over for de økonomiske konjunkturer samt er bedre til at fastholde en bæredygtig demografisk, social og miljømæssig udvikling.

Det er væsentligt at forstå samfundsudviklingens implikationer på klima, miljø og natur, da de arktiske områder er meget sårbare og enestående i forhold til dyre- og planteliv. Initiativer og forholdsregler, der modsvarer potentielle risici ved specifikke aktiviteter, bør være en integreret del af beslutningerne omkring sektorernes fremtidige udvikling og karakter.

2.1 Denne rapport's fokus

Denne rapport bygger på den præmis, at det grønlandske samfund skal finde en række langtidsholdbare løsninger for fremtiden, der både sikrer økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed. Dette er ikke en nem opgave.

Skatte- og Velfærdscommissionen sammenfatter situationen med følgende citat: *"Status quo er ikke en mulighed"*.⁴ Denne holdning er de senere år blevet udtrykt igen og igen af politikere, erhvervsliv og andre aktører i det grønlandske samfund.

I forlængelse heraf rejser der sig en række spørgsmål, som kan formuleres som følgende problemstillinger:

⁴ Økonomisk Råds rapport 2010.

- Hvilke sektorer vil være i stand til at adressere de aktuelle og fremtidige sociale og økonomiske behov i landet?
- Hvor stor en del kan de forskellige sektorer bidrage med i forhold til at adressere behovene? Og hvilke konsekvenser vil sektorerne have for økonomi, samfund og miljø?
- Hvilke nationale og internationale faktorer vil have indflydelse på sektorernes fremtidige rolle?

Denne rapport omhandler ovenstående spørgsmål. Vi behandler disse spørgsmål ved indledningsvis at identificere og analysere en række udvalgte sektorer, som kan medvirke til at trække Grønland i den ønskede retning.

Det er vores udgangspunkt, at en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig samfundsudvikling fremmes ved en bred erhvervs- og samfundsudvikling, som bidrager til at udvikle et bredt sæt af indenlandske kompetencer.

Vi har valgt **ikke** at inkludere offshore-udvinding af olie og gas i analysen. Det er velkendt, at offshore olie- og gasudvinding potentielt vil kunne være en *"game changer"* for Grønland. Dette er blevet intensivt behandlet de senere år – og både de mulige samfundsøkonomiske gevinster såvel som de samfundsmæssige, økonomiske og ikke mindst miljømæssige risici er velbeskrevne.⁵

Vores ønske med rapporten er at sætte fokus på sektorer, som i Grønland skaber vedvarende lokalt forankrede arbejdspladser – og som inden for en kortere tidshorisont i større eller mindre grad vil kunne bidrage til samfundsøkonomien.

Det vil i den forbindelse naturligvis være afgørende, at der samtidigt med udviklingen af erhvervssektorerne er fokus på at opretholde og udvikle den nødvendige kapacitet i den offentlige sektor til fortsat at kunne understøtte og fremme udviklingen mest muligt – såvel som sikre de nødvendige tilladelser, regulering og tilsyn. I modsat fald vil dette kunne have negative konsekvenser for udviklingens samfundsmæssige og miljømæssige bæredygtighed såvel som have konsekvenser for udviklingshastigheden.

Fokus i rapporten er både på mulighederne i **(1)** eksisterende sektorer, f.eks. fiskeri, minedrift og turisme og **(2)** nye sektorer, f.eks. energikrævende produktion (som f.eks. aluminiumssmeltere), udnyttelse af råstofforekomster mv.

Vi etablerer i de følgende kapitler en statusbeskrivelse med en række nøgletal omkring de sektorer, vi har udvalgt. En række samfundsmæssige dimensioner er indeholdt heri, f.eks. samfundsøkonomisk tyngde, antal beskæftigede, bidrag til de offentlige finanser, planlagte investeringer, miljømæssige implikationer, geopolitisk udsathed m.fl.

Herefter analyserer vi hver sektors fremtidige muligheder, krav og investeringer. Denne analyse inddeles i to dele: **(1)** Kortlægning af allerede besluttede udviklingstiltag og **(2)** Innovative ideer og forslag til videre udvikling af erhvervssektorerne, herunder fra private aktører eller tænketanke.

Resultatet af analysen vil være en vurdering af de mulige udviklingsmuligheder i sektoren, herunder en vurdering af sektorens mulige samfundsøkonomiske tyngde i 2025. Vi vil endvidere under hver sektor præsentere et idekatalog, som vil pege på en række initiativer, der vil kunne gennemføres for at fremme udviklingen på området.

⁵ Se note 2.

I det følgende **kapitel 3** gennemgår vi Grønlands nuværende økonomiske situation og udfordringer. I **kapitel 4** foretager vi en gennemgang af de nuværende erhvervssektorer i landet samt disses relative størrelse og udviklingspotentialer. Herudover beskrives de dyberegående analyser af de sektorer, som, under de rette betingelser, vil kunne fylde en større andel af samfundsøkonomien end tilfældet er i dag, ifølge Rambølls vurdering. I **kapitel 5** inddrages en række yderligere sektorer som dog ikke er behandlet indgående i rapporten.

3. GRØNLANDS ØKONOMISKE UDFORDRINGER

Grønlands økonomi er typisk for arktiske regioner og bør i forhold til erhvervsudvikling betragtes ud fra de konkrete geografiske og klimamæssige omstændigheder, der knytter sig til en arktisk nation.

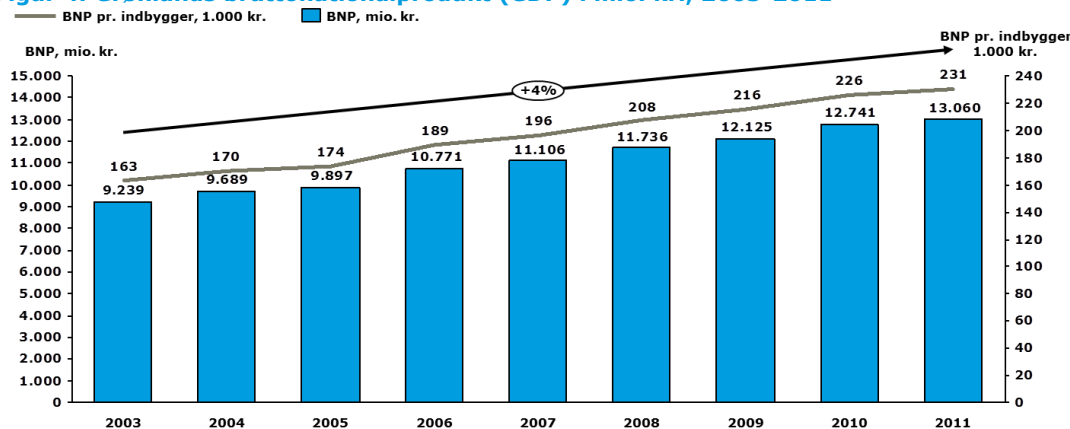
For det første er økonomien baseret på udnyttelse af naturressourcer (fangst og fiskeri) samt (hidtil) fraværet af en egentlig industrisektor.⁶ Udnyttelsen af råstoffer og mineraler spiller således kun en begrænset rolle i Grønlands økonomi i dag. I december 2013 lukkede Nalunaq-minen, som var den sidste mine i produktion. Potentialet i udnyttelsen af råstoffer er dog fremadrettet ganske stort og en lang række firmaer er gået i gang med at undersøge undergrunden for at vurdere de kommercielle muligheder ved udvinding.

For det andet har Grønland en stor offentlig sektor, som på mange måde dominerer økonomien.⁷ Det grønlandske samfund er baseret på den nordiske velfærdsmodel og tilbyder en lang række ydelser til befolkningen. Det er ikke mindst de løbende udgifter til at opretholde et højt velfærdsniveau, som fremadrettet vil lægge pres på Selvstyrets økonomiske balance.

For det tredje er der et fragmenteret og lille arbejdsmarked, der er spredt over et stort geografisk område, selvom man kan tale om en relativ koncentration omkring de større byer. I alt var der 28.387 beskæftigede i 2010.

Grønlands befolkning er på 56.370 indbyggere (januar 2013) fordelt på en enorm geografi (2.166.086 km²). Grønlands bruttonationalprodukt var i 2011 på 13,1 milliarder kroner og har i perioden 2003-2011 haft en gennemsnitlig årlig vækst på ca. 4 pct. (løbende priser). Bruttonationalproduktet pr. indbygger ligger ifølge Grønlands Statistik på 231.000 kr.

Figur 4: Grønlands bruttonationalprodukt (GDP) i mio. kr., 2003-2011

Kilde: Grønlands Statistik.

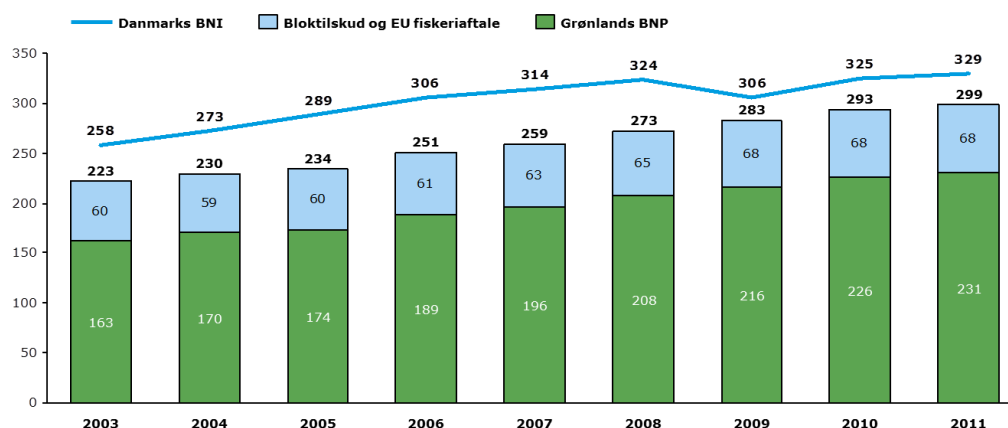
Grønlands bruttonationalprodukt pr. indbygger er lavt sammenlignet med de nordiske lande. Til sammenligning ligger det gennemsnitlige bruttonationalprodukt pr. indbygger i Danmark således på 322.000 kr. i 2011 ifølge Danmarks Statistik. I perioden 2003-2011 ligger Grønlands BNP på 60-70 % af Danmarks BNP per indbygger.

Selvom der korrigeres for bloktilskud fra Danmark og indtægter fra fiskeriaftalen med EU på samlet ca. 3,9 mia. kr., ligger Grønlands Bruttonational Indkomst (BNI) stadig ca. 10 pct. lavere end det danske.

⁶ Torben M. Andersen: "Grønlands økonomi", s. 100.

⁷ Torben M. Andersen: "Grønlands økonomi", s. 102.

Figur 5: Udvikling i BNI per indbygger for Grønland og Danmark, i 1.000 kr., 2003-2011

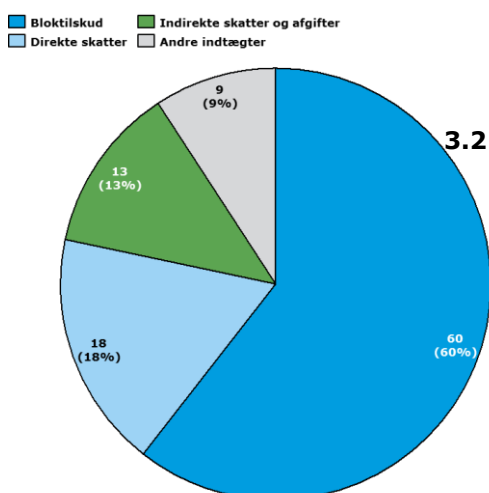
Kilde: Grønlands Statistik og Danmarks Statistik.

3.1 Sammenhængen i de offentlige finanser

Grønlands Selvstyre havde i 2011 udgifter på 6.552 mio. kr. og indtægter på 6.391 mio. kr. Bloktilskud og indtægterne fra partnerskabsaftalen med EU udgjorde ca. 3.864 mia. kr. og udgjorde dermed 60 pct. af de samlede indtægter. De direkte skatter, dvs. personskat og selskabsskat, udgjorde 1.136 mio. kr., mens de indirekte skatter, herunder indførselsafgifter, udgjorde 800 mio. kr. I alt var ca. 30 pct. af Selvstyrets indtægter således baseret på direkte og indirekte skatter og afgifter.

Den grønlandske økonomi er således fortsat i høj grad afhængig af bloktilskuddet, som de kommende år stadig må forventes at spille en afgørende rolle for udviklingen i samfundets forbrugsmuligheder og velfærdsniveau.

Figur 6: Selvstyrets indtægter i mio. kr., 2011

Kilde: Grønlands Finanslov for 2013.

Fra 2007 har der været et underskud på Selvstyrets finanser med undtagelse af 2010, hvor der var balance mellem indtægter og udgifter. I 2011 var der et underskud på godt 200 mio. kr.

3.2 Den negative balance i de offentlige finanser

En lang række aktører vurderer, at den nuværende økonomiske situation vil forværres de kommende år på grund af en række strukturelle forhold.

I forbindelse med Selvstyreaftalen blev Grønlands Økonomiske Råd nedsat i 2009. Rådet har til formål: *"at vurdere konjunkturudviklingen og holdbarheden af den økonomiske politik, ligesom rådet skal vurdere finansieringen af velfærdsydelse."*⁸

Den første rapport fra Økonomisk Råd kom i 2010 og indeholdt en række analyser af Grønlands økonomi de kommende år.

I rapporten gennemgår Rådet således en økonomisk model og fremskrivning af den nuværende økonomiske situation. Rådet identificerede en såkaldt finansieringsklemme mellem indtægter og udgifter i de offentlige finanser frem mod 2030.⁹

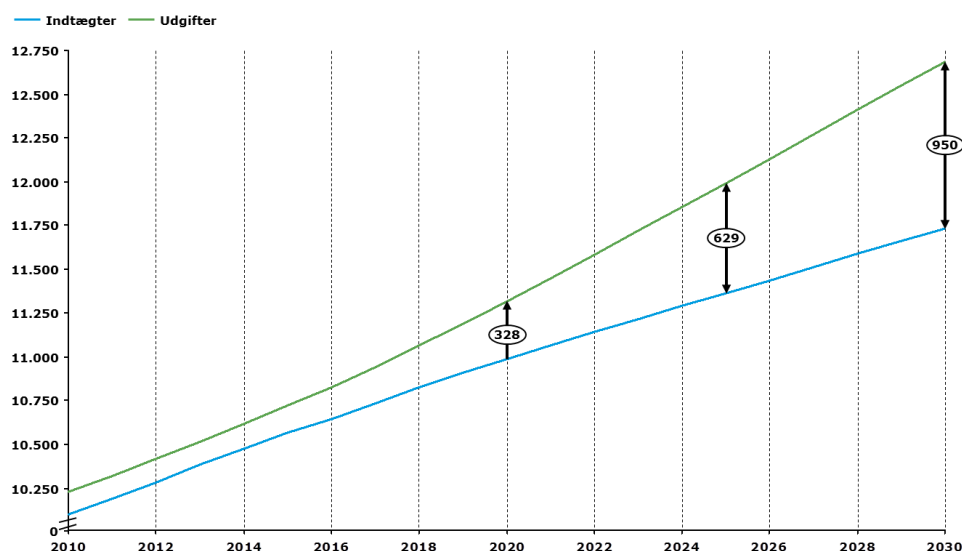
⁸ Fra indledningen af Økonomisk Råds første rapport fra 2010.

⁹ For detaljer se Økonomisk Råds rapport, kap. 3.

Rådet anslår, at gabet mellem indtægter og udgifter i 2025 vil være 629 millioner kroner, et minus der i 2030 er vokset til 950 mio. kr. (i 2010 priser). Stigningen i udgifter er væsentlig større end udviklingen i indtægterne, hvilket udvider gabet år for år.

Der kan findes flere årsagsforklaringer til den negative tendens i Grønlands Økonomiske Råds fremskrivning. En del af forklaringen skyldes naturligvis den gradvise udhuling af bloktilskuddet, men derudover vil de følgende afsnit fremhæve nogle af de væsentligste yderligere årsager.

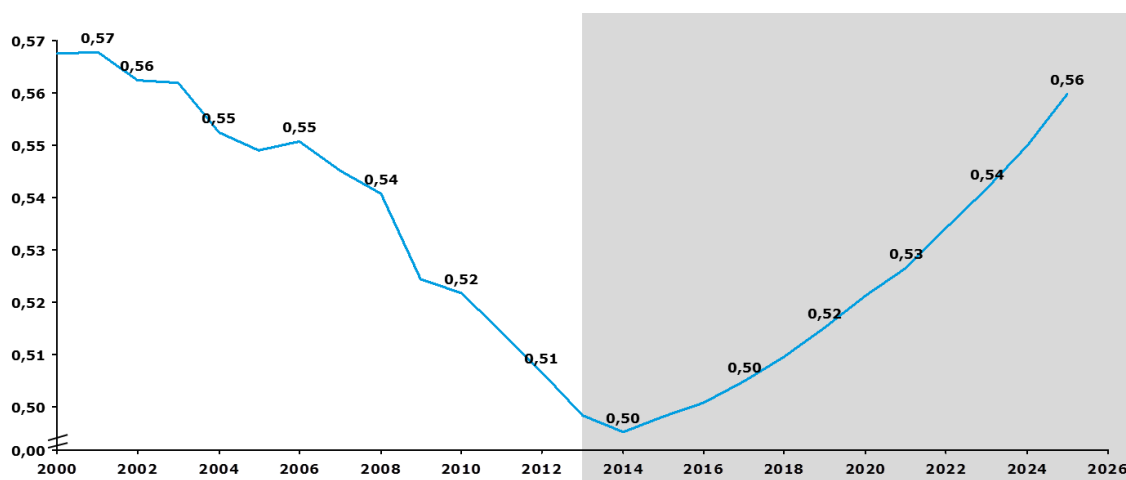
Figur 7: Udvikling i indtægter og udgifter i mio. kr., 2010-priser

Kilde: Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning 2011. Analysen bygger på Økonomisk Råds rapport 2010.

Fremadrettet bliver der færre i den arbejdsdygtige alder, mens der bliver flere ældre at forsøge. Det vil øge de offentlige udgifter til blandt andet ældrepleje og sundhedsydelser. Som det kan ses i nedenstående figur, var den såkaldte "forsørgerbrøk" i 2012 på 0,51, hvilket svarer til 0,51 forsørgede (børn, ældre, arbejdsløse) pr. aktiv forsøger. Brøken forventes at stige til 0,56 i 2025. Udgifterne til sundhed og pensioner vil derfor stige i årene frem til 2025. Fald i børnetallet vil betyde en mindre udgift til områderne familie, børn og undervisning, men dette vil ikke være nok til at udligne udgiftsstigningerne.

Figur 8: Udvikling i forsørgerbrøk, 2000-2025

Note: Beregning af forsørgerbrøk: Antal forsørgere (18-64 år) / Antal forsørgede (0-17 år, 64-99 år).

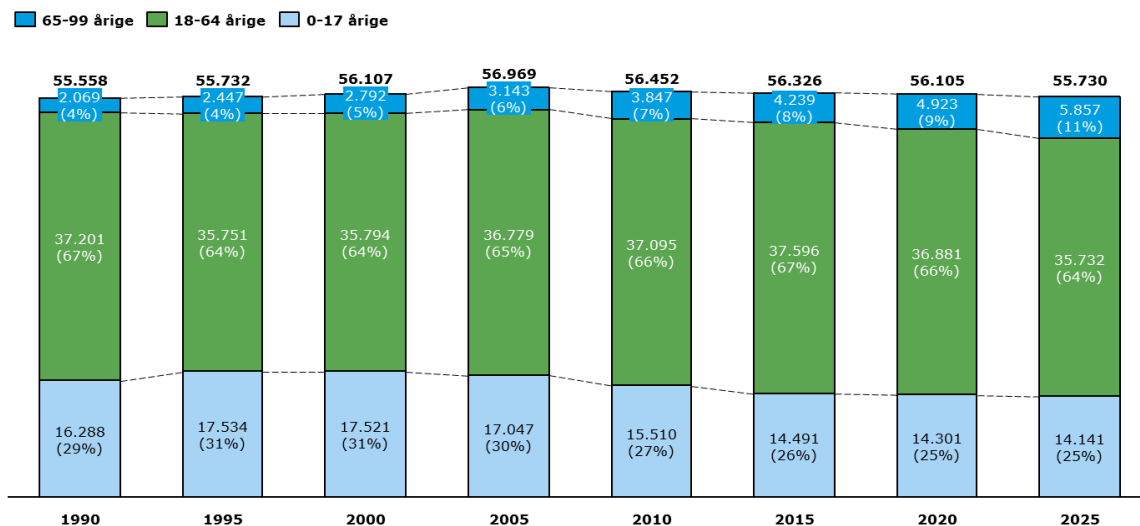
Kilde: Grønlands Statistik.

Befolkningsudviklingen i Grønland har i de senere år været negativ på grund af højere udvandring og dødsfald end indvandring og fødsler. Dette er i sig selv ikke et voldsomt problem,

såfremt den tilbageværende befolkning havde den samme eller en bedre forsørgerbrøk end før. Dette er dog formentlig ikke tilfældet, da en betydelig del af udvandringen er unge, der tager en videregående uddannelse i udlandet for efterfølgende at blive i udlandet for at arbejde.¹⁰

Tendenserne i befolkningsudviklingen forventes at fortsætte i de kommende år. I 2025 forventer Grønlands statistik, at der vil være en population på 55.730 i Grønland mod 56.452 i 2010. Desuden forventes der en stærk stigning af gruppen af borgere mellem 65-99 år og et fald i gruppen af borgere mellem 18-64 år.

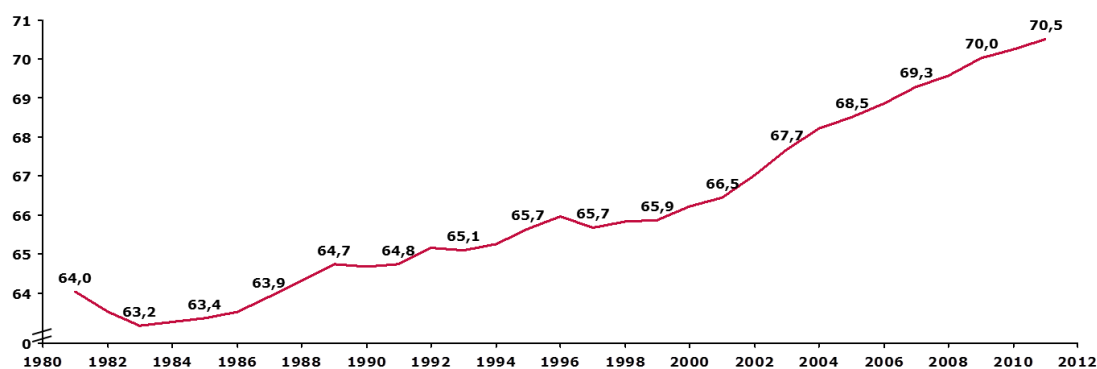
Figur 9: Udvikling i Grønlands population, antal mennesker

Kilde: Grønlands Statistik.

Den gennemsnitlige levealder i landet har været stigende de sidste årtier. I 1980 var gennemsnitslevealderen 64 år mens den i 2012 var 70,5 år. Levealderen forventes – som i andre vestlige lande - at stige fremadrettet med ca. 1 år per 5-års periode, hvilket, sammenholdt med at befolkningstallet stort set forbliver uændret frem til 2025, vil betyde en forskydning i alderssammensætningen.

Figur 10: Udvikling i gennemsnitlig levealder, alder

Kilde: Grønlands Statistik.

¹⁰ Torben M. Andersen: "Grønlands økonomi", s. 107.

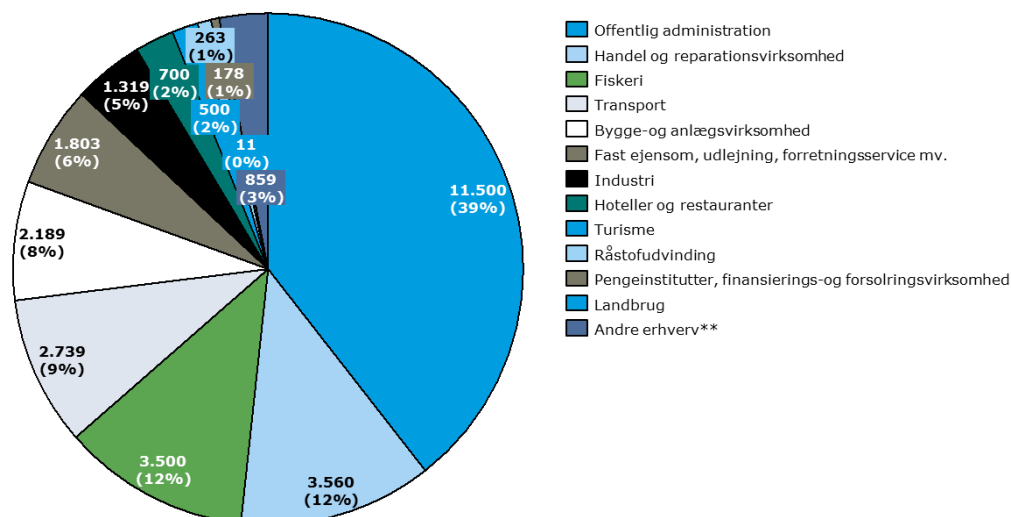
4. ERHVERVSSEKTORERNES STATUS OG MULIGHEDER

Den grønlandske virksomhedsstruktur er kendetegnet ved mange små virksomheder med få ansatte suppleret af nogle ganske få store virksomheder med en stor andel af de samlede beskæftigede. Langt hovedparten af de store virksomheder ejes helt eller delvist af Selvstyret. Det drejer sig f.eks. om Royal Greenland, Air Greenland, Tele Post, KNI, Royal Arctic Line, Nukissiorfiit m.fl. Ejerskabsformen kan enten være som aktieselskaber eller som nettostyrede virksomheder.

Den offentlige sektor er langt den største arbejdsgiver og beskæftiger ca. 39 pct. af arbejdsstyrken (hvilket svarer til ca. 11.500 ansatte). Den næststørste sektor målt på beskæftigelse er handels- og reparationsvirksomhed med ca. 12 pct. mens fiskerisektoren ligger på ca. 12 pct. Potentielle vækstsektorer som turisme (inkl. hoteller) og råstoffer ligger på henholdsvis ca. 4 pct. og 1 pct. af den samlede beskæftigelse.

Beskæftigelsen i Grønland er således forholdsvis sårbar, idet den er afhængig af det offentlige forbrug og nogle få, ofte offentligt ejede virksomheders aktiviteter.¹¹

Figur 11: Antal ansatte pr. sektor*, 2011

Note: Antal ansatte inkluderer alle ansatte i Grønland. *Antal hovedbeskæftigede i gennemsnit pr. måned. ** Andre erhverv inkluderer: Undervisning, Sundhedsvæsen, Sociale institutioner, Renovation, Forening, Kultur samt uoplyst.

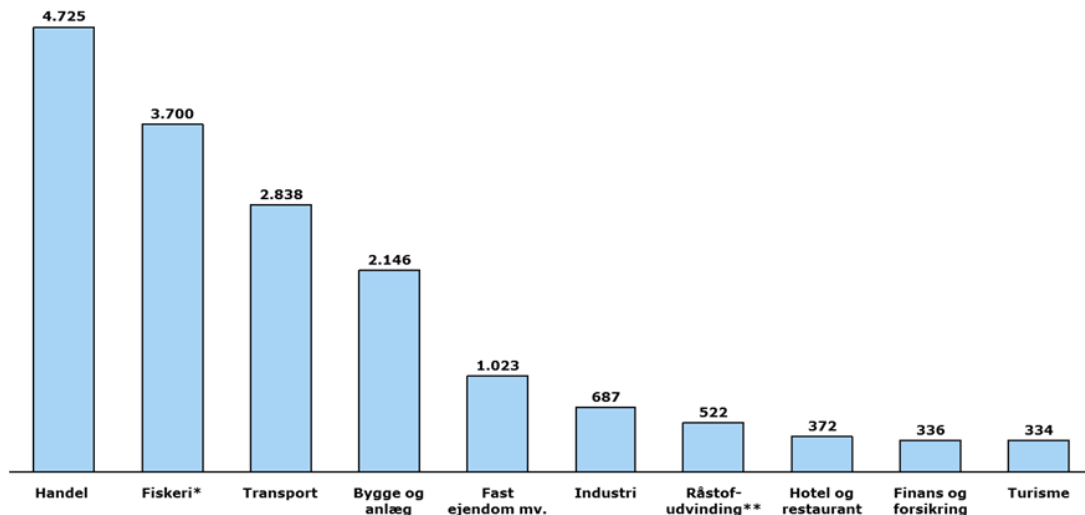
Kilde: Grønlands Statistik, Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland, 2013, egne beregninger.

Ovenstående erhvervssektorer havde i 2010 en samlet omsætning på ca. 16,7 mia. kr.¹² Fiskerisektoren er den næststørste i Grønland med en anslået omsætning på 3,7 milliarder kr. (23 pct.). Handelssektoren er den største med en omsætning på ca. 4,7 mia. kr. Omsætningen i turismeerhvervet er opgjort til 334 millioner kroner, mens råstofudvinding er opgjort til 522 mio. kr. i 2010. Fiskeri er langt det vigtigste erhverv i Grønland i dag og udgør ca. 90 % af eksporten. Omsætningen i fiskeriet genereres ikke via offentlige midler i modsætning til andre brancher, og sektoren leverer en væsentlig del af Grønlands samlede indtægter.

¹¹ Se kapitlet om Grønlands erhvervsstruktur i Skatte- og Velfærdscommissionens baggrundsrapport: *Hvordan sikres vækst og velfærd i Grønland*.

¹² Grønlands statistik har ikke en samlet oversigt over 2011.

Figur 12: Omsætning pr. sektor i 2010, mio. kr.

* Omsætning for Fiskeri er baseret på tal for 2011. ** Råstofudvinding indeholder minesektoren ikke olie og gas.

Kilde: Grønlands Statistik, Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland, Råstofredøgørelsen 2013, egne beregninger.

I de følgende afsnit rettes fokus mod de sektorer, som tiltrækker udenlandsk kapital, og som ifølge Rambølls vurdering har et vækstpotentiale fremadrettet. Analysens fokus er på sektorer, der er drevet på markedsvilkår og kun i begrænset omfang er understøttet af offentlige subsidier.

Rambøll har således analyseret en række erhvervssektorer, som kan bidrage med svar på de samfundsøkonomiske behov i fremtidens Grønland. Baseret på disse analyser har vi vurderet, at følgende sektorer kan rumme sådanne bidrag:

- Turisme
- Fiskeri
- Minedrift
- Landbrug
- Produkter fra sæler
- Øvrige perspektiver.

Hver sektor vil blive gennemgået i de følgende afsnit. Alle afsnit indledes med en faktuel beskrivelse, hvorefter udviklingsperspektiver og muligheder behandles. Rambøll giver i forlængelse heraf en vurdering af sektorens mulige størrelse i 2025. Der vil til hver sektor være tilknyttet et katalog over initiativer, der kan iværksættes for at understøtte udviklingen mest muligt.

Det skal fremhæves, at det vil være væsentligt – samtidig med udviklingen af de enkelte sektorer – at fastholde og udvikle den offentlige sektors kapacitet og kompetencer. Dette gælder både i forhold til Selvstyret og i forhold til kommunerne og øvrige offentlige institutioner.

I forbindelse med etableringen og udviklingen af minesektoren vil en række forhold omkring licenser, tilladelser, miljømæssige tilsyn mv. skulle varetages. I lyset af Grønlands enorme geografi samt den offentlige sektors relativt begrænsede størrelse, vil reguleringen af udviklingen kræve store ressourcer og kompetencer, som muligvis ikke altid er til stede i dag i den fornødne udstrækning.

Fokus på disse forhold vil være nødvendig for at sikre, at Grønland fastholder en erhvervs- og samfundsudvikling, som både er økonomisk, samfundsmæssig og miljømæssig bæredygtig, og at den fornødne udvikling sker med den ønskede udviklingshastighed.

4.1 Fiskeri

Fiskeriet er i dag en afgørende sektor i Grønland. Frem mod 2025 vurderes sektoren at have et væsentligt vækstpotentiale. Den grønlandske økonomis store afhængighed af indtjeningen i fiskeriet, og især eksporten af rejer og hellefisk, gør dog samtidig økonomien meget sårbar over for faldende international efterspørgsel, faldende verdensmarkedspriser og ikke mindst reduktion i kvoterne. Bæredygtighed i bestandene bør være hovedfokus for branchens aktører, så erhvervet på lang sigt sikres. De aktuelle anbefalinger angående lavere kvoter på bestemte arter bør således tages alvorligt og efterleves.

Fiskeriets produktion er opgjort til 3,7 milliarder kr. i 2011, hvilket gør erhvervet til det dominerende blandt Grønlands private erhvervssektorer. Målt i eksport er fiskerierhvervet også langt den vigtigste sektor.

Inden for fiskeriet er der to store virksomheder, Royal Greenland og Polar Seafood, og en lang række mindre aktører, hvoraf en del er helt eller delvist ejet af de to store virksomheder. Royal Greenland er ejet 100 pct. af Selvstyret, mens Polar Seafood er privatejet. Sektoren er baseret på kommercielle vilkår, men sektoren er, som andre lande, underlagt regulering, idet fiskeressourcerne er fordelt via licenser. Aktuelt er der desuden en afgift på rejer og hellefiskeri, og fornylig blev en afgift på makrel indført fra 2014.¹³

Samlet set har fiskeriets udvikling i de senere år været moderat stigende på både volumen og indtjening. Generelt er der dog et pres for politiske reformer af et erhverv præget af overkapacitet, lav produktivitet i dele af erhvervet og et stærkt behov for at modernisere fiskeriflåden, der i dag typisk består af ældre og forholdsvis små fartøjer.¹⁴

Det kræver en vilje til at skabe langsigtede, stabile og attraktive rammevilkår for fiskerivirksomhederne. Krumtappen i fiskerivirksomhederne er licenserne. Det bør derfor i lighed med de ikke-levende råstoffer fokuseres på at skabe en skatte- og afgiftsstruktur, som giver en stabil indtjening til samfundsøkonomien og landskassen samtidig med, udviklingen i erhvervet kan fortsættes.

4.1.1 Fakta om fiskeri i Grønland

Fiskeriets produktion er opgjort til 3,7 milliarder kr. i 2011. Af den samlede produktion eksporteres 2,4 milliarder (65 pct.), mens 0,9 milliarder (24 pct.) sælges til indenlandske erhverv med henblik på bearbejdning til videresalg og 0,4 mia. kr. (11 pct.) sælges til indenlandsk forbrug. Samlet set anvendes 35 pct. af den samlede produktion i Grønland.¹⁵

En vis mængde af fiskene sælges på Kalaaliaraq ("Brættet"), der er en fysisk markedsplads i de grønlandske byer og bygder, til familie og venner samt går til eget forbrug.¹⁶ Værdien af salg på Kalaaliaraq er ikke opgjort i nedenstående tal. Produktionen i hele fiskeriets værdikæde er ikke opgjort for andre år end 2011 og er vanskelig at estimere med det eksisterende datagrundlag.¹⁷

Målt i eksport er fiskeriet den vigtigste sektor i Grønland, og eksporten på 2,4 milliarder kr. i 2011 udgør 57 pct. af den samlede grønlandske eksport på 4,2 mia. kr. Ser man udelukkende på vareeksporten, er det ca. 90 pct. af eksporten, der kommer fra fiskeriet. Fiskeriet er dermed langt det vigtigste eksporterhverv i Grønlands økonomi.

¹³ Se f.eks. diskussion om makrelafgift i forbindelse med Forslag til Finansliv 2014 i Sermitsiaq, den 15. november 2013.

¹⁴ Se *Fiskerikommissionens betænkning* (2009).

¹⁵ Se *Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland*.

¹⁶ Fiskerne betaler typisk en afgift til Kalaaliaraq for at få deres varer solgt. Købere her er typisk lokale, og der bliver ikke betalt skat af indtægterne fra Kalaaliaraq, dog med undtagelse af Nuuk hvor der betales skat af de solgte varer.

¹⁷ I Grønlands Statistik er aktiviteterne i fiskeriets værdikæde fordelt ud på flere sektorer, herunder fiskeri, industri og engros. Det er således på baggrund af de officielt tilgængelige data for fiskeriet ikke muligt at isolere fiskeriet som sektor. Grønlands Statistik arbejder for øjeblikket på et projekt for at styrke dataindhentningen i forhold til fiskeriet.

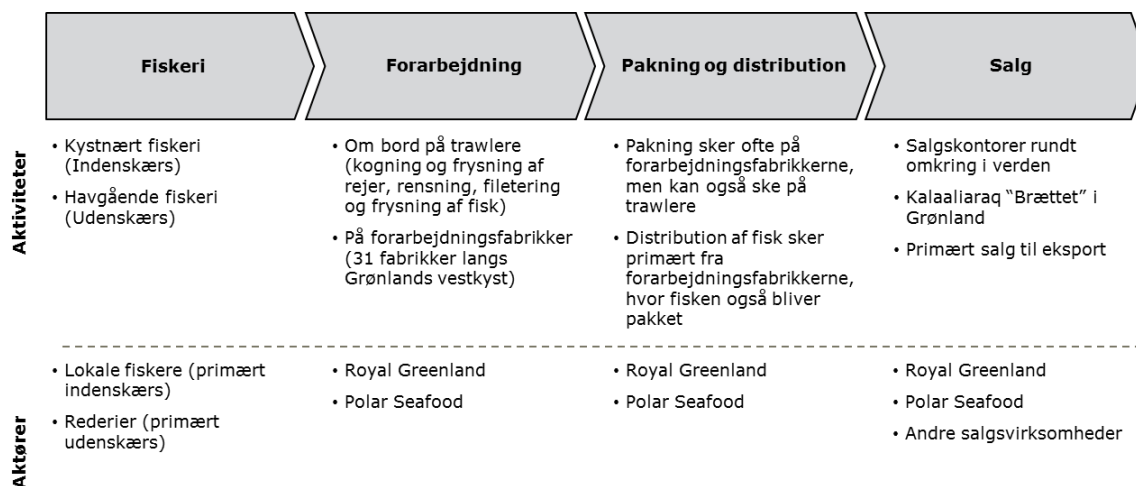
Den samlede beskæftigelse er opgjort til ca. 3.500 årsværk i 2011 og svarer til ca. 12 pct. af den samlede arbejdsstyrke.¹⁸ Der har været et massivt fald i antallet af beskæftigede inden for fiskeriet. I Fiskerikommissionens rapport fra 2009 blev det samlede antal beskæftigede i fiskerierhvervet opgjort til 5.500 i 2004. Det svarer til et årligt fald i beskæftigelsen på ca. 6 pct. Dette fald forventes i en vis udstrækning at fortsætte på grund af en øgning af den samlede produktivitet pr. enhed via ny teknologi og generel konsolidering i erhvervet, som vil implicere stordriftsfordele og færre aktører.

Til trods for det store fald i antallet af arbejdspladser har fiskerifabrikkerne ofte svært ved at finde stabil og kompetent arbejdskraft i højsæsonen. Fiskeriet er tildels sæsonpræget og mest intensivt om sommeren.

De to store virksomheder, Royal Greenland og Polar Seafood opererer primært i det havgående fiskeri, mens de fleste lokale fiskere primært opererer i det kystnære fiskeri. I 2011 stod de to store virksomheder for 77 pct. af den samlede produktion i fiskeriet. Royal Greenland stod for 46 pct. og Polar Seafood stod for 31 pct.

Værdikæden i fiskerisektoren kan opdeles i 4 dele, jf. figuren nedenfor.

Figur 13: Værdikæde for fiskeriet og udvalgte aktørers rolle

Kilde: Fiskerikommissionen (2009), Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland.

4.1.1.1 Fiskeri

Flåden af fiskefartøjer i Grønland var i slutningen af 2011 på ca. 525 fartøjer. Dertil kan der lægges mellem 1.500 og 2.000 joller, hvor en del af disse benyttes til fiskeri og fangst, og en del hører under fiskerkuttere med bundgarnsfiskeri.¹⁹

Fiskeriet i Grønland opdeles i hhv. kystnært og havgående fiskeri.

Kystnært fiskeri (indenskærs)

Det kystnære fiskeri er kendetegnet ved at være arbejdskraftsintensivt og have en relativ lav produktivitet, hvor der ikke vil kunne drages stor nytte af stordriftsfordele. Det kystnære fiskeri består primært af små og mellemstore fartøjer og er ofte kuttere op til 80 BRT med fokus på det lokale og regionale kystfiskeri.²⁰

¹⁸ Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland, Fiskerikommissionen.

¹⁹ Effektberegninger af fiskerireformer.

²⁰ NANOQ.gl – Havgående og kystnært fiskeri.

Havgående fiskeri (udenskærs)

Det havgående fiskeri er, modsat det kystnære fiskeri, kendetegnet ved at være kapitalintensivt og samtidig højproduktivt, hvor der kan drages stor nytte af stordriftsfordele. I 2010 var der 30 ejere med 53 både. Bådene er primært travlere over 80 BRT og har ofte fokus på rejefiskeriet, hvor de samtidig kan bearbejde fangsten om bord. Trawlere skal ifølge loven lande 25 pct. af deres fangst til videre forarbejdning i land.²¹

4.1.1.2 Forarbejdning

Royal Greenland og Polar Seafood er til sammen ejere eller medejere af hovedparten af alle fiskeriforarbejdningsfabrikker i Grønland. Forarbejdningen kan finde sted på to måder, enten på skibet eller på fabrikker på land.

Når forarbejdning sker på skibe benyttes de såkaldte trawlere, der fungerer som flydende fabrikker. Trawlerne har udstyret til fiskeri og forarbejdning, f.eks. kan rejer blive kogt og frosset om bord, fisk kan fileteres og fryses, eller fiskene kan blive rensset til videre forarbejdning på land.²²

Forarbejdning på land sker på en af de 31 forarbejdningsfabrikker i Grønland. Alle disse forarbejdningsfabrikker er placeret op langs Grønlands vestkyst og modtager fiskene direkte fra fiskerne, men der findes også et antal fabrikker uden for Grønland, bl.a. i Danmark, England og Polen.²³ Fabrikkerne har forskellige funktioner og tilbyder samme forarbejdning som på skibene, men også andre forædlingsredskaber, f.eks. store rygeovne. Nogle fabrikker arbejder udelukkende med rejeproduktion, mens andre beskæftiger sig med flere forskellige fiskearter.

4.1.1.3 Pakning og distribution

Pakning og distribution sker ofte fra forarbejdningsfabrikkerne. Som tidligere nævnt er fabrikkerne ikke kun lokaliseret i Grønland, men bl.a. også i Danmark, England og Polen. På fabrikkerne bliver fisken pakket og klargjort til videre distribution. Pakning af fisk kan dog også ske om bord på trawlerne.

Distributionen af de pakkede fisk fra fabrikkerne bliver i dag hovedsageligt foretaget af de to store virksomheder, Royal Greenland og Polar Seafood, der med deres størrelse har mulighed for at håndtere og investere i avancerede distributionskanaler.²⁴

4.1.1.4 Salg

Salget af grønlandsk fisk sker typisk gennem salgskontorer rundt om i verden. Denne funktion varetages af både Royal Greenland og Polar Seafoods virksomheder, men også af lokale virksomheder i de markeder, som grønlandske fisk afsættes på.

En bæredygtig regulering af de levende ressourcer

Fiskeriet i Grønland er reguleret af fiskerilovgivningen, der er baseret på et gennemgående princip om bæredygtighed og en sikring af de levende ressourcer på lang sigt. For at sikre en bæredygtig udvikling i fiskerierhvervet fastsætter Naalakkersuisut hvert år grænsen for den totale tilladte fangstmængde (TAC).

TAC fastsættes på baggrund af rådgivning fra ICES (Det Internationale Havforskningsråd), NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization) og Grønlands Naturinstitut.²⁵ For alle relevante fiskearter fastlægges, hvor mange tons der må fanges, og i hvilke områder fiskeriet må foregå.

²¹ NANOQ.gl – Havgående og kystnært fiskeri.

²² www.royalgreenland.gl

²³ En del af fabriksfaciliteterne, som ejes af grønlandske virksomheder, forarbejder fisk, der ikke stammer fra Nordatlanten.

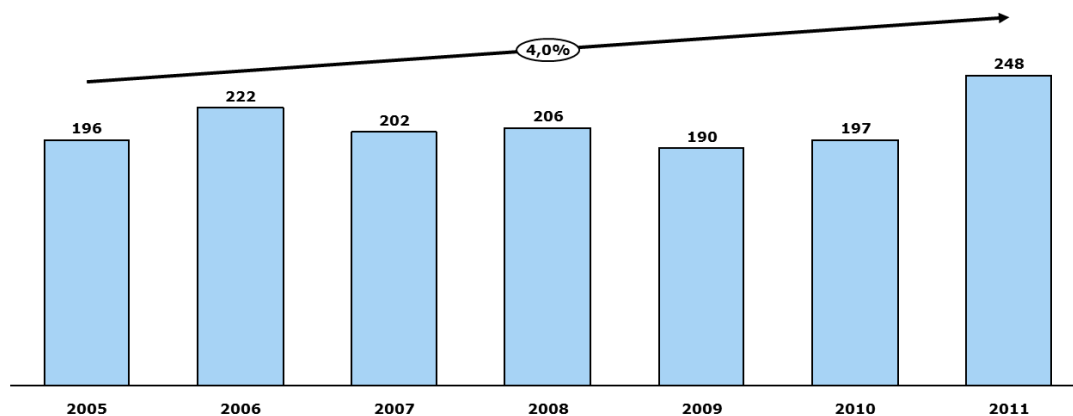
²⁴ Se *Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland*.

²⁵ Inden Naalakkersuisut kan fastsætte den endelige TAC, skal Fiskerirådet i høring. Fiskerirådet består af repræsentanter fra GA, KNAPK og nogle nedsatte organisationer (SIK, NUSUKA, KANUKOKA, Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, Grønlands Naturinstitut, Grønlands Fiskerilicenskontrol, Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked samt Departementet for Finansier).

GFLK (Grønlands fiskerilicenskontrol) kontrollerer, at fiskekvoterne overholdes. I 2013 blev det vestgrønlandske rejefiskeri, som det første fiskeri i Grønland, tildelt MSC-certificering, der fungerer som en international mærkning af de aktuelle forhold som bæredygtige.²⁶

På baggrund af kvoterne udarbejdes der licenser til aktørerne i fiskeriet. Hvad angår havgående fiskeri, er der licenspligt på rejer, hellefisk, krabber, torsk, rød fisk, helleflynder, lodde og skolæst, mens der i det kystnære fiskeri er licenspligt på rejer, hellefisk, krabber, torsk, laks, stenbider og kammuslinger.²⁷ Den samlede mængde af fisk fanget af grønlandske fartøjer, målt i tusinde ton, er steget fra 196 i 2005 til 248 i 2011, hvilket svarer til en samlet stigning på ca. 26 pct.²⁸

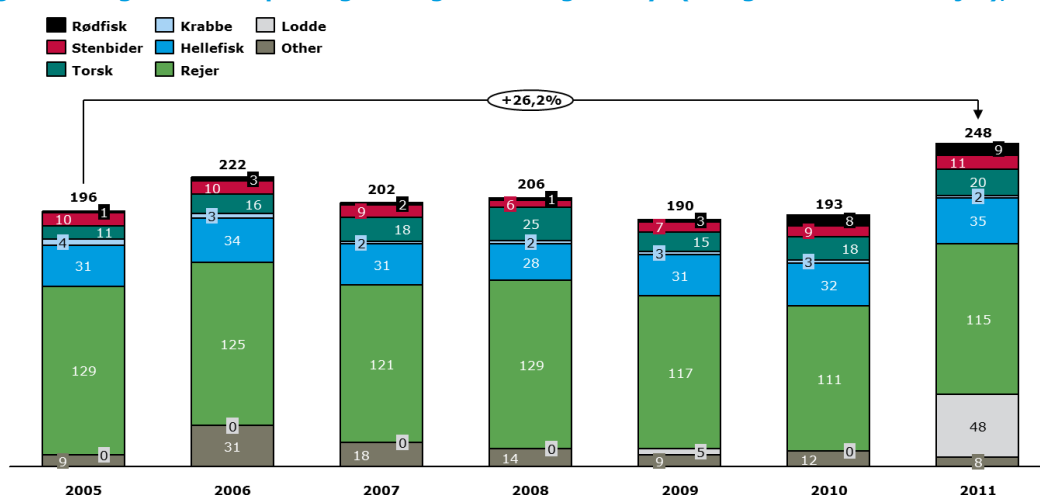
Figur 14: Samlet fangst i fiskerisektoren (grønlandske fartøjer), tusinde ton

Kilde: Grønlands Statistik.

Grønlands fiskeri er i dag hovedsageligt fokuseret på rejer, hellefisk og torsk. Mængden af rejer har været relativt stabil de seneste år og lå i 2011 på 115 tusinde ton, svarende til næsten halvdelen af den samlede fangst. Der blev i 2011 fanget 35 tusinde ton hellefisk, hvilket er på niveau med de seneste års mængde og ca. 14 pct. af den samlede mængde fangede fisk i 2011. Mængden af fangede torsk er derimod steget fra 11 tusinde ton i 2005 til 20 tusinde ton i 2011, hvilket er en fordobling og svarer til 8 pct. af den samlede mængde fangede fisk i perioden. Samlet set udgør de tre arter næsten 70 pct. af den samlede mængde i 2011. Den store stigning i 2011 skyldes primært et meget stort fiskeri af lodde, der er steget fra 90 ton til 48 tusinde ton.

Figur 15: Segmenteret opdeling af fangede fisk og skaldyr (kun grønlandske fartøjer), tusinde ton

Kilde: Grønlands Statistik.

²⁶ MSC = Marine Stewardship Council. Det er en miljømærkning af fisk, og det er den bedste garanti for bæredygtighed til havs. WWF var med til at etablere ordningen i 1997 og mærket er baseret på bæredygtighed i bestandene, et fiskeri til bevarelse af havets økosystemer og en opfyldelse af lokale, nationale og internationale love. Se WWF februar 2013 – "Bæredygtige rejer er stor sejr".

²⁷ Effektberegninger af fiskerireformer.

²⁸ Udenlandske kvoter og fangst behandles ikke i denne rapport.

Licenser og kvoter

Der findes tre forskellige typer af licenser:

- 1) Tidsbegrænsede licenser med øvre tilladt fangstmængde
- 2) Tidsbegrænsede licenser uden øvre tilladt fangstmængde
- 3) Tidsubegrænsede licenser med øvre tilladt fangstmængde, der benyttes ved rejefiskeri.

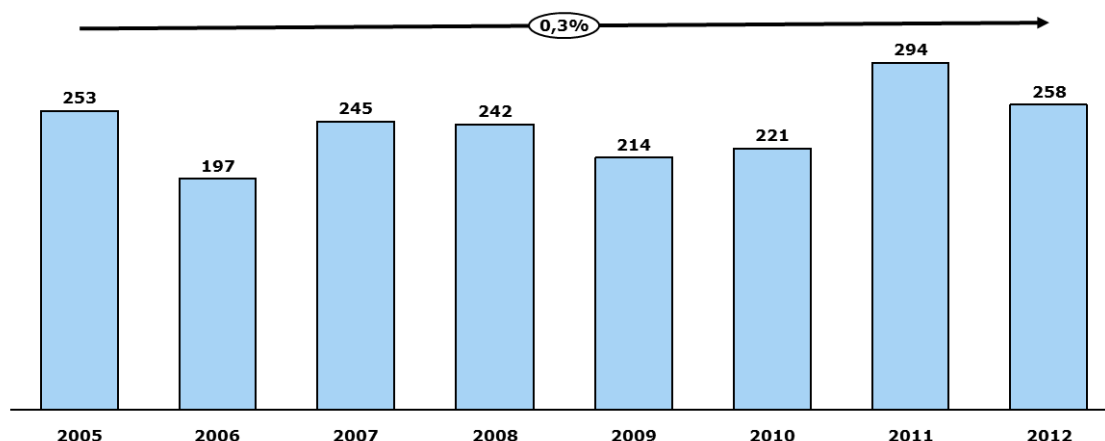
Licenserne bliver uddelt til rederier eller enkeltpersoner, som årligt tildeles en vis andel af det enkelte flådesegments årlige kvote. Når den årlige TAC er fastsat, meddeler Naalakkersuisut, rederier og enkeltpersoner, hvilken kvote deres respektive licens svarer til. Disse kvoter er omsættelige og kan derfor handles individuelt mellem rederier og enkeltpersoner. Der er dog en øvre grænse på andelen af kvoter, et rederi eller en enkeltperson må eje.

I det havgående rejefiskeri må et rederi eller enkeltperson maksimalt eje 1/3 af den samlede kvote for rejer, mens den maksimale kvote i det kystnære rejefiskeri er blevet hævet fra 10 til 15 pct. i 2011.

Udviklingen i kvoter

Udviklingen i andelen af kvoter (TAC) har samlet set været stabile i perioden 2005 til 2012. I 2005 var TAC 253 tusinde ton, mens den i 2012 var 258 tusinde ton. Der er en del variation i de enkelte år og et spænd på næsten 100 tusinde ton mellem det laveste niveau i 2006 og det højeste i 2011 med 294 tusinde ton.

Figur 16: TAC (total tilladt fangstmængde) af grønlandske fartøjer, tusinde ton

Kilde: Grønlands Statistik.

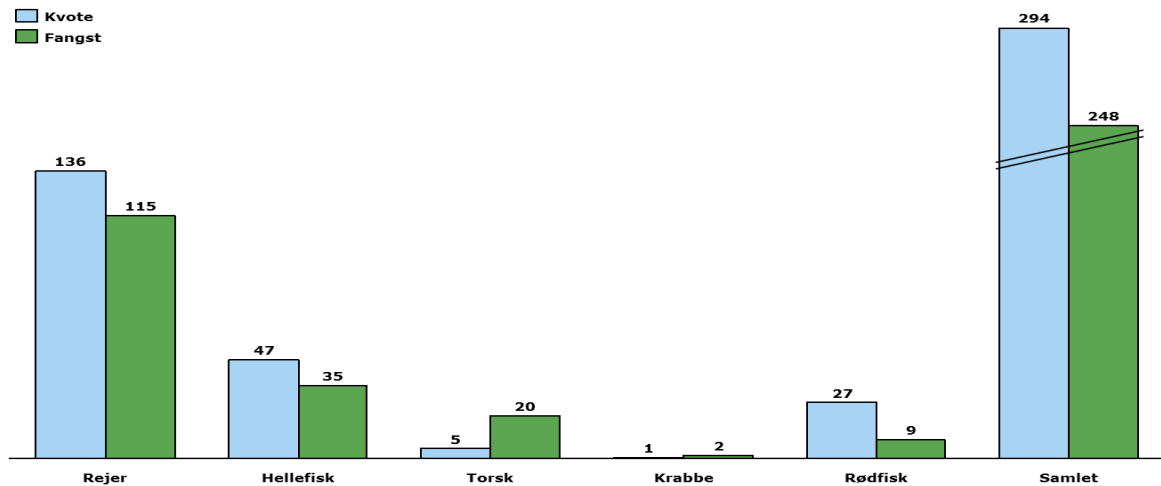
Udnyttelsen af kvoter

I 2011 var den samlede TAC på 294 tusinde ton, mens der blev fanget 248 tusinde ton, og selvom kvoten er tæt på at blive opfyldt, er der stadig kapacitet til ca. 15 pct. yderligere fangst. I princippet er der således mulighed for en bedre udnyttelse af de eksisterende kvoter. Det kræver dog, at de underliggende bestande rent faktisk er til stede i farvandene og kan fiskes bæredygtigt. F.eks. er kvoterne for rejer blevet sat ned i 2012 og 2013, hvilket indikerer, at potentialet for rejer i 2011 formentlig var begrænset.²⁹

Potentielt er der muligheder for en bedre udnyttelse af kvoterne inden for fiskeri af hellefisk og rød fisk. Torskefiskeriet lå over den tilladte kvote, men kvoten for 2012 er dog sat til 20 tusinde ton og indikerer, at niveauet for 2011 var lavt i forhold til den underliggende bestand.

²⁹ Grønlands økonomi 2013.

Figur 17: TAC og realiseret fangst per art, tusinde ton

Kilde: Grønlands Statistik.

4.1.2 Miljømæssige implikationer i fiskeriet

Fiskeriet i Grønland implicerer en række miljømæssige problemstillinger, herunder CO₂-udledning og spildevand. Generelt er fiskerierhvervet relativt energitungt og især drift af fartøjer og forarbejdningsanlæg forbruger store mængder energi. Ikke sjældent udledes spildevand fra bearbejdning og produktion desuden direkte uden bearbejdning.

Aktører inden for fiskerierhvervet bør skærpe deres fokus på at indrette en bæredygtig og miljøvenlig produktion, hvilket indebærer et stadigt fokus på bl.a. følgende områder:

- Reduktion af vandforbrug og håndtering af spildevand
- Reduktion af energiforbrug (olie, gas, fjernvarme, vandkraft)
- Håndtering af organisk affald (omdannes til dyrefoder)
- Reduktion af papir-, pap- og plastaffald
- Reduktion af kemiske affaldsprodukter.

Nedenstående afsnit beskriver de miljømæssige implikationer i forbindelse med CO₂-udledning og spildevand.

4.1.2.1 CO₂-udledning

Grønlands Statistik har opgjort den samlede mængde CO₂ udledt af fiskerierhvervet til 132.970 tons i 2012. Det er en stigning på 19 pct. fra 108.094 tons i 2005. I 2012 stod fiskerierhvervet for 72 pct. af det samlede energiforbrug i produktionserhverv.³⁰

For at udvikle et bæredygtigt fiskerierhverv er det væsentligt at have et langsigtet perspektiv på at reducere CO₂-udledning og forurening generelt. En væsentlig faktor i denne sammenhæng vil være teknologiforbedringer, der reducerer energiforbruget og øger energieffektiviteten. Nogle af de væsentligste tiltag i denne sammenhæng er:

- Optimering af trawl og skovle, som reducerer olieforbrug og øger fangsten. Undersøgelser af trawlfiskeriet viser³¹:
 - At der kan spares over 40 pct. af energiforbruget pr. fanget kg.
 - At der kan fanges 20 pct. flere fisk pr. trawltid.

³⁰ I opgørelsen er fiskerifartøjer en del af opgørelsen, mens produktionsanlæg ikke er talt med.

³¹ Se GEMBA Seafood Consulting: "Demonstrationsfartøj i Østersøfiskeriet med fokus på bedst kendte teknologier inden for energieffektivitet i fangstredskaber under hensyn til selektivitet og dokumentation" – Dec. 2011 Undersøgelsen er gennemført for Bornholms og Christiansøes Fiskeriforening som en undersøgelse af effekten af moderne teknologi i trawlfiskeri.

- Blandt initiativerne til at realisere optimeringen hører:
 - Indførelse af pelagiske trawlskovle, der ikke berører havbunden. Undersøgelser har vist, at pelagiske skovle kan reducere brændstofforbruget med 15 pct., hvilket svarer til en halvering af skovlens bidrag til det samlede brændstofforbrug.
 - Indførelse af langsommere trawl. F.eks. kan et 10 pct. langsommere trawl give op til et 30 pct. lavere brændstofforbrug.
 - Anvendelse af flydende trawl frem for slæbetrawl og således reducere energiforbruget i kraft af mindre modstand, samtidig med de direkte skadevirkninger på havbunden bliver mindre.

Denne type initiativer til at reducere energiforbruget kræver strategiske og langsigtede investeringer i ny teknologi på fartøjerne. De to store aktører, Royal Greenland og Polar Seafood, har i en vis udstrækning integreret nogle af ovenstående metoder for at opnå miljøforbedringer og en videre integration af disse initiativer bør intensiveres for at reducere CO₂-udledningen og optimere energiforbruget fremadrettet.

4.1.2.2 Spildevand

Spildevand er et af de centrale områder i forbindelse med forarbejdning og forædling af naturressourcen. I en gennemgang af rejefiskeriet opgøres det samlede vandforbrug i en grønlandsk rejefabrik til 40-70 m³ pr. tons råvare, hvor fabrikker, der arbejder med forarbejdning af ferske usorterede rejer, bruger markant mere vand, end fabrikker, der arbejder med forarbejdning af sorterede frosne rejer, da der kræves store mængder vand til at sortere rejerne.

Sammenholdes det grønlandske niveau på 40-70 m³ pr. tons råvare med det internationale niveau for vandforbruget i fabrikker, der anvender bedste tilgængelige teknik (Best Available Technology), ligger det grønlandske niveau væsentligt højere, da det internationale niveau er på 20-30 m³ pr. tons råvarer.³²

Generelt ansås det, at 40-70 pct. af naturressourcen, alt efter fisketype, i fabrikker med produktion eller forarbejdning bliver til affald. Det organiske affald, der bliver udledt fra fiskefabrikkerne, er typisk hoveder, finner/haler, skaller, skind, skrog og afskæringsrester. Det gennemløbende vand, som bruges i forbindelse med forarbejdningen af fisken, kaldes procesvandet og udledes typisk direkte som spildevand.³³

For at reducere spildevandet bør der i produktionsanlæg anvendes den bedste tilgængelige teknik i produktionen, der stiler mod at reducere emission og ressourceforbrug samt at mindske vandforbruget og spildevandsbelastningen. En bæredygtig udvikling bør understøttes af et fokuseret arbejde med initiativer, der reducerer mængden af spildevand total set, men i høj grad også arbejder med at genbruge det organiske restaffald til relevante produkter.

4.1.3 Selvstyrets politik på fiskeriområdet

De senere år har et reformarbejde med at modernisere fiskerisektoren været i gang. Arbejdet hviler i store træk på en række anbefalinger, der blev formuleret i Fiskerikommissionens betænkning fra 2009. Forslagene i Fiskerikommissionen er baseret på et grundlæggende krav om en sektorudvikling, der dels skal være bæredygtig i forhold til naturressourcen, dels er økonomisk bæredygtig og dermed drives med høj produktivitet. Desuden skal udviklingen så vidt muligt foregå på kommercielle vilkår.

Anbefalingerne fra Fiskerikommissionen sigter generelt mod at gennemføre en række strukturændringer, der skal effektivisere et erhverv præget af overkapacitet, lav produktivitet, et

³² Brancheblad for Rejefabrikker – Oversigt over emissioner, bedste tilgængelige teknik (BAT) og nyttiggørelse af restprodukter – sep. 2005.

³³ Organisk industriaffald i Grønland – Værktøjer til fremme af bedste tilgængelige teknik og nyttiggørelse af restprodukter – sep. 2005.

stærkt behov for at modernisere fiskeriflåden, der i dag består af ældre og forholdsvis små fartøjer, samt mange beskæftigede med fiskeri og fangst.

I Selvstyrets plan frem mod 2025 er målet for disse reformer formuleret: *"Målet er at opnå større indtjening for dem, som er i erhvervet og sikre, at erhvervet kan bidrage med en fair andel af indtjeningen i form af ressourcerenteafgift på alle væsentlige arter i fiskeriet."*³⁴ I forlængelse af Fiskerikommissionens arbejde arbejdes der således for en øget udnyttelse af stordriftsfordele i fiskeriet og dermed en øgning af produktiviteten i erhvervet.

Fiskerikommissionens forslag vil indebære at få omstillet nogle af de mindre fiskere og kuttere til færre, større og mere effektive produktionsenheder. Dette vil også betyde, at færre i fremtiden alt andet lige vil være beskæftiget i fiskerierhvervet.

Som en del af moderniseringen vil Selvstyret fokusere på en række områder, som skal udmøntes i praksis og integreres i fiskeriloven i de kommende år. Det drejer sig blandt andet om reformer og forbedrede rammevilkår i forhold til:

- Bestemmelse om restriktion på ejerskab
- Landingspligten
- Løsning af generationsskifteproblematikken
- Indførsel af ressourcerentebeskatning på alle væsentlige arter i fiskeriet
- Sondringen mellem kystnært og havgående fiskeri
- Bestemmelser om kvoterettigheder³⁵.

I udmøntningen af de konkrete initiativer er der et ønske om stabile og langsigtede rammevilkår, der gør det muligt for aktører i fiskeriet at investere målrettet i ny teknologi i forbindelse med fiskeriflåden og de landbaserede anlæg. Derudover er et særligt fokusområde at stille større krav til fiskerilicenser om brug af lokal arbejdskraft og lokale virksomheder, således at man sikrer maksimal værdi for det grønlandske samfund. I den sammenhæng har Impact Benefit Agreements-aftaler været på tale som en af de relevante løsningsmodeller, der ligeledes er ved at blive udviklet inden for råstofsektoren.

De skitserede fokusområder samt behovet for reformer og strukturtilpasninger, som de formuleres i Fiskerikommissionen, er meget vigtige at få virkeliggjort i konkrete initiativer og integreret i fiskeriloven. Målrettet politisk handling på området og en vilje til at investere langsigtet i fiskeriet er nødvendigt for at kunne styrke og løfte erhvervet til at være konkurrencedygtigt internationalt og vokse fremadrettet.

4.1.3.1 Den forventede effekt af initiativerne

I de fleste vurderinger af fiskeriets muligheder er der en moderat tro på, at de påkrævede strukturtilpasninger bliver gennemført i en sådan grad, at fiskeriet vil kunne opleve vækst og udgøre en større del af den grønlandske økonomi, end det gør i dag. Der fokuseres først og fremmest på alle udfordringerne, hvilket i bedste fald fastholder det grønlandske fiskeri på det nuværende niveau i de kommende år.

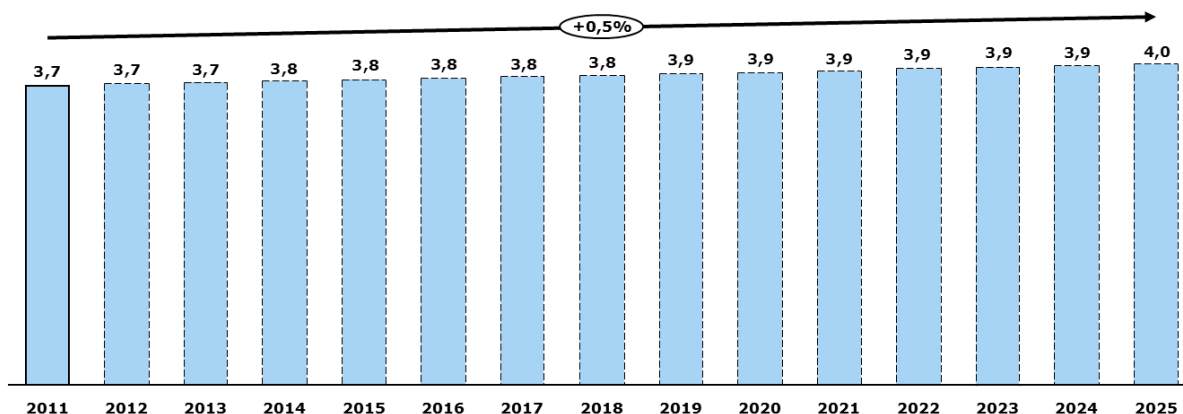
En realistisk vurdering af potentialerne frem mod 2025, uden at disse tilpasninger gøres, vil være et scenarie med en årlig vækst på 0-0,5 pct., hvilket betyder, at omsætningen i 2025 vil ligge på ca. 3,7-4,0 milliarder kr.

Hvis dette scenarie realiseres, vil fiskeriet fortsat være et afgørende erhverv i Grønland, men det vil ikke kunne fungere som en sektor, der er i stand til at adressere de kommende udfordringer i forhold til et systematisk budgetunderskud og en kommende økonomisk selvstændighed.

³⁴ Vores fremtid – dit og mit ansvar – på vej mod 2025, Nalakkersuisut 2012-13, s. 23.

³⁵ Se Vores fremtid – dit og mit ansvar – på vej mod 2025, Nalakkersuisut 2012-13.

Figur 18: Projekteret omsætning i fiskerisektoren, mia. kr.

Kilde: Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland, Grønlands Statistik, egne beregninger.

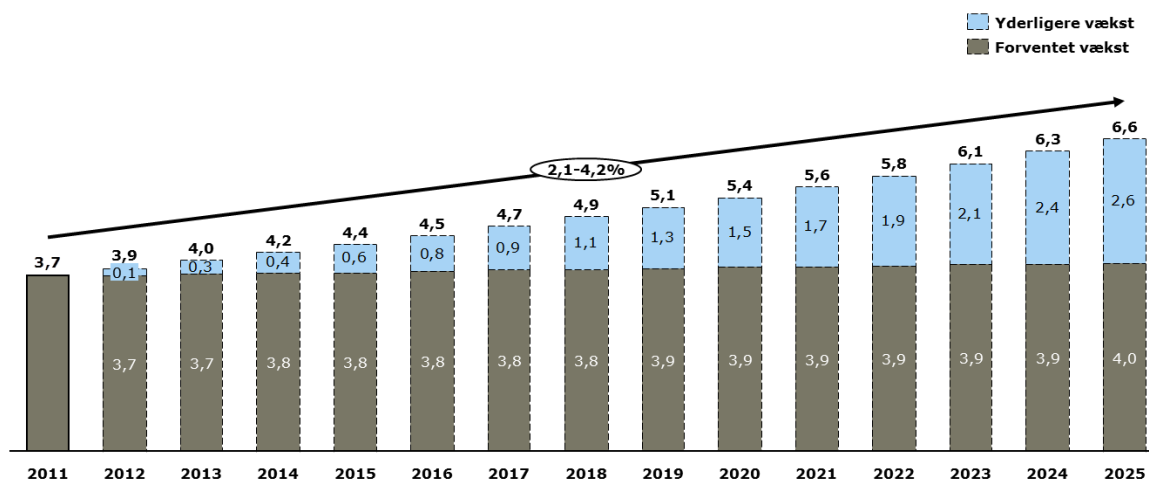
4.1.4 Fiskeriets muligheder

Rambøll vurderer imidlertid mulighederne for at styrke fiskeriet og skabe vækst frem mod 2025 som betydelige, såfremt en bred og målrettet indsats iværksættes.

De mulige løftestænger i fiskeriet er allerede kendte og udpeget i forskellige sammenhænge. Når der således tales om behov for strukturændringer og omstilling i f.eks. Skatte- og Velfærdskommissionens rapport fra 2010, er det netop realiseringen af disse tiltag, der vil give grobund for vækst i fremtidens fiskeri. Sektorens potentiale skal således virkeliggøres ved at bruge de initiativer og forslag, der allerede er påpeget i eksisterende analyser.

På den baggrund skønnes det, at der med en målrettet politisk og erhvervsmæssig indsats vil være et stort økonomisk og erhvervsmæssigt potentiale. Med de rette tiltag vurderer Rambøll, at fiskerisektoren kan have en størrelse på ca. 5,1-6,6 mia. kr. i 2025 og dermed spille en endnu mere afgørende rolle i den grønlandske økonomi end i dag. Det svarer til en årlig vækst på mellem ca. 2-4 pct. inden for erhvervet.

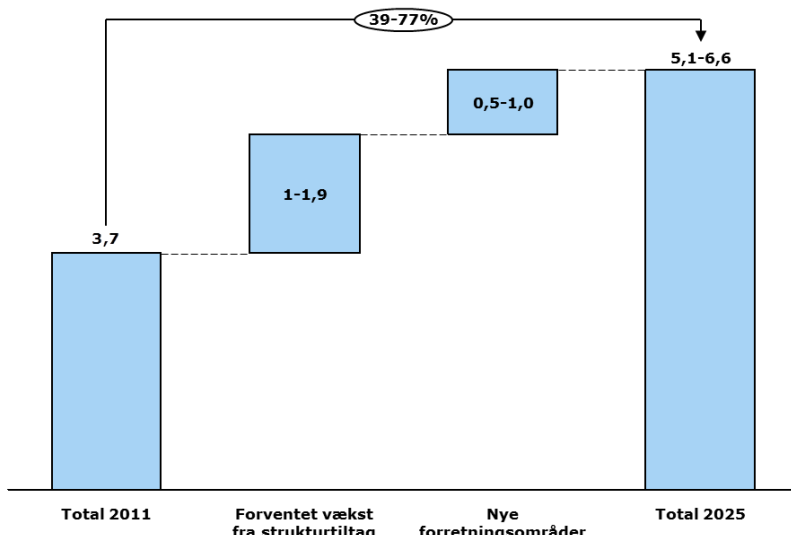
Figur 19: Potentiel omsætning i fiskerisektoren, mia. kr.

Kilde: Grønlands Statistik. Grønlands økonomi, Fiskeriets økonomiske fodaftryk, egne beregninger.

Sektoren vurderes at kunne vokse med 25-50 pct. ved hjælp af målrettede strukturforandringer. Det vil have en beregnet effekt på ca. 1,0 – 1,9 mia. kr. i 2025 i yderligere omsætning i forhold til det nuværende niveau på 3,7 mia. kr. Dertil kommer mulighederne i nye forretningsområder, som vurderes at kunne rumme et potentiale på ca. 0,5-1,0 mia. kr.

Figur 20: Potentiel omsætning i fiskerierhvervet, mia. kr.

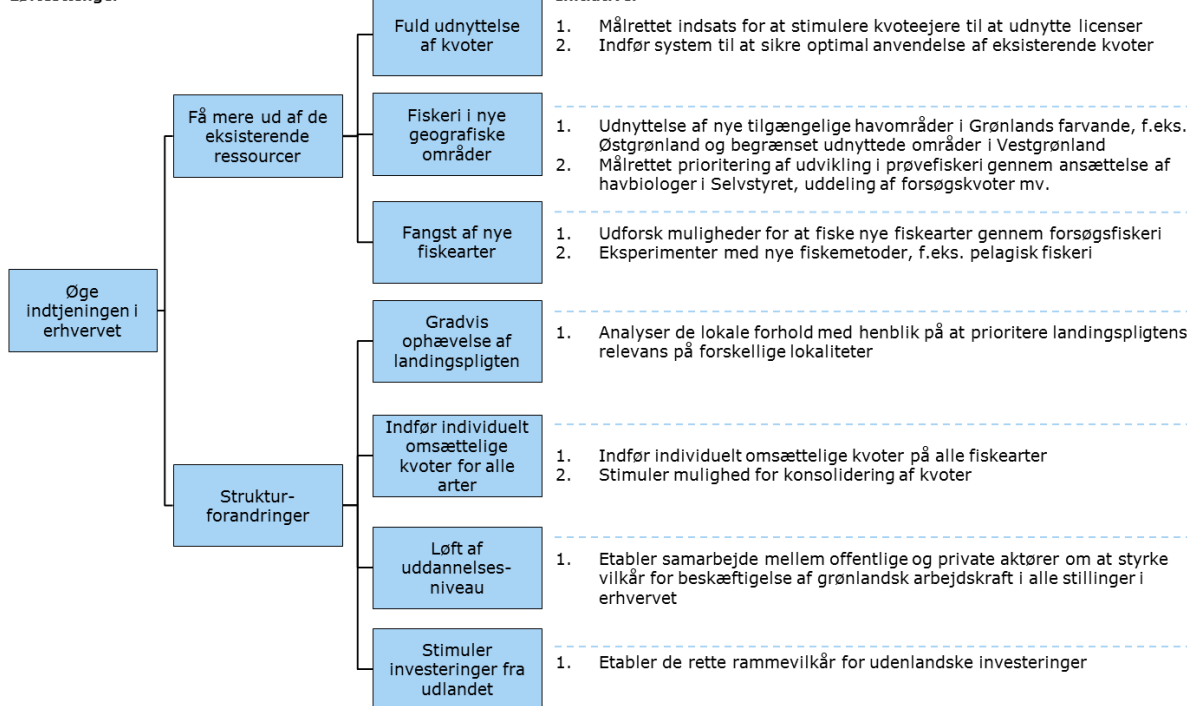
Kilde: Grønlands Statistik. Grønlands Arbejdsgiverforening: Fiskeriets økonomiske fodaftryk. Egne beregninger samt interviews og research.

På baggrund af interviews med aktører inden for fiskerierhvervet og research af eksisterende materiale er der opstillet en oversigt over mulige initiativer/løftestænger, der kan være med til at udvikle sektoren til et endnu stærkere erhverv i de kommende år. For alle initiativer er udgangspunktet, at de bør varetages med afsæt i et fokus på miljømæssig bæredygtighed i forhold til de levende ressourcer. Alle initiativer er tænkt som langsigtede indsatsområder, der stiler mod et mere effektivt og produktivt fiskerierhverv. Løftestænger og initiativområder beskrives detaljeret i de følgende afsnit.

Figur 21: Oversigt over initiativer for fiskerisektoren

Oversigt over initiativer for fiskerisektoren

Løftestænger

Kilder: Fiskerikommissionens betænkning, 2009. Fiskeriets fodaftryk i Grønland, 2013. Interview og research

Kilde: Fiskerikommissionens betænkning (2009), Fiskeriets fodaftryk i Grønland, interviews og research.

4.1.4.1 Få mere ud af de eksisterende ressourcer

I det følgende afsnit gennemgås 3 indsatsområder, som kan forfølges for at få mere ud af de eksisterende ressourcer.

Fuld udnyttelse af de nuværende kvoter

I øjeblikket bliver de eksisterende kvoter ikke udnyttet maksimalt. For en del af de væsentlige fiskearter er der mulighed for at fange mere uden at true bestandene. En målrettet indsats for at stimulere kvoteejere til at udnytte licensernes volumen og dermed bruge de eksisterende ressourcer optimalt for det grønlandske samfund kan med fordel iværksættes. Indfør eventuelt forpligtigelse til at sikre optimal anvendelse af en tildelt volumen. Alternativt kunne alle kvoter i lighed med rejekvoterne for det havgående fiskeri gøres omsættelige og dermed vil markedsmekanismen sikre fuld udnyttelse af kvoterne.

Fiskeri i nye geografiske områder

I dag foregår fiskeriet primært ved Vestgrønland i nogle bestemte områder. Større fartøjer og ny teknologi vurderes imidlertid at give mulighed for en udvidelse af fiskeområderne. Blandt andet synes der at være store muligheder i Østgrønland, hvor der kun i dag fanges en begrænset andel af den samlede mængde. I Vestgrønland er der dog også store områder med begrænset fiskeri i dag, som kan udnyttes mere optimalt også inden for de områder, hvor der allerede fiskes mest. En tredje mulighed knytter sig til, at fartøjerne må sejle længere for at komme til de rette områder. Det kræver store trawlere og længere ture på søen.

Igennem en målrettet indsats i i departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, herunder ansættelse af flere havbiologer mv. kan nye fiskeriområder undersøges og vurderes. Herved vil nye fiskeområder kunne opdages og forsøgslicenser vil i første omgang kunne uddeles.

Eksperimenter med fiskeri af nye arter

Fiskeriet i Grønland har i en længere årrække hovedsageligt været fokuseret på rejefiskeri og hellefisk. Andre arter har kun haft en mindre betydning for erhvervet. Denne koncentration på nogle få arter gør generelt fiskeriet som sektor sårbart i forhold til nedgang i efterspørgsel, faldende verdensmarkedspriser eller nedgang i bestanden. De senere år er kvoterne for rejer f.eks. blevet reduceret. Omvendt har verdensmarkedspriserne generelt været gunstige for rejer. Der vurderes at være et væsentligt potentiale i at udvide det nuværende fokus og eksperimentere med fiskeri af nye arter.

Det pelagiske fiskeri er en mulighed for at etablere en mere diversificeret fiskeportefølje og det pågår allerede i en vis målestok med succes. Makrel, torsk, lodde, blåhvilling og andre arter vil kunne være en del af et udvidet fokus. Dette tiltag er allerede påbegyndt med et væsentligt forsøgsfiskeri af bl.a. makrel.

Det er vigtigt at understrege, at en udvidelse af fiskeriet skal være miljømæssig bæredygtig i forhold til naturressourcerne og baseres på forudgående undersøgelser af bestande fra relevante institutioner. Derudover skal der være klarhed omkring internationale rettigheder, som nationale kvoter uddeles på baggrund af, for at der er et optimalt investeringsklima. Betragtet som nye forretningsområder ville disse områder kræve investeringer i teknologi og kompetenceopbygning. I den sammenhæng er det vigtigt fra starten at opbygge en professionel og konkurrencedygtig tilgang til nye forretningsområder og således have et langsigtet udviklingsperspektiv for øje.

En målrettet indsats mod at fiske efter andre arter ville give en række fordele. Overordnet ville der blive etableret en bredere portefølje af produkter i det grønlandske fiskeri. Nye kompetencer ville blive nødvendige i forhold til at fange og bearbejde de nye arter. Og de aktuelle risici ved at fokusere på få produkter ville blive spredt, og eksponeringen i forhold til ændringer i bestande og internationale forhold ville blive mindre.

Nye markeder

I forbindelse med en udvidelse af det grønlandske fiskeri i retning af en mere diversificeret portefølje af produkter, ville mulighederne for at finde nye afsætningsmarkeder være til stede.

De asiatiske markeder kunne i denne sammenhæng være en løftestang, og de har allerede en langvarig tradition for at konsumere mange forskellige typer fisk. Hertil kommer, at der i de asiatiske vækstøkonomier forventes at komme en stadigt stigende efterspørgsel efter nordatlantiske fisk af høj kvalitetsstandard.

Der arbejdes allerede målrettet i de store fiskerivirksomheder med forskellige kommercielle markedsføringsinitiativer, der skal stimulere en videre ekspansion af de nuværende afsætningsmarkeder. I denne sammenhæng kan et yderligere fokus på relevante certificeringer og standarder være et frugtbart supplement til de nuværende bestræbelser.

4.1.4.2 Optimering af sektoren

I det følgende afsnit foreslås fire strukturelle tiltag med et væsentligt økonomisk potentiale.

Gradvis ophævelse af landingspligten

Fiskerikommissionen har tidligere påpeget, at det samfundsøkonomiske afkast i fiskeriet reduceres på grund af landingspligten. De hensyn, landingspligten tager til lokalsamfund og jobforhold, er imidlertid meget vigtige og bør integreres i en eventuel reduktion af landingspligten. Lokale investeringer i større fartøjer, der kan producere om bord på fartøjer, kan være en mulighed i denne sammenhæng. En aftrapning af landingspligten bør ses i sammenhæng med mulighederne for alternative jobmuligheder.³⁶

Introduktion af individuelt omsættelige kvoter for alle arter

Et væsentligt økonomisk potentiale består i at introducere individuelle omsættelige kvoter for alle arter. I øjeblikket er der kun individuelle omsættelige kvoter på rejer samt hellefisk, der i det kystnære fiskeri fanges af fartøjer med en længde på mere end 6 meter. Individuelt omsættelige kvoter på tværs af arter ville give mulighed for at konsolidere kvoter på få fartøjer og dermed skabe grobund for stordriftsfordele og udnyttelse af kapacitet i udviklingen af nye forretningsområder. Desuden vil der målrettet kunne investeres i teknologi og kompetenceopbygning i forhold til at håndtere bestemte arter. Ved en konsolidering af kvoter er det væsentligt, at processen kommer grønlandske aktører til gode i så høj grad som muligt.

Der er fordele og ulemper ved individuelt omsættelige kvoter, men er målsætningen at skabe vækst i fiskerierhvervet, vurderes det at være et af de tiltag, der vil skabe en yderligere koncentration i fiskeriet og muliggøre enheder med en høj produktivitet.³⁷

Løft af uddannelsesniveau

I Fiskerikommissionen påpeges det, at en væsentlig del af de vellønnede jobs inden for fiskerierhvervet ikke bliver besat af grønlandsk arbejdskraft. Det gælder eksempelvis for skibsofficerer på de havgående trawlere. En målrettet uddannelsesindsats, der arbejder for, at disse arbejdspladser i de kommende år bliver besat af grønlandsk arbejdskraft, bør iværksættes. Som det foreslås i Fiskerikommissionen, bør kompetenceløftet gennemføres som et bredt samarbejde mellem relevante offentlige og private aktører.³⁸

Stimuler muligheden for investeringer fra udlandet

En langsigtet udvikling af fiskeriet vil kræve væsentlige investeringer i nye fartøjer og teknologi. Den nuværende struktur i fiskeriet medfører, at det hovedsageligt er de store grønlandske virksomheder, som har mulighed for at foretage disse investeringer. Det vurderes, at en væsentlig mulighed for at supplere en yderligere udvikling i fiskerierhvervet består i at tiltrække kapital fra udlandet. Det kræver de rette rammevilkår og en ændring af den gældende lovgivning på området, som gør det attraktivt og muligt at investere i fiskeriet på samme måde, som udenlandske investeringer er velkomne inden for råstofområdet.

³⁶ I Fiskerikommissionen bliver kompleksiteten omkring landingspligten beskrevet, se s. 153-154.

³⁷ I Fiskerikommissionen er de forskellige argumenter for og imod individuelt omsættelige kvoter anført, s. 119-120.

³⁸ *Fiskerikommissionen*, s. 155.

4.2 Minedrift og energikrævende industri

Minesektoren (og energikrævende industri) har indtil for få år siden spillet en forholdsvis begrænset rolle i Grønlands økonomi og samfund. Ikke desto mindre er sektoren i dag et af de mest lovende erhvervsområder i Grønland og havde i 2011 en anslået beskæftigelse på ca. 500 grønlandere per måned og et investeringsniveau i sektoren på 520 mio. kr. (2012).³⁹

Minesektorens muligheder er baseret på et stort råstofpotentiale med kendte forekomster af mange forskellige mineraler, herunder bly, zink, jern, guld, sjældne jordarter, uran, mv. En øget udvikling af råstofområdet har i disse år stor opmærksomhed både i Grønland og internationalt.

Målsætningen er at skabe en bæredygtig udvikling, der kommer det grønlandske samfund til gavn, skaber blivende arbejdspladser, økonomisk vækst og øget velstand på lang sigt. Det er derfor vigtigt, at befolkningen i størst muligt omfang deltager i udviklingen, så de ikke bliver tilskuere til udviklingen i deres eget land. Dertil kommer, at udviklingen må tage hensyn til miljø, natur og dyreliv i de sårbare arktiske områder.

Historisk har minesektoren i Grønland været aktiv siden 1854 med miner, som blandt andet har udvundet kryolit, zink og bly. I dag består sektoren af en række efterforskningsprojekter, som forestås af juniorselskaber.⁴⁰ Den seneste aktive mine er guldminen i Nalunaq, som drives af Angel Mining (Gold) A/S. Minen lukkede dog ultimo 2013, blandt andet fordi de internationale guldpriser har været faldene, hvilket gør minen urentabel. Da Nulanaq-minen åbnede i 2004 var det første gang i ca. 30 år, at en ny mine blev åbnet. Netop eksponeringen over for udsving i verdensmarkedets priser på råstoffer er en af de helt store udfordringer for minesektoren i Grønland.

Selvstyret har en række udfordringer i forhold til at få mineerhvervet etableret. En af de væsentligste udfordringer består i at finde balancen mellem maksimering af Selvstyrets indtægter i form af afgifter, royalties og skatter, skabe et attraktivt miljø for mineselskabernes investeringer samt finde grundlaget for en miljømæssig og samfundsmæssig bæredygtig udvikling. I den sammenhæng drejer det sig om at få fastlagt de formelle rammevilkår, som er afsat for at beregne de finansieringsmæssige implikationer af projekterne.

Det er vanskeligt at estimere de potentielle indtægter til Selvstyret fra minesektoren de kommende år. Det skyldes hovedsageligt, at sektoren først er ved at etablere sig, og således endnu er underkastet mange ubekendte faktorer. Hvilke projekter bliver til noget? Hvornår kan de gå i produktion? Hvordan vil de i praksis udvikle sig?

Råstofstyrelsen og mineselskaberne har ikke desto mindre estimeret, at der er ca. 4.500 potentielle arbejdspladser i anlægsfasen og 3.000 i driftsfasen på tværs af de mest lovende projekter. En udvikling af mineerhvervet vil have en spillover-effekt på andre komplementære erhverv, f.eks. transport, hotel og restauration.

4.2.1 Facts om minesektoren

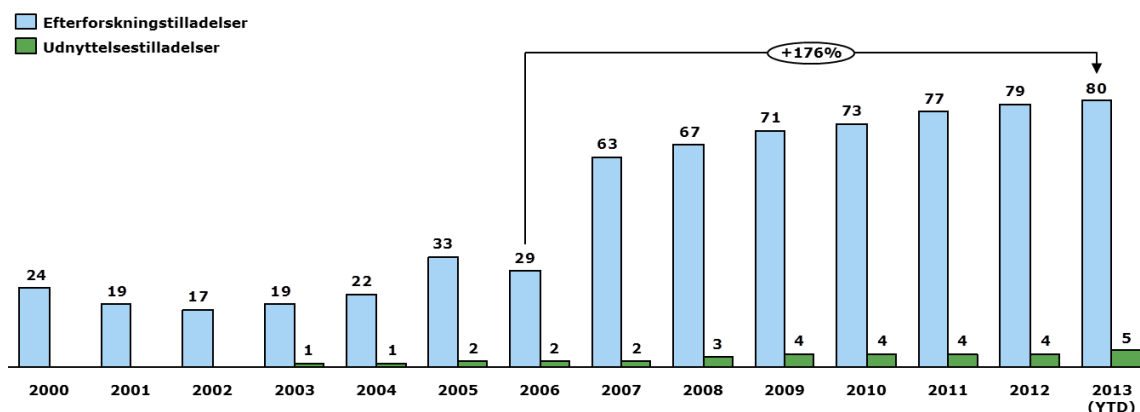
Interessen for råstoffer i Grønland har været stigende i de senere år. Fra 2000 til 2006 lå antallet af udstedte efterforskningsstilladelser på ca. 20-30 og steg til 63 i 2007 og herefter til det højeste niveau på 80 udstedte tilladelser i 2013. Det svarer til en stigning i antallet af tilladelser på 176 pct. på syv år. Samlet set er 37.730 km² udlagt til efterforskning. Interessen for efterforskningen af Grønlands mineraler var i de første år i 2000'erne drevet af generelt høje og stigende verdensmarkedspriser på råstoffer og udsigten til længere perioder med isfrit farvand. Til trods for at priserne på en lang række råstoffer er faldet i de senere år, ligger antallet af efterforskningsstilladelser dog stadig højt, selvom den direkte efterforskningsaktivitet har været mindre i 2012 og 2013 end i 2011.

³⁹ Tallet er anslået i debatoplæg fra grønlandsk-dansk erhvervsamarbejde.

⁴⁰ Til de aktive juniorselskaber tæller London Mining, True North Gems, Platina Resources, Hudson Resources, Rimbal Pty Ltd og NunaMinerals, hvoraf 33+ pct. af sidstnævnte ejes af Selvstyret.

Ud over efterforskningsstilladelserne er der 5 udnyttelsestilladelser i 2013. Af disse er London Minings projekt i forbindelse med Isukasia -minen fra november 2013 det mest lovende, mens de øvrige tilladelser er knyttet til projekter, som p.t. ikke længere har nogen aktivitet eller er ved at blive afviklet.

Figur 22: Antal udstedte efterforsknings- og udnyttelsestilladelser (eksklusive) til minedrift

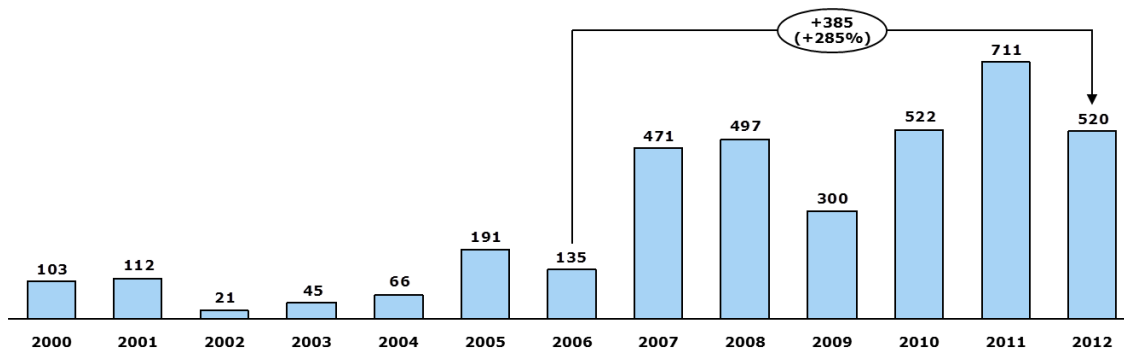

Kilde: Råstofstyrelsen: List of mineral and petroleum licenses in Greenland, November 1, 2013.

Note: Oversigten omfatter alle eksklusive tilladelser til minerefterforskning i Grønland. Derudover er der en række ikke-eksklusive tilladelser samt mindre efterforsknings- og udnyttelsestilladelser. For et samlet overblik se dokumentet i kilden.

Udgifterne til efterforskning har generelt været stærkt stigende de senere år og ligger i følge Grønlands Statistik på 520 mio. kr. i 2012. Der var et dyk i investeringerne i 2009 og et rekordhøjt investeringsniveau i 2011 med 711 mio. kr. Fra 2006 til 2012 er investeringsniveauet næste firedoblet og har i årene fra 2007-2012 ligget på ca. 500 mio. kr. med 2009 og 2011 som undtagelserne fra reglen.

Figur 23: Efterforskningsomkostninger i minesektoren, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik.

4.2.2 Markedsstruktur

Minesektorens markedsstruktur er endnu kun udviklet i begrænset omfang i Grønland. Hvis sektoren de kommende år etablerer sig med aktiviteter i alle faser fra efterforskning til nedlukning, vil den forandre sig meget i forhold til den nuværende struktur. De mest fremtrædende selskaber er London Mining, True North Gems, Platina Resources, Hudson Resources, Rimbal Pty og NunaMinerals. Der er tale om såkaldte juniorselskaber, der typisk modner mineprojekter. Virksomheden Alcoa er det eneste meget store mineselskab, som aktuelt drøfter muligheden for at etablere en aluminiumsmelter ved Manitsoq med Selvstyret. I denne sammenhæng er der ikke tale om udvinding af råstoffer, men udelukkende om etablering af et aluminiumssmelteværk, hvor råstofferne vil blive sejlet ind til anlægget fra oversøiske lokaliteter.

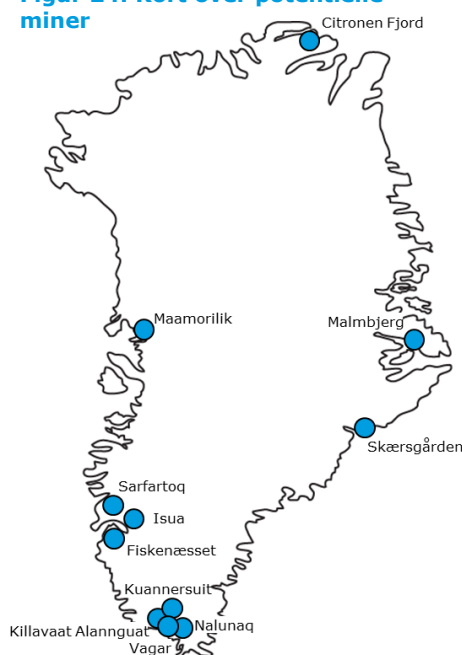
Der er ca. 40 selskaber, som er i gang med efterforskningsaktiviteter, hvoraf ca. halvdelen er australske og canadiske selskaber. Hertil kommer de grønlandske selskaber, hvor NunaMinerals er det største. Juniorselskaberne vil typisk forsøge at modne projekter og herefter tiltrække

samarbejdspartner med risikovillig kapital, som vil være interesseret i at investere i anlæg og drift af minen.

Ud over råstofelskaberne er der en lang række mindre grønlandske selskaber, der understøtter efterforskningsaktiviteterne. Det drejer sig typisk om firmaer med få ansatte med kompetencer inden for drift af borelejre, tekniske undersøgelser, transport af mandskab og boreudstyr, catering mv. Hertil kommer aktiviteter knyttet til de juridiske og finansielle aspekter af efterforskningen og etableringen af virksomhed i Grønland.

Kortet nedenfor viser, at de fleste mineprojekter er lokaliseret over hele Grønland med en koncentration i den sydvestlige del af landet. Flere potentielle miner kan være lokaliseret i den nordlige del af Grønland, men kan være svært tilgængelige pga. vejrforhold og ekstremt lave temperaturer.

Figur 24: Kort over potentielle miner

Kilde: Råstofdirektoratet.

Det er meget vanskeligt at anslå, hvornår efterforskningsprojekter går over i anlægsfasen. Selvom udnyttelsestilladelsen gives, kan et projekt stadig mangle finansiering og blive udsat eller opgivet.

En meget væsentlig faktor for hele råstofområdet er de enkelte projekters eksponering over for prisudviklingen på verdensmarkedet. Efter finanskrisen har der i minebranchen på globalt plan været overkapacitet og et generelt fald i råvarepriserne.

Anlægs- og udvindingsomkostninger er høje i Grønland på grund af landets geografi, begrænsede infrastruktur og høje lønforhold.

Det betyder, at forekomsterne skal have en høj kvalitet for at være konkurrencedygtige i forhold til mange andre lande.

Til gengæld er Grønland et politisk mere stabilt land end mange af de områder og lande, som Grønland konkurrerer med om at tiltrække investeringer.

4.2.3 Status over mineprojekter i Grønland

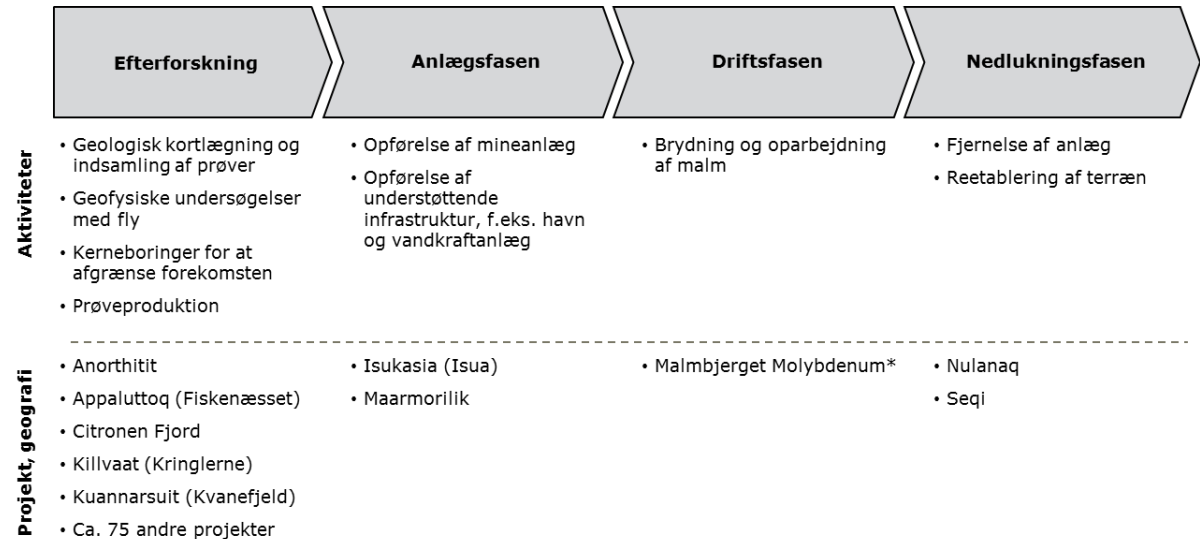
Der er stor forskel på de igangværende mineprojekter i Grønland i forhold til størrelse, aktivitet og potentiel værdi for det grønlandske samfund. Hovedparten af de igangværende projekter er endnu tidligt i efterforskningsfasen, hvor prospektive områder lokaliseres via bl.a. geofysiske og spektrale data mv.

En række projekter er dog længere, og for nogle projekter er udnyttelsestilladelserne tildelt, og en egentlig anlægsfase kan iværksættes med den rette finansiering.

Projekterne kan kategoriseres i forhold til deres modenhed, dvs. den fase et projekt rent udviklingsmæssigt befinder sig i. Et mineprojekt kan inddeles i fire overordnede faser: Efterforskningsfasen, anlægsfasen, driftsfasen og nedlukningsfasen. I generelle termer er minesektoren i Grønland på et lavt modenhedsniveau, og hovedparten af alle projekter (ca. 80) foregår inden for efterforskning. Af disse vurderes 3-5 projekter at være modne til at fortsætte i anlægsfasen inden for 1-5 år. To projekter er reelt i anlægsfasen (Isukasia og Maamorilik), selvom den endelige finansiering mangler at falde på plads i begge projekter. Et projekt er i driftsfasen om end ikke aktivt for tiden og to i nedlukningsfasen.

Nedenfor er projekterne systematiseret i forhold til den fase, de aktuelt er i.

Figur 25: Oversigt over faser i et mineprojekt og udvalgte aktiviteter samt projekters modenhed

Kilde: Mineral resources activities in Greenland, BMP: List of mineral and petroleum licenses in Greenland, Minedrift og miljø i Grønland og virksomhedshjemmesider.

* Projektet er ikke aktivt. ** Isukasia mangler p.t. endelig miljøgodkendelse.

I en vurdering af de fremtidige muligheder for minesektoren er det naturligt at fokusere på efterforskningsfasen og anlægsfasen. Hovedaktiviteten af de samlede mineprojekter vil de kommende år foregå inden for efterforskning, mens nogle af de mere lovende projekter påbegynder anlægsfasen.

Ser man på de 5 givne udnyttelsestilladelser, er det for øjeblikket reelt kun Isukasia -minen, der har et væsentligt potentiale rent samfundsøkonomisk. Jernminen (Isukasia) nord for Nuuk har fået udnyttelsestilladelsen i oktober 2013, men mangler bl.a. at få IBA, finansiering og arbejdstagerforhold på plads. Påbegyndelse af anlægsarbejde og decideret igangsætning af drift ligger således endnu et stykke ude i fremtiden. Falder finansieringen imidlertid på plads, kan en decideret anlægsfase dog påbegyndes.

Bly-og zinkminen i Maarmorilik bliver potentielt genåbnet og skal således have genopbygget anlæg og infrastruktur. Ingen aktuelle planer er dog offentliggjort, og der vil med stor sandsynlighed gå en længere årrække, inden disse planer bliver realiseret.

Guldminen i Nalunaq lukkede i december 2013, mens Olivin-minen i Seqi er under afvikling. Molybdenum-projektet i Malmbjerget er udsat på ubestemt tid, men er dog ved en igangsætning vurderet til at kunne skabe 600 arbejdspladser i anlægsfasen og 500 arbejdspladser i driftsfasen.

De mest fremskredne projekter i efterforskningsfasen, som skal beskrives nærmere, er anført i nedenstående oversigt. For alle disse projekter forventes det, at de har mulighed for at gå over i udnyttelsesfasen inden for de næste 1-5 år. Isukasia -minen er anført i denne tabel, da den netop først nu har fået udnyttelsestilladelsen og således endnu ikke er i gang med anlægsfasen.

Figur 26: Oversigt over efterforskningsprojekter og potentielle miner i 2013

Mineprojekt/ geografi	Mineraler	Licensejer	Status
Citronen Fjord, Nordgrønland	Bly og zink	Ironbark Zinc Ltd.	Ansøgning om udnyttelse er i høring og forventes afsluttet i 2014
Isukasia (Isua), Vestgrønland	Jern	London Mining Greenland A/S	Udnyttelsestilladelse givet (oktober 2013)
Killavaat Alannguat (kringlerne), Sydgrønland	Eudialyt og sjældne jordarts metaller	Rimbal Pty Ltd. (Tanbreez Mining Greenland A/S)	Udnyttelsestilladelse givet (primo 2014) under forudsætning af de rette aftaler mellem Selvstyret og Tanbreez falder endeligt på plads og yderligere undersøgelser gennemføres
Qeqertarsuatsiaat (Fiskenæsset), Vestgrønland	Rubiner og safirer	True North Gems Greenland	Ansøgning om udnyttelse er i høring og forventes afsluttet i 2014
Kuannersuit (Kvanefjeldet), Sydgrønland	Sjældne jordarts metaller, uran og zink	Greenland Minerals and Energy (Trading) A/S	Forventet lønsomhedsstudie 2013-14. Potentiel udnyttelse af uran godkendt af Selvstyret (oktober 2013)

Kilde: "Mineralefterforskning i Grønland 2013" af Råstofstyrelsen, "Råstoffer og bæredygtig vækst" af Copenhagen Economics, offentliggjorte lønsomhedsstudier.

4.2.4 Energikrævende industri – aluminiumssmelteprojektet

I forbindelse med beskrivelsen af minesektoren i Grønland skal energikrævende industrier også fremhæves. Grønland har et væsentligt potentiale for at udvikle denne sektor, der har mange lighedspunkter med minesektoren.

Grønlands mange smeltevandssøer kan potentielt udnyttes til at producere store mængder billig og vedvarende energi. I dag udnyttes smeltevandssøer allerede til at producere energi i forbindelse med vandkraftværker i en lang række byer. Disse værker leverer strøm til en stor del af Grønlands energiforbrug, og ca. 67 pct. af Nukissiorfiits produktion kommer fra vedvarende energi.⁴¹ Der er således en relativt nem adgang til billig og vedvarende energi i Grønland, som skaber mulighed for, at energikrævende industrier kan etablere sig og udnytte de lokale ressourcer.

Indtil videre er der dog kun et aktuelt udviklingsprojekt inden for den energikrævende sektor, hvor Selvstyret drøfter mulighederne med amerikanske Alcoa for at opføre et aluminiumssmelteværk i nærheden af Maniitsoq i Vestgrønland. Produktionen foregår ved en forarbejdning af råstoffet aluminiumoxid, som sejles ind til værket fra oversøiske miner. Herefter bliver aluminiummen udskilt i elektriske smeltekedler, der skal drives med energi fra to vandkraftværker.⁴² Alcoa har anslået, at investeringen i et smelteanlæg vil beløbe sig til ca. 20 mia. kr.⁴³

En af de væsentlige miljøudfordringer i forbindelse med smeltning af aluminium er, at processen medfører produktion af fluorider. Det er afgørende, at disse håndteres efter bedste internationale standarder, så der ikke forekommer forurening af det omkringliggende miljø. Herudover vil aluminiumsproduktion medvirke til en betydelig CO₂ udledning. Selvstyret har således tidligere beregnet, at en aluminiumssmelte vil fordoble landets samlede CO₂ udledning.

4.2.5 Miljømæssige forhold og behov for bæredygtighed

I forbindelse med minedrift er det væsentligt at have klare retningslinjer for håndteringen af miljøpåvirkningen. Grønlands arktiske natur er skrøbelig og vil kunne tage stor skade ved u hensigtsmæssig og miljømæssig adfærd. Forekomster af råstoffer ligger typisk relativt langt væk fra eksisterende byer eller bygder. Det betyder, at der i forbindelse med projekter vil skulle anlægges infrastruktur for at understøtte aktiviteter i forbindelse med minen. Således vil mineprojekter i større eller mindre omfang gribe ind i naturområder i forhold til både den lokale flora og fauna. Som følge heraf kan det være hensigtsmæssigt at prioritere projekter der, hvor infrastruktur allerede er etableret.

⁴¹ nukissiorfiit.gl.

⁴² alcoa.com.

⁴³ Aluminiumsprojektets økonomiske betydning.

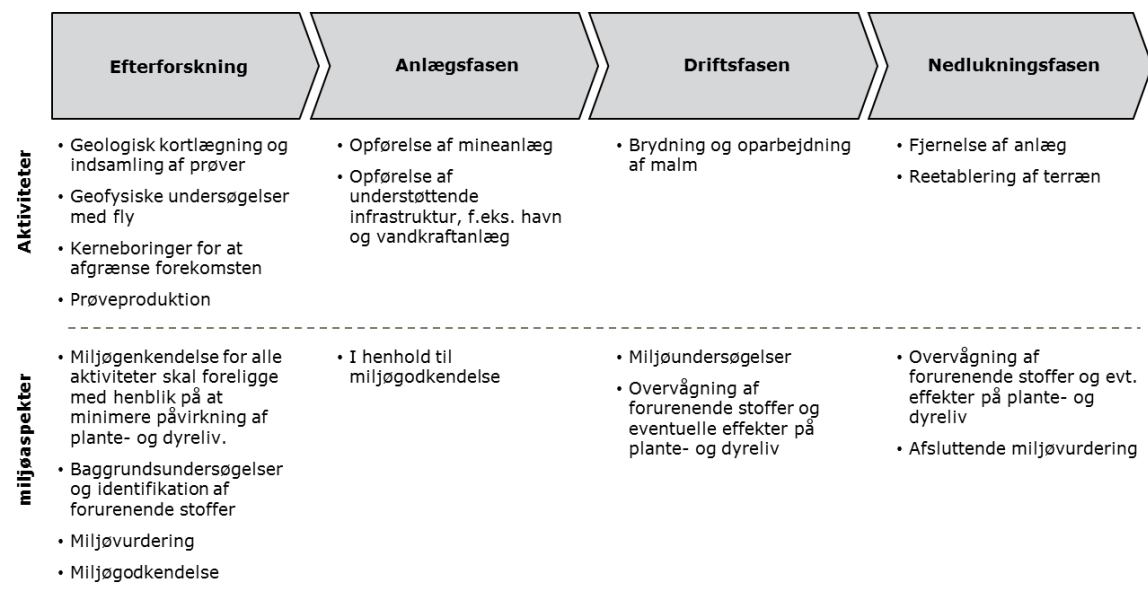
I mineprojekter vil der være miljøpåvirkninger i alle faser af en mines livscyklus. Omfanget og karakteren af påvirkningen vil afhænge af projektet og i vidt omfang være betinget af den udvundne råstofftype og udvindingsform. Der er således meget stor forskel på en åben jernmine og en lukket rubinmine. I dag er alle dele af en mines livscyklus (uanset type) underlagt en række krav til miljøhåndteringen, og disse vil naturligt indgå i de miljøgodkendelser, der vil følge nye og igangværende projekter. I lyset af sektorens forventede udvikling de kommende år vil det være væsentligt at basere udviklingen på bedste internationale standarder. Foretages de rette forholdsregler, kan miljøpåvirkningen ved de fleste mineprojekter dog holdes på et begrænset niveau.⁴⁴

På baggrund af lovgivning og tilladelser er det mineselskabernes ansvar at medtænke de relevante miljühensyn i deres aktiviteter og tage de rette forholdsregler i forhold til omgivelserne. Omdrejningspunktet for en ansvarlig miljøbeskyttelse er grundige miljøundersøgelser, der giver viden om stedets naturlige tilstand og kortlægger de planlagte aktiviteter påvirkning af miljøet samt sikrer grundig løbende miljøkontrol.

Den største miljøpåvirkning finder potentielt sted i driftsfasen i forbindelse med brydningen og oparbejdningen af malm. Der vil dog allerede være miljøpåvirkning i efterforskningsfasen i forbindelse med de geologiske undersøgelser og prøveboringer. I anlægsfasen kan miljøpåvirkningen sammenlignes med andre anlægsprojekter, hvor der skal anlægges veje, bygninger og anden infrastruktur.

Nedenfor er anført en oversigt over miljøaspekter for hver fase i et mineprojekt.

Figur 27: Oversigt over faserne i et mineprojekt, inkl. miljøaspekter

Kilde: Minedrift og miljø i Grønland.

De direkte miljøpåvirkninger fra minedrift på tværs af alle faser kan inddeles i to kategorier:

- 1) Effekter af forurenende stoffer
- 2) Forstyrrelser af plante- og dyreliv.

4.2.5.1 Effekter af forurenende stoffer

Den væsentligste miljøpåvirkning fra minedrift kommer fra mineaffald. De typiske forurenede affaldsprodukter inkluderer tailings, gråbjerg, bly, zink, støv og minevand.⁴⁵ I alle tilfælde gælder,

⁴⁴ Se *Minedrift og miljø i Grønland*. DMU er blevet nedlagt siden og er i dag en del af DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi.

⁴⁵ De forskellige affaldsstoffer har forskellige virkninger på havmiljø og mennesker. Som eksempel kan bly nævnes. Havmiljø: Bly opløses i større eller mindre grad i vand og optages derefter af fisk igennem gællerne eller lægger sig på fiskeæg. Dette kan have

at affald fra mineproduktion håndteres forsvarligt og opbevares efter de forskrifter, der er på området og for et givet restprodukt.

Som eksempler på ansvarlig håndtering kan anføres:

- At tailings eller gråbjerg deponeres i selve minen, så det ikke skader omgivelserne. Dermed er man fri for at deponere gråbjerg i gråbjergsdumpe på fjeldet eller i fjorde, hvor risikoen for, at f.eks. bly og zink vil blive skyllet ud af regn- og smeltevand, er stor.
- At begrænse spredning af metalholdigt støv i omgivelserne. Aktiviteter knyttet til f.eks. knuseværket, transport eller af- og pålæsning bør varetages således, at støvspredning er minimal eller fraværende.
- At begrænse spredning af minevand fra produktionen eller i forbindelse med selve brydningen, idet det typisk indeholder metalholdige partikler, som kan forurene fjorde eller elve.

4.2.5.2 Forstyrrelser af plante- og dyreliv

Minedrift kan forstyrre plante- og dyrelivet på flere niveauer. Ud over den direkte forurening kan mineaktiviteter gribe fysisk ind i landskabet og placere sig i vigtige områder for det lokale dyreliv. Dette skal selvfølgelig undgås så vidt muligt, og passende forholdsregler bør iværksættes, således at infrastruktur og andre nødvendige anlæg bør placeres på steder med så lille gene som muligt for det lokale dyreliv.

Desuden kan mineprojekter forstyrre dyrelivet igennem øget støj. Minedrift skaber støj, som kan skræmme dyr væk fra deres kolonier samt fælde-, yngle- og oversomringsområder. Det er ikke ligegyldigt, hvor og hvornår dyrene forstyrres. Dyrene reagerer på støj og denne reaktion bliver kraftigere på de tider på året, hvor de er ekstra følsomme, eksempelvis når gæs fælder eller rensdyr kælder.⁴⁶ Disse forstyrrelser kan undgås til en vis grad ved at begrænse støj i bestemte områder og tidsrum.

4.2.5.3 Miljøudfordringer i forbindelse med mineprojekter

Der er meget stor forskel på miljøudfordringerne i de nævnte mineprojekter. De konkrete udfordringer er først og fremmest tæt knyttet til typen af minedrift, forekomstens art og kvalitet samt håndteringen af miljøproblematikken generelt. På grund af de særlige arktiske naturforhold bør der i forbindelse med mineprojekter i Grønland være særligt fokus på at begrænse miljøpåvirkningen fra spildevand og anden udledning.

Alle mineprojekter i Grønland bør udvikles med et stærkt fokus på miljømæssig bæredygtighed. Det er afgørende projekt for projekt at tage de rette forholdsregler, så påvirkningen af det omkringliggende miljø begrænses som meget som muligt. Alle former for mineaktivitet implicerer et indgreb i miljøet. Det er i denne sammenhæng, at de rigtige forholdsregler i alle faser af mineprojekterne skal være i fokus og leve op til bedste internationale standarder, som bør fungere som retningslinjer for de grønlandske aktiviteter, ikke mindst når miljøudfordringen er avanceret og kræver helt særlige forholdsregler som f.eks. i forbindelse med udvinding af uran eller andre radioaktive stoffer. De specifikke miljøudfordringer i projekterne må adresseres individuelt og i dialog med den bedste internationale ekspertise fra tilsvarende projekter.

skadelige virkninger på især små fisk og unge stadier af fisk i form af en mørk hale eller en deform rygsøjle. Tang og andet planteliv: Ved større koncentrationer kan det have en dødelig effekt på muslinger, krebsdyr og fisk. Mennesker: Den høje koncentration af bly i muslinger kan have en skadelig effekt på mennesker, hvis de indtages. Børn er mere modtagelige over for bly end voksne og ved større mængder optaget bly, kan det have en negativ effekt på hørelse og indlæringssevnen. For voksne kan bly have en negativ effekt på blodtrykket.

Se *Minedrift og miljø i Grønland*, s. 36.

⁴⁶ Om dyrs forskellige reaktioner på støj, se *Minedrift og miljø i Grønland*, s. 36.

4.2.6 Potentielle arbejdspladser og indtægter til Selvstyret

Det økonomiske og samfundsmæssige potentiale i de igangværende projekter er meget forskelligt. Alcoas smelteværk og jernminen Isukasia er meget store projekter og kan komme til at påvirke Grønlands økonomi, erhvervsliv og selvstændighed væsentligt, hvis de realiseres. De andre projekter er i sammenligning forholdsvis små og vil kunne bidrage positivt til en ny udvikling i Grønland, men vil i sig selv ikke kunne danne grundlag for radikale ændringer i forhold til den nuværende samfundssituation.

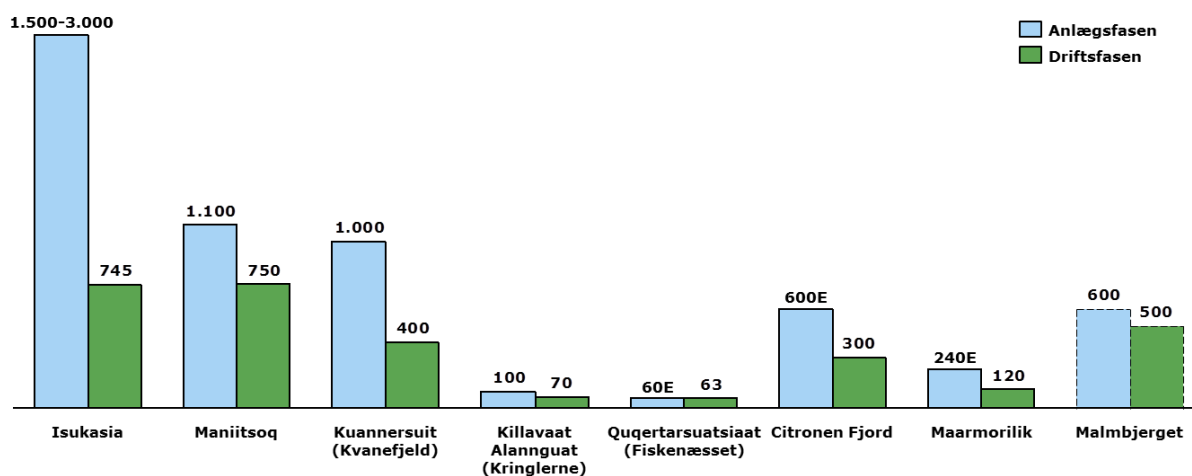
I forbindelse med projekteringen og indhentningen af tilladelser har de mest modne projekter vurderet den mulige samfundsbetydning af de planlagte aktiviteter. Operatørerne har således udarbejdet skøn over antallet af arbejdspladser og forventede indtægter til Grønland, som de enkelte projekter vil skabe i henholdsvis anlægs- og driftsfasen.⁴⁷

4.2.6.1 Direkte og indirekte arbejdspladser

Direkte og indirekte arbejdspladser betegner de medarbejdere, som ansættes på projekterne eller hos underleverandører, enten i forbindelse med anlægsarbejdet eller den efterfølgende drift.

Samlet for alle projekter anslås det på baggrund af allerede udarbejdede studier, at der i anlægsfasen vil blive skabt mellem ca. 5.200-6.700 direkte arbejdspladser. I driftsfasen er det samlede antal arbejdspladser for alle de opgjorte projekter anslået til ca. 3.000 direkte arbejdspladser.

Figur 28: Estimerede antal arbejdspladser pr. projekt

Kilde: Departementet for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked, lønsomhedsstudier for de enkelte projekter (Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB)).

Note: E ved antallet af arbejdspladser indikerer et estimat baseret på de øvrige projekters respektive forhold mellem anlægs- og driftsfasen i forhold til medarbejdere.

Den anslåede andel af de samlede arbejdspladser, der vil blive besat af lokale medarbejdere, er kun opgjort i begrænset omfang. I generelle termer kan man sige, at der i de mindre projekter typisk er estimeret en relativt høj andel af lokal arbejdskraft, mens der i de store projekter estimeres at være færre lokale arbejdspladser. Fordelingen vil desuden afhænge af de aftaler (IBA'er), der indgås mellem Selvstyret og råstofvirksomhederne.

De må forventes, at der vil være forholdsvis få lokale ansat i anlægsfasen i de store projekter og forholdsvis flere lokale i de mindre projekter. I driftsfasen forventes andelen af

⁴⁷ Årstal på anlægs- og produktionsfaserne samt antallet af arbejdspladser er baseret på skøn fra Råstofdirektoratet og informationer fra licensejerne. Tallene er derfor behæftet med relativ stor usikkerhed, da den endelige udformning af projekterne endnu ikke er fastlagt i mange tilfælde.

lokale at stige i alle projekter. I takt med, at kompetencerne opbygges lokalt, vil stillingerne hen over tid desuden i stigende grad kunne besættes af lokal arbejdskraft.

Et eksempel på en fordeling er vurderinger knyttet til Isukasia-projektet, hvor 7-10 pct. af alle ansatte i anlægsfasen anslås at være lokal arbejdskraft, mens dette tal vurderes at ligge på 20-55 pct. i driftsfasen. Betragtet under et, vurderes de her anførte projekter samlet at skabe ca. 500-1.100 lokale arbejdspladser i anlægsfasen, hvilket svarer til ca. 8-17 pct. af det samlede antal arbejdspladser. I driftsfasen forventes dette antal at ligge på 600-1.500 lokale arbejdspladser, hvilket svarer til 20-50 pct. af det samlede antal arbejdspladser.

I de enkelte faser er der forskellige behov for arbejdskraft og kompetencer. For at besætte de potentielle arbejdspladser i anlægs- og driftsfasen kræver det, at det grønlandske arbejdsmarked har de rette kompetencer i forhold til mineaktivitet, og at en generel opkvalificering på en lang række områder skal finde sted.

4.2.6.2 En social og økonomisk bæredygtig mine- og råstofsektor

For at etablere en økonomisk og social bæredygtig minesektor i Grønland er det afgørende, at så mange af ovenstående projekter som muligt realiseres.

Hvis minesektoren skal konsolideres og på lang sigt spille en væsentlig rolle i Grønlands erhvervsliv, vil der være behov for en bred kompetenceudvikling, som dækker hele værdikæden fra ledelse og mineingeniører til operatører og teknikere. I denne sammenhæng vil de store projekter selvfølgelig have en større betydning end de mindre, idet de giver væsentlige muligheder for at integrere et bredt udsnit af den grønlandske arbejdsstyrke i udviklingen og dermed udvikle de kompetencer og kvalifikationer, der er påkrævet i sektoren.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at Greenland Contractors, som varetager de civile funktioner på Thule Air Base, og som er en af Grønlands største lærepladser, har svært ved at tiltrække den fornødne kvalificerede lokale arbejdskraft. En stor del af de ansatte er derfor fortsat danske. Thule Air Base aftager i nogen grad de samme type af faglært medarbejdere, som minerne i fremtiden potentielt vil få behov for.

Der må på den baggrund konkluderes, at de personer, som i dag står uden for arbejdsmarkedet, ikke ønsker eller ikke er kvalificerede til at tage minejobs. Såfremt minerne åbnes, vil det betyde en skærpet konkurrence om den kvalificerede arbejdskraft, som skal søges kontrolleret for at skabe størst mulig bæredygtighed i samfundsudviklingen.

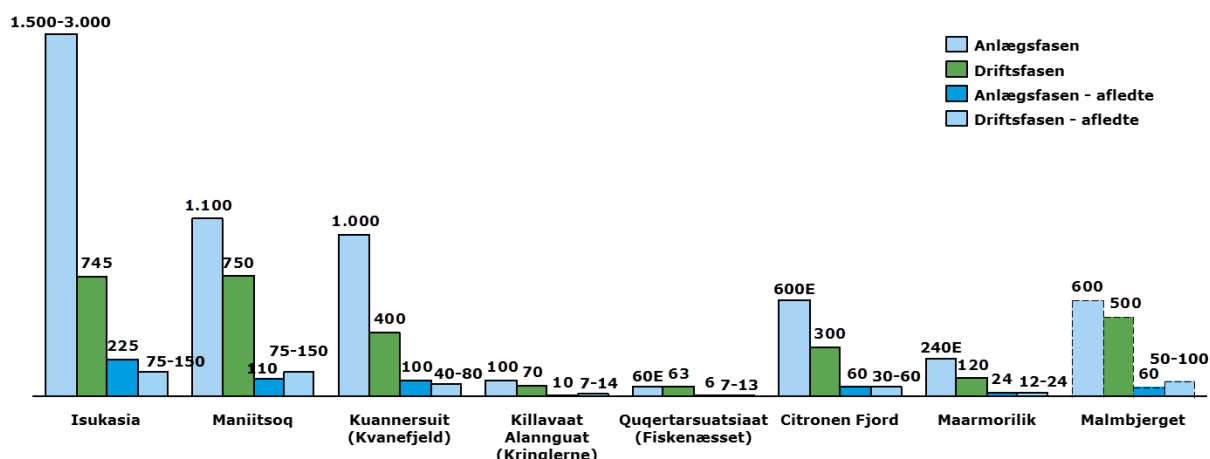
4.2.6.3 Aflødte arbejdspladser

De nye arbejdspladser i minesektoren vil øge efterspørgslen i det grønlandske samfund generelt og dermed skabe en række nye arbejdspladser inden for f.eks. detailhandel, hotel, restauranter mv. I opgørelsen over de samfundsmæssige effekter ved en ny sektor bør disse arbejdspladser tælles med.

I en rapport om effekterne af Maniitsoq-projektet er de aflødte arbejdspladser beregnet til 10 pct. af de samlede antal nye direkte og indirekte arbejdspladser i anlægsfasen. De aflødte arbejdspladser er i driftsfasen beregnet til ca. 10-20 pct.⁴⁸ Med afsæt i disse procentsatser er det estimerede antal aflødte arbejdspladser beregnet pr. projekt.

⁴⁸ *Aluminiumsprojektets økonomiske betydning*, s. 2-25.

Figur 29: Estimerede antal arbejdspladser pr. projekt, inkl. afledte

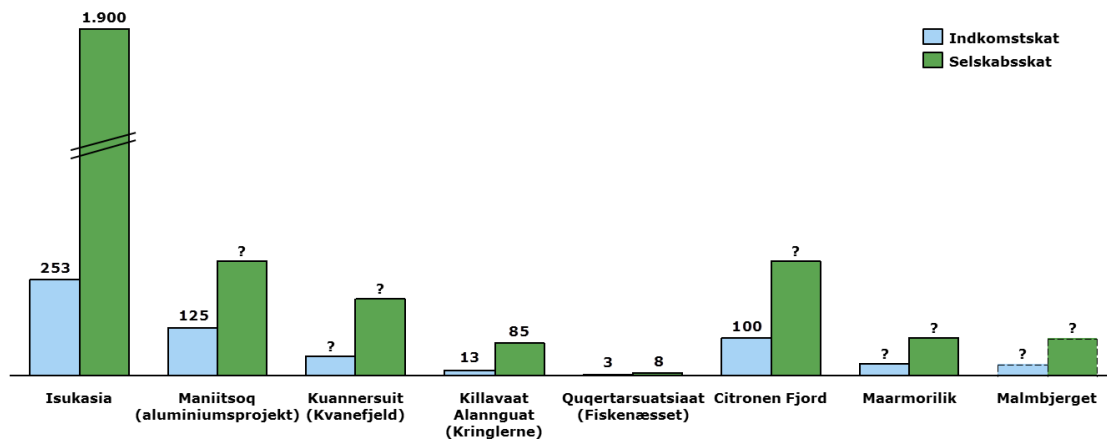
Kilde: Råstofdirektoratet, lønsomhedsstudier (Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB) og Niras Greenland: Aluminiumsprojektets økonomiske betydning.

4.2.6.4 Skatter og afgifter

En væsentlig del af mineprojekternes bidrag til det grønlandske samfund er de indtægter, der genereres til Selvstyret gennem selskabsskat, indkomstskat, afgifter og lignende. En fuld opgørelse af projekternes økonomiske effekt bør dog også medtage de investeringer og dermed udgifter, som det grønlandske samfund vil få, hvis der f.eks. flytter en lang række borgere til et bestemt nyt område i forbindelse med et mineprojekt. Det kan være udgifter til f.eks. boliger, skoler samt andre velfærdsydelser, som forventes leveret til alle borgere og andre med arbejdstilladelse i Grønland. Det er kompliceret at opgøre nettoeffekten af nye projekter, og det vil variere meget i forhold til projektets beliggenhed. Nettoeffekten forventes naturligvis at være positiv for alle projekter, men størrelsen er meget usikker og vil først kunne beregnes i forbindelse med realiseringen af de enkelte projekter.

I nogle af projekterne er det anslået, hvor stor indkomstskatten i gennemsnit pr. år forventes at være i projektets levetid. Selskabsskatten er kun estimeret i nogle få projekter og vil afhænge af mange faktorer, herunder verdensmarkspriserne for bestemte råvarer, interne afregningspriser og virksomhedernes evne til at tjene penge. Potentielle afgifter og royalties har ikke været mulige at opgøre som del af indeværende projekt. Nedenfor er anført de officielt tilgængelige estimater pr. projekt.

Figur 30: Estimerede årlige indtægter pr. projekt, eksklusiv afgifter og royalties, mio. kr.

Kilde: Råstofdirektoratet, lønsomhedsstudier (Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB) og Aluminiumsprojektets økonomiske betydning.

4.2.7 Bæredygtighed er nøglen til en stærk udvikling

Råstofpotentialer i Grønland er stort med kendte forekomster af mange forskellige mineraler, herunder bly, zink, jern, guld, sjældne jordarter, uran mv. Det drejer sig om at skabe en bæredygtig udvikling, der kommer det grønlandske samfund til gavn, skaber blivende arbejdspladser, økonomisk vækst og øget velstand på lang sigt.

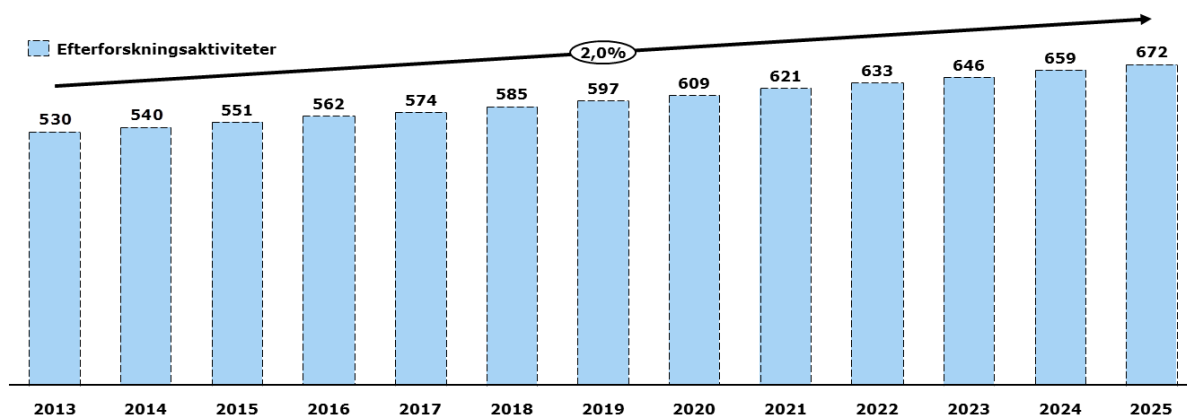
Størrelsen af omsætningen inden for minesektoren og energikrævende industri er meget vanskelig at vurdere frem mod 2025. Alt tyder på, at det nuværende efterforskningsniveau vil fortsætte de kommende år og med en tendens til en mindre stigning. Det nuværende niveau på 520 mio. kr. vil formentlig stige, selvom der har været et fald fra niveauet i 2011. En fremadrettet årlig vækst på 2 pct. vurderes at være realistisk med det nuværende store fokus på området.

Hvorvidt de beskrevne eller andre projekter går over i anlægs- og driftsfasen, er meget usikkert, men det må forventes, at en eller flere miner når videre til de næste faser fra efterforskningsfasen. Hvis f.eks. Isukasia -minen og rubinminen i Queqertarsutsiaat (Fiskenæsset), som begge er forholdsvis lovende projekter, når produktionsfasen i 2025, vil der være et betragteligt økonomisk afkast til Selvstyret. Råstofdirektoratet har således tidligere estimeret indtægterne fra selskabsskatter fra Isukasia -projektet til 1,9 mia. kr. og de medfølgende indkomstskatteindtægter til 253 mio. kr.

Indregner man risiko og med alle forbehold kan et estimat på en mulig indtægt til Selvstyret i 2025 ligge på 1-2 milliarder kr. Tallet er dog særdeles usikkert. Hvor stor omsætningen i sektoren vil være er ikke mulig at estimere i dette projekt.

Nedenstående figur illustrerer potentialet i efterforskningsaktiviteter.

Figur 31: Potentiel omsætning i minesektoren og energikrævende industri, mio. kr.

Kilde: Råstofdirektoratet, lønsomhedsstudier (Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed (VSB) og egne beregninger.

I en rapport fra 2012 peger Grønlands Arbejdsgiverforening på, at nøglen til en bæredygtig udvikling inden for råstofområdet består i at foretage bevidste og kvalificerede beslutninger.

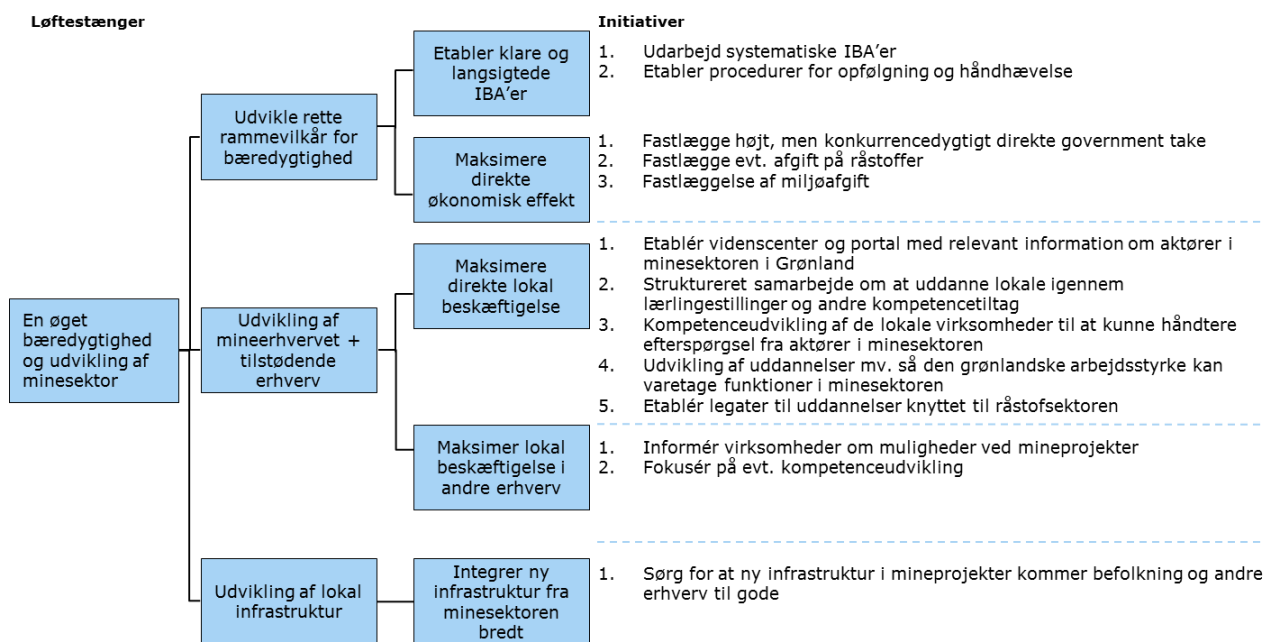
Selvstyret kan med fordel styre den igangværende udvikling ud fra en målsætning om, at den kan "skabe permanent højere økonomisk vækst og velstand."⁴⁹ En sund udvikling kræver således, at de rette valg foretages og bliver iværksat systematisk.

På baggrund af interviews med aktører inden for minesektoren og research af eksisterende materiale er der opstillet en oversigt over mulige initiativer/løftestænger, der kan være med til at udvikle sektoren i de kommende år. For alle initiativer er udgangspunktet, at de bør varetages

⁴⁹ Råstoffer og bæredygtig økonomisk vækst, s. 6.

med afsæt i et fokus på miljømæssig bæredygtighed. Løftestænger og initiativområder beskrives detaljeret i de følgende afsnit.

Figur 32: Oversigt over væsentlige løftestænger for at etablere bæredygtige mineprojekter

4.2.7.1 Udvikle rette rammevilkår for bæredygtighed

Det følgende afsnit gennemgår 2 indsatsområder til at udvikle de rette aftaler med selskaberne, så de kan bidrage mest muligt til det grønlandske samfund.

4.2.7.2 Etabler klare og langsigtede IBA'er

En af nøglerne til at maksimere de positive effekter for Grønlands samfund og økonomi er ved at prioritere udfærdigelsen af klare og langsigtede Impact Benefit agreements (IBA) med råstofselskaberne.⁵⁰ Selvstyret har allerede fokus på dette område.

Med IBA har myndighederne mulighederne for at udarbejde bindende aftaler med råstofselskaberne, som kan forpligte selskaberne til at lade mineprojekterne komme det grønlandske samfund til gode i videst mulige omfang. I IBA'erne skal dels den forventede økonomiske effekt beskrives, dels alle de positive effekter et givent projekt vil have for f.eks. brugen af lokal arbejdskraft, herunder antallet, type og i hvilke faser. Desuden vil en IBA kunne indeholde beskrivelser om det forventede antal lærlingepladser inden for bestemte erhverv, uddannelse, træning og kompetenceudvikling af lokale medarbejdere, samarbejder med uddannelsesinstitutioner i udvikling af den lokale arbejdskrafts kompetencer, tiltag for at bruge lokale firmaer og leverandører i projekterne samt aftaler om, hvordan data og forskning kommer samfundet generelt til gode (f.eks. geologiske data fra undersøgelser mv.)⁵¹

I denne sammenhæng er det væsentligt samtidigt at udvikle transparente opfølgingsprocedurer og key performance indicators (KPI'er), der gør det muligt med faste intervaller at følge op på indgåede aftaler. Sådanne procedurer kræver en systematisk tilgang, der vil blive tiltagende kompleks i takt med antallet af projekter og projekternes størrelse.

Til en smidig varetagelse af IBA'erne hører ligeledes et håndhævelsessystem, hvor det er muligt at gribe ind på forskellige niveauer ved misligholdelse af aftaler.

⁵⁰ Overordnet set er hele råstofområdet reguleret af Råstofloven i Grønland, mens kravene til råstofselskaberne er beskrevet i *Guidelines for Social Impact Assessments for mining projects in Greenland*, Bureau of Minerals and Petroleum, Greenland, 2009.

⁵¹ Se *Råstoffer og bæredygtig økonomisk vækst*, se kap. 4

4.2.7.3 Maksimer direkte økonomisk effekt

I forbindelse med afregning af den økonomiske kompensation til det grønlandske samfund er det vigtigt at etablere afgifter og royalties, der på den ene side er konkurrencedygtige, og på den anden side maksimerer de direkte indtægter.⁵²

Med den nuværende andel på 37 pct. som government take ligger Grønland meget konkurrencedygtigt på niveau med Chile og Ghana, mens direkte arktiske konkurrenter som f.eks. Canada har et government take på 50 pct. eller derover. Grønland er således attraktivt i forhold til beskatningsforhold og kunne omvendt stadig øge krav til operatørerne og stadig være konkurrencedygtig.

En anden mulighed for at maksimere den direkte økonomiske effekt er at indføre en råstofafgift på brudt ton malm. Et sådant tiltag skal i al korthed sikre, at selskaber med mineaktiviteter ikke har mulighed for at omgå skattebetaling ved hjælp af kunstige "transfer pricing" og komplicerede ejerskabsstruktur. Dermed sikres Selvstyret indtægter direkte i forhold til den faktiske råstofudvinding. Det kræver dog, at man er i stand til at kontrollere udskibningen af malm og løbende opgør råstofprisen. Det er efter det oplyste denne model Selvstyret anvender i forbindelse med Isukasia projektet.

Et væsentligt initiativ til at sikre den fremtidige økonomi i forhold til genopretning af naturen er indførelsen af en miljøafgift pr. ton brudt malm. Disse penge vil kunne anvendes til potentiel udbedring af natur omkring minen uanset selskabets økonomi og forfatning.

4.2.7.4 Udvikling af mineerhvervet samt tilstødende erhverv

Dette afsnit gennemgår 2 indsatsområder til at udvikle mineerhvervet og tilstødende erhverv i det grønlandske samfund.

4.2.7.5 Maksimer direkte lokal beskæftigelse

En lang række aktører peger på et behov for at samle og systematisere den aktuelle viden om minesektoren i Grønland. Et forslag kunne være at gøre den eksisterende viden tilgængelig i et videntcenter og etablere en dertilhørende portal med overblik over kompetencer, kapacitet og ydelser. Centeret kunne også fungere som ressourcecenter, hvor aktører kunne modtage undervisning og andre kompetencetiltag. Centeret kunne endvidere udgøre en mediator i forbindelse med matchmaking af konsortier og partnerskaber mellem grønlandske og internationale virksomheder.

Et oplagt punkt for et struktureret samarbejde består i at uddanne lokale gennem lærlingestillinger og andre kompetencetiltag. Mineselskaberne er typisk vant til at have dette som en integreret del af deres aktiviteter og vil være de bedste til at udvikle specialiserede kompetencer inden for et givent område.

Generelt er der en vurdering af, at de grønlandske virksomheder har behov for at opkvalificere sig på en lang række områder for at kunne varetage opgaver i råstofsektoren. Der er tale om at få defineret det reelle behov og kompetenceniveau, udenlandske virksomheder efterspørger, og samtidig have en virksomhedskultur, der møder og håndterer samarbejdet med disse aktører professionelt og fleksibelt.

Fra officielt hold vil der være behov for at udvikle uddannelser og opkvalificeringskurser, som kan give den lokale arbejdsstyrke de nødvendige kompetencer til at varetage de kommende jobs i mineindustrien. Råstofs-kolen i Sisimut er et væsentligt skridt i den rigtige retning. I tilfælde af en bred udvikling af minesektoren i Grønland vil der dog være behov for langt mere specialiserede ydelser i alle led af værdikæden inden for minesektoren, hvis disse jobs på langt sigt skal besættes af lokal arbejdskraft.

⁵² Se Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning, kap. 10.

Et sidste punkt, der ville hjælpe med til at løfte en generel og bred professionalisering af mineerhvervet i Grønland, kunne være oprettelsen af lokale legater til uddannelse inden for sektoren.

4.2.7.6 Maksimer lokal beskæftigelse i andre erhverv

En væsentlig mulighed for at maksimere mineprojekternes værdi for det grønlandske samfund består i at sikre, at de afledte arbejdspladser i andre erhverv, der opstår i forbindelse med mineaktiviteter, genererer lokal beskæftigelse. Dette drejer sig i høj grad om, at relevant information om mulighederne distribueres til de rette, f.eks. gennem et videncenter eller lignende. I denne sammenhæng kan der muligvis også være behov for kompetenceudvikling, men dette vil afhænge af den konkrete efterspørgsel.

4.2.7.7 Integrer minesektor i kommende infrastruktur

I forbindelse med mineprojekter vil der være behov for at etablere infrastruktur som f.eks. havne og lufthavne. For at udnytte disse anlæg optimalt for det grønlandske samfund er det væsentligt, at disse infrastrukturelle tiltag om muligt anvendes til udvikling af samfundet generelt. Det er vigtigt at medtænke disse muligheder fra starten, formentlig allerede under projekteringen for at sikre brede anvendelsesmuligheder. F.eks. kan nye havne og lufthavne måske anvendes i forbindelse med udvidelse af turismens område.

Nedenfor er en oversigt over de projekterede anlægstillæg i de mest modne mineprojekter.

Figur 33: Oversigt over infrastrukturelle tiltag i forbindelse med mineprojekter

Geografisk placering	Mineraler	Licensejer	Behov for egen havn	Behov for egen lufthavn	Behov for camp-by
Citronen Fjord, Nordgrønland	Bly og zink	Ironbark Zinc Ltd.	Ja	Ja	Camp er anlagt
Isukasia (Isua)	Jern	London Mining Greenland	Ja	Endnu ikke besluttet	Ja
Killavaat Alannguat (Kringlerne)	Eudialyt og sjældne jordarter	Rimbal Pty Ltd. (Tranbreez Mining Greenland)	Ja	Endnu ikke besluttet	Endnu ikke besluttet
Qeqertarsuatsiaat (Fiskenæsset)	Rubiner og safirer	True North Gems	Ja	Måske	Ja
Kuannersuit (Kvanefjeldet), Narsaq	Sjældne jordarter, bl.a. uran og zink	Greenland Minerals and Energy	Ja	Heliport	Camp forventes
Maniitsoq	Aluminiumsmeltning	Alcoa	Ja	Endnu ikke besluttet	Ja

Kilde: Råstoffer og bæredygtig økonomisk vækst, kap. 3. og Aluminiumsprojektets økonomiske betydning.

4.3 Turisme

Turisme er en lovende sektor og rummer et væsentligt potentiale for yderligere udvikling frem mod 2025. Omsætning og antal af ansatte i sektoren har været svagt stigende de seneste år parallelt med, at antallet af gæster har været i vækst.

I 2012 blev Grønland besøgt af ca. 37.000 overnattende gæster fra udlandet, hvoraf ca. 50 pct. var fra Danmark.⁵³ Hertil skal lægges ca. 30.000 besøgende krydstogtturister. Til trods for landets unikke natur, kultur og geografi er der således relativt få turister, der hvert år besøger Grønland i forhold til internationale standarder. Island modtager f.eks. til sammenligning 1,6 mio. besøgende årligt.

Turistsektoren er med en omsætning på ca. 334 mio. kr. forholdsvis lille og vil skulle vokse væsentligt for at få en betydende samfundsøkonomisk rolle fremadrettet. Til den direkte omsætning skal dog også lægges omsætning inden for andre sektorer, f.eks. transportsektor og detailhandel.

Til trods for sin størrelse er turisme dog en vigtig sektor, idet den er baseret på omsætning genereret direkte via turisternes forbrug. Grønland får således via turismeerhvervet tilført kapital "udefra".

Arbejdspladserne i sektoren er lokalt forankret. Dertil kommer, at turistbranchen skaber afgifter til landskassen fra især lufttrafik og krydstogttrafik.

Turisme i Grønland har flere udfordringer. Til de strukturelle hører en relativt kort "turistsæson" (forår/sommer), udfordringer i forhold til udvikling af ny infrastruktur og begrænset kapacitet. Turistsektoren er også blevet kritiseret for at levere et for lavt serviceniveau i forhold til internationale standarder og ikke tilbyde sammenhæng i turistoplevelsen. Generelt har en kritik af branchens modenhed været fremført fra flere sider.⁵⁴

Der er allerede flere tiltag i gang for at styrke turismen i Grønland. Blandt andet har Selvstyret udarbejdet en "National turismestrategi 2012-2015", og Visit Greenland har udarbejdet en handlingsplan med konkrete indsatsområder. Spørgsmålet er imidlertid, om de initiativer, der beskrives heri, og de medfølgende investeringer, er tilstrækkelige til at løfte turismen i Grønland og dermed give den en mere fremtrædende rolle i Grønlands økonomi og erhvervsliv.

4.3.1 Fakta om turisme i Grønland

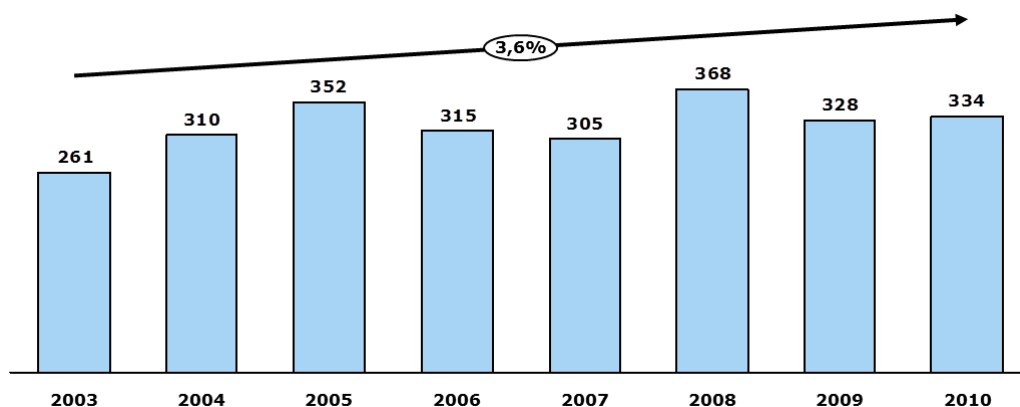
Grønlands Statistik har opgjort indtægterne fra turisme fra perioden fra 2003 til 2011. Billedet herfra er en generelt svagt stigende men stærkt varierende omsætning fra 2004 til 2010. Den gennemsnitlige årlige vækst var i perioden 2003-2010 på ca. 3,6 pct. Enkelte år er der en stærk stigning i indtægterne, mens der andre år er et stærkt fald i omsætningen.⁵⁵

⁵³ De opgjorte antal besøgende er baseret på data fra Air Greenland og de besøgende, der benytter Air Greenlands fly. Ud over disse er der besøgende, som benytter fly fra Air Iceland. De er ikke medtalt i opgørelsen.

⁵⁴ Se f.eks. kommentarer fra flere aktører i Jan Cortzens *Den grønlandske drøm: Polarparadiset. Et folk på kant med fremtiden*, s. 311-343.

⁵⁵ *Visit Greenland. Strategi 2012-2015.*

Figur 34: Omsætning pr. år, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik. Visit Greenland. Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015.

Antallet af ansatte i turistsektoren er ikke opgjort særskilt af Grønlands Statistik, men det skønnes at ligge på mellem 400 og 500 fuldtidsansatte. Der er store sæsonudsving i turistbranchen og mange arbejder for kortere perioder i forårs- og sommersæsonen og har bibeskæftigelse inden for erhvervet, hvor der i højsæsonen kan være helt op til tre gange så mange ansatte som i lavsæsonen.

Generelt består turismesektoren i Grønland af enkelte store spillere som Air Greenland og Arctic Umiaq Line, som begge er delvist ejet af Selvstyret, og mange små lokale virksomheder, som driver hoteller, restauranter og andre turismeaktiviteter. Markedsstrukturen varierer dog meget mellem f.eks. lufttransport, hvor Air Greenland er den dominerende spiller, til hotel og restauration, hvor de fleste aktører er privatbaseret og af mindre dominans.⁵⁶

I markedet for overnatningssteder er der konkurrence, da flere byer har et udbud af forskellige hoteller. Især i Grønlands tredjestørste by Ilulissat, som er hjemsted for isfjorden, som er på UNESCOs verdensarvsliste, er der stor konkurrence med otte forskellige overnatningssteder.

Figur 35: Oversigt over overnatningssteder i Grønland, 2012

Region	By	Antal overnatningssteder	Overnatningssteder
Disko/Nord	Aasiaat	4	Sømandshjemmet, Hotel Nanoq, Egedesminde Gæstehjem og Hotellejlighederne
	Qasigiannguit	1	Hotel Disko Bay
	Qeqertarsuaq	5	Hotel Disko, Vandrehjem Napasunnguit, Discobay House, Vandrehjem Siorarsuit og Island Hostel
	Uummanaq	1	Hotel Uummanaq
	Qaanaaq	3	Hotel Qaanaaq, Indkvartering B-137 og Cafe Anaukaq B-324
Ilulissat	Ilulissat	8	Hotel Arctic, Hotel Hvide Falk, Cab Inn Hotel, Hotel Avannaa, Hotel Ice Fiord, Rodebay Hytter, Illu B-682 og Ilulissat Vandrehjem
Qeqqa	Maniitsoq	2	Hotel Maniitsoq og Hotel Heilmann Lyberth
	Sisimiut /Kangerlussuaq	6	Hotel Sisimiut, Sømandshjemmet, Hotel Kangerlussuaq, Kangerlussuaq International Science Center (KISS), Vandrehjemmet Old Camp og Polar Lodge
Syd	Nanortalik	7	Hotel Tupilak, Hotel Kap Farvel, Vandrehjem Nanortalik, Camping Nanortalik, NTS Vandrehjem, Qaannivik & Sea Side Hotel, Hostel – Vandrehjem
	Qaqortoq	3	Hotel Qaqortoq, Sulisartut Højskole og Sømandshjemmet
	Narsaq	5	Hotel Narsarsuaq, Hotel Niviarsiaq, Hotel Narsaq, Hotel Inuili og Hotel Gedebakken
Vest	Nuuk	4	Sømandshjemmet, Hotel Hans Egede og Hotel Nuuk (de to hoteller er slået sammen pr. 01. marts 2003), Hotel Nordbo
	Ivittuut	4	Hotellet i Ivittuut, Humlebo Ivittuut, B-126 Ivittuut og Jægerhytten Ivittuut
Øst	Ammassalik	2	Hotel Angmagssalik og Hotel Kulusuk
	Ittoqqortoormiit	1	Simonsen & Holtz ApS
Alle	Total	55	

Kilde: Grønlands Statistik.

⁵⁶ I den sammenhæng er Hotel Arctic i Ilulissat en undtagelse, da det ejes af Air Greenland.

Markedet for flytransport er liberaliseret, og alle, som kan leve op til Trafikstyrelsens tekniske krav, kan i princippet beflyve det grønlandske luftrum.⁵⁷ Air Greenland og Air Iceland er de to største aktører suppleret af enkelte charterselskaber.

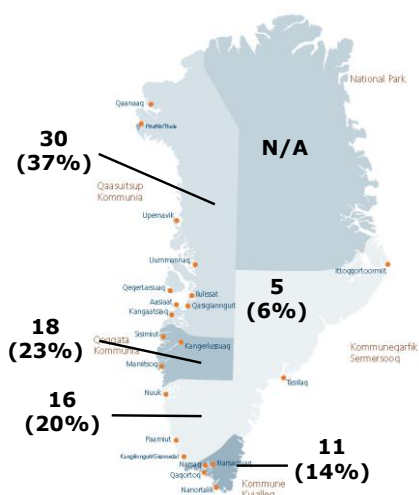
Air Greenlands servicekontrakt om beflyvning af en række ikke-rentable ruteben blev i 2012 forlænget frem til 2017, og der forventes øget konkurrence i den kommende tid fra Air Iceland og andre mindre charterselskaber.⁵⁸ Lufthavnene drives af Mittarfeqarfiit (Grønlands Lufthavne), som er en nettostyret virksomhed⁵⁹ ejet af Grønlands Selvstyre, og driften af flere heliporte og helistop varetages af henholdsvis Air Greenland A/S og Pilersuisoq A/S.⁶⁰

Transport af turister til vands er ligeledes et marked med mange små aktører og en enkelt stor. Arctic Umiaq Line A/S, der ejes af Air Greenland og Royal Arctic Line, varetager den kystlange sejlads med personbefordring langs den grønlandske vestkyst. Arctic Umiaq Line modtager årligt servicekontrakt fra Selvstyret, som historisk har sikret selskabets overlevelse. Inden for geografisk afgrænsede områder er der en lang række mindre aktører, som på normale markedsvilkår tilbyder ture og sejlads af kortere karakter.

Landtransport i Grønland er alene lokal, eftersom infrastrukturen (antal veje og stier) er meget begrænset. Dette skyldes primært de arktiske vejrforhold og den store distance mellem byerne. Af samme årsager er potentialet for udvikling af en kollektiv trafik minimal.⁶¹

Turister i Grønland overnatter hovedsageligt på vestkysten, og der findes relativt få turistaktiviteter på Østkysten. I 2012 overnattede ca. 80 pct. af alle turister på vestkysten, hvoraf Qaasuitsup kommune (Illulisat) stod for størstedelen af turisterne med 30 pct. Der findes ingen kommercielle turistmæssige overnatningsmuligheder i det nordøstlige Grønland.

Figur 36: Antal gæster pr. kommune i 2012, i tusinde

Kilde: Grønlands Statistik.

Den aktuelle globale opmærksomhed på Arktis og på Grønland bør kunne danne basis for en positiv udvikling i forhold til antallet af turister de kommende år. Ikke mindst når man sammenholder det med det nuværende antal overnattende gæster fra udlandet (37.160 gæster i 2012).

Til sammenligning havde Island samme år 1,6 mio. besøgende⁶², altså ca. 44 gange så mange, selvom indbyggertallet kun er ca. 5,6 gange højere på Island, og landet geografisk er betydeligt mindre.

Siden 2003 er antallet af besøgende steget med en gennemsnitlig årlig vækst på 2,6 pct. Antallet af gæster har dog varieret betragteligt i de enkelte år og var højest i 2008 med 41.811 gæster for derefter at falde til 33.403 gæster i 2010. Finanskrisen ramte turisterhvervet hårdt, men man er langsomt ved at få et nyt momentum⁶³.

⁵⁷ *Transportkommissionens betænkning*. Det bemærkes, at der, som del af administrativ praksis i tillæg til de tekniske krav, ligeledes skal gives en tilladelse fra Naalakkersuisut, inden beflyvningen af det grønlandske luftrum kan startes.

⁵⁸ Om forventningen om øget konkurrence, se Air Greenlands årsrapport (2012).

⁵⁹ En nettostyret virksomheds relation til Selvstyrets centraladministration kan bedst sammenlignes med en dansk styrelse. Medlem af Naalakkersuisut for Sundhed og Infrastruktur har således fuld instruksbeføjelse over for Mittarfeqarfiit.

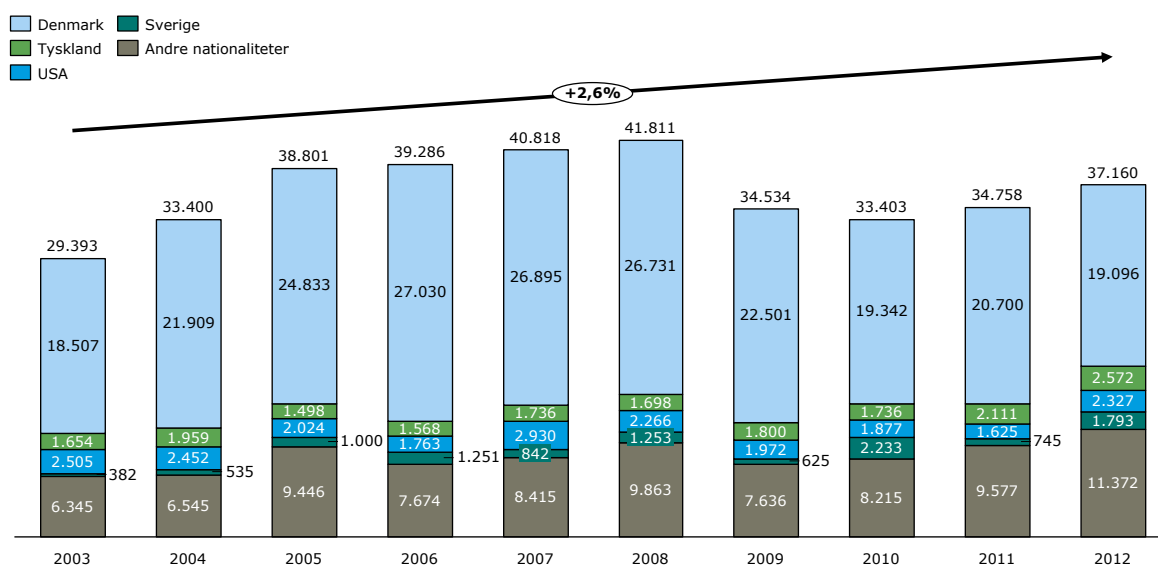
⁶⁰ "Statistisk Årsbøger for Transport, turisme og kommunikation, 2012" af Grønlands Statistik.

⁶¹ *Transportkommissionens betænkning*.

⁶² Statistics Iceland, statice.is.

⁶³ I denne sammenhæng er det væsentligt at nævne, at en del af de udenlandske besøgende på tværs af lande er forretningsrejsende og ikke deciderede turister.

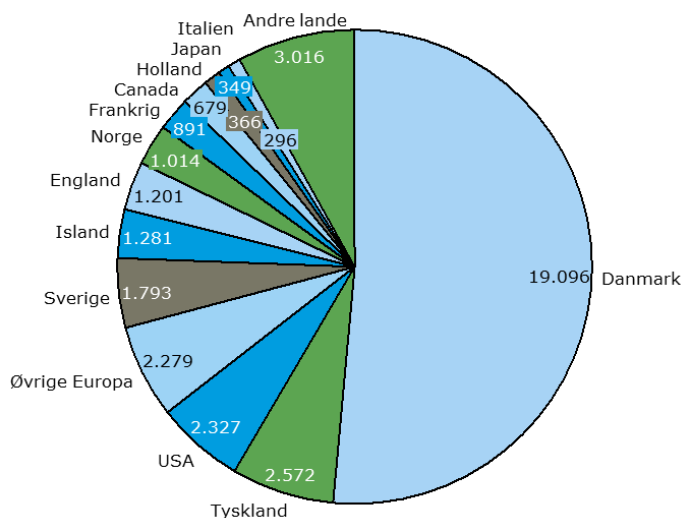
Figur 37: Antal overnattende gæster i Grønland, pr. nationalitet

Kilde: Grønlands Statistik.

I 2012 var ca. 19.000 (51 pct.) af de overnattende gæster fra Danmark, mens ca. 2.600 (7 pct.) var fra Tyskland, ca. 2.300 (6 pct.) fra USA og 1.800 (5 pct.) fra Sverige. De resterende ca. 30 pct. er fordelt på andre lande. En række lande har omkring 1.000 turister årligt, herunder Island, England, Norge og Frankrig.

Figur 38: Detaljeret fordeling af overnattende gæster i Grønland, 2012, pr. nationalitet

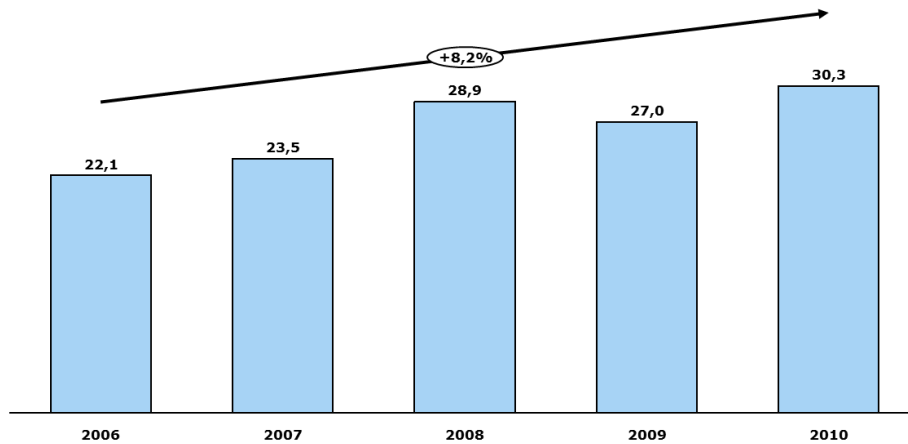
Kilde: Grønlands Statistik.

Note: Opgørelsen er eksklusiv krydstogtturisme.

Hovedmarkedet for turisme/erhvervsbesøgende er således først og fremmest Danmark. Mange andre nationer med rejsevante befolkninger, herunder de nordiske lande, udgør dog et potentielt meget væsentligt marked for Grønlands turisme i fremtiden. Dertil kommer, at der er mange lande med en rejsende befolkning, som kun i meget begrænset omfang besøger Grønland.

En yderligere væsentlig del af turisterne i Grønland er krydstogtturister. I 2010 lå antallet på ca. 30.300, hvilket er en pæn stigning fra året før. Foreløbige tal fra Grønlands Statistik indikerer et muligt fald i antallet for 2011 og 2012. Generelt har udviklingen i antal krydstogtturister været stigende med en årlig gennemsnitlig vækst på 8,2 pct. fra 2006 til 2010.

Figur 39: Samlet antal krydstogtpassagerer, i tusinde

Kilde: Grønlands Statistik.

Der er en stor og stigende international interesse for det arktiske område, herunder Grønland. De igangværende klimaforandringer har medført, at det arktiske område er flyttet højt op på de politiske dagsordener rundt om i verden. Hertil kommer den store erhvervsmæssige interesse for de grønlandske naturressourcer, som ligeledes afføder stor opmærksomhed og fornyet interesse for landet. Denne aktuelle opmærksomhed på Grønland og Arktis vil kunne danne basis for en positiv udvikling i forhold til antallet af turister i de kommende år.

Dertil kommer, at flere forhold indikerer, at der er mulighed for, at de nuværende turister kan øge deres forbrug under deres ophold i Grønland. I Selvstyrets turismestrategi peges der bl.a. på, at indtægterne pr. turist er ca. dobbelt så høje i Island, der i visse henseender kan sammenlignes med Grønland som arktisk turismedestination.⁶⁴

I Transportkommissionens betænkning⁶⁵ fremgår endvidere en oversigt over turisters gennemsnitlige forbrug, når de besøger Grønland. Ser man på især ferieturisterne, som må betragtes som hovedmålgruppen, så har de gennemsnitligt kun fire overnatninger pr. ophold. Dette forekommer lavt i forhold til omkostningerne forbundet med at rejse til eller i landet. Med andre ord virker længden af turistopholdet kort i betragtning af Grønlands geografi, kvaliteten af landets attraktioner samt omkostningerne ved at rejse hertil.

Hver besøgende bruger gennemsnitligt ca. 1.100 kr. pr. dag på overnatning, forplejning, udflugter, souvenirs og småindkøb i øvrigt. Det forekommer ligeledes lavt. Til disse tal kan desuden anføres, at Grønland normalt ikke betragtes som et billigt rejseland og ydermere har forholdsvis høje priser på de fleste varer.

Samlet set indikerer tallene et betydeligt potentiale for at øge de enkelte turisters daglige forbrug.

Figur 40: Turisters gennemsnitlige udgifter pr. ophold i Grønland, i kr.

	Antal døgn pr. ophold	Alm. turist-udgifter	Udgifter til flytransport	Afgifter	Udgifter i alt
Ferieturister	4	4.400	4.500	Min. 699	Min. 9.450
Forretningsturister	4	9.200	7.000	Min. 699	Min. 16.750
Besøgsturister	...	2.250	8.000	Min. 699	Min. 10.800
Endagsturister	...	200	...	699	
Krydstogtturister	...	2.250	...	699	

Kilde: Transportkommissionens betænkning (2011).

⁶⁴ National Turismestrategi 2012-2015.

⁶⁵ Transportkommissionens betænkning.

4.3.2 Miljømæssige implikationer

De miljømæssige implikationer i forbindelse med turisme i Grønland vurderes at være begrænsede. Den primære belastning findes i tilknytning til transport af turisterne til Grønland og rundt i Grønland. Belastningen er primært knyttet til udledning af CO₂ i forbindelse med flytrafik og forurening fra krydstogtskibe.

4.3.2.1 Flytrafiks CO₂-udledning

Belastningen fra CO₂-udledning i forbindelse med flytrafik beregnes fra Air Greenlands samlede udledning.⁶⁶ I 2012 var CO₂-udledningen på ca. 75 mio. kg. fordelt på 390.000 passagerer, hvilket er ca. 192,5 kg. pr. passager⁶⁷. Dermed vil CO₂-udledningen være mellem 4 og 6 gange højere, liggende i intervallet 770 kg. til 1.155 kg. pr. udenlandske besøgende i Grønland. Den samlede CO₂-udledning fra de godt 37.000 turister i 2012 er sammenlagt mellem 28,6 mio. kg. og 42,9 mio. kg. Halvdelen af de besøgende vil komme fra andre lande end Danmark/Island, og der vil derfor være en yderligere CO₂-udledning fra disse turister, hvis man tæller deres rejser med til Danmark eller Island.

Air Greenland har med den formulerede CSR-politik forpligtet sig til et miljømæssigt fokus, hvilket allerede viser sig i en CO₂-reduktion på 7 pct. fra 2010 og frem. Dette skyldes bl.a. indkøb af mere miljøvenlige fly, som har en bedre brændstofudnyttelse, hvilket dermed også økonomisk er fordelagtigt for Air Greenland. Det er en vigtig forudsætning for en holdbar stigning i antallet af turister, at der fortsat sker CO₂-nedsættende tiltag for at balancere miljøpåvirkningen, især da Grønlands natur er en af turistsektorens konkurrenceparametre.

4.3.2.2 Forurening fra krydstogtskibe

De største forureningskilder vedrørende krydstogtskibe stammer fra kloakvand, gråvand (spildevand fra håndvaske, bade mm.), olieholdigt bundvand, generelt affald og sundhedsfarligt affald.⁶⁹ Udledningen af kloakvand og gråvand kan enten ske direkte i havet eller afleveres i havneområdet, hvilket derfor skal foretrækkes for at mindske miljøbelastningen. Udledningen af kvælstofdioxid (NO₂) i havneområderne er vurderet til at være af begrænset karakter.⁷⁰

De grønlandske farvande er risikable at navigere i på grund af mangelfulde søkort og risikoen for isbjerger. Med en stigning i antallet af krydstogtskibe de senere år vil dette betyde en større risiko for ulykker, hvilket der i en vis grad prøves at tage højde for i den igangværende lovgivningsproces på området, der vedrører konkrete tiltag som f.eks. sejladszoner, krav om isklaseskibe for krydstogtskibe med over 250 passagerer og indførelse af lodspligt.⁷¹

På grund af den grønlandske natur kan miljøet samtidigt potentielt være mere udsat for forurening end i områder med mildere klima.⁷² Risikoen for ulykker i det grønlandske farvand med miljøpåvirkninger som følge er der blevet sat mere fokus på i 2013. Både på grund af ulykker som krydstogtskibet Costa Concordia ved Italien, men også på grund af en øget fokusering og intensivering af den danske indsats på området.⁷³ Men dette vil være et område som Selvstyret og den danske regering i fællesskab bør prioritere yderligere. Der er således allerede initiativer i gang på dette område i forlængelse af den kritik som Rigsrevisionen i 2013 rejste vedrørende indsatsen på dette område.

⁶⁶ Der er også godsfragt, som står for en del af CO₂-udledningen, dog antages dette at blive modsvaret af, at Air Greenland kun har 90 pct. af passagermarkedet.

⁶⁷ Air Greenlands årsrapport (2012).

⁶⁸ Passagertallet er sammenlagt af både ruten mellem København-Kangerlussuaq og indenrigsflyvningerne i Grønland. For at få et estimat for udledningen pr. turist antages det, at hver passager flyver retur til Danmark/Island og minimum 2 indenrigsflyvninger (f.eks. Kangerlussuaq-Nuuk retur) og maksimum 4 (f.eks. rundflyvning i Grønland).

⁶⁹ United States Environmental Protection Agency (EPA), *Cruise Ship Discharge Assessment Report* 2008.

⁷⁰ *Luftforurening fra krydstogtskibe i havn*, Danmarks Miljøundersøgelser.

⁷¹ *Udkast til bekendtgørelser vedrørende sejladsikkerhed og lodspligt*, Søfartsstyrelsen.

⁷² Visit Greenland.

⁷³ Beretning til Statsrevisorerne om Danmarks indsats i Arktis, Rigsrevisionen, september 2013.

4.3.3 Igangværende udviklingsstrategier og aktiviteter

Turismen er allerede i fokus i Grønland, og flere aktører har en strategi for, hvordan turismen skal udvikles de kommende år. To væsentlige offentlige sektorer bidrager er Selvstyrets "National Turismestrategi 2012-2015" og Visit Greenlands "Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015".

Selvstyrets målsætning for turismen er: *"At sikre en økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig vækst i turisme og oplevelseserhverv, således at disse områder i 2020 udgør en væsentlig del af Grønlands eksportindtægter."*⁷⁴

Vækststrategien har et eksplicit fokus på initiativer, som kan realiseres inden udgangen af 2015. Der nævnes, at strategien samtidig har blik for en langsigtet indsats, men nævner ikke konkrete initiativer herfor, selvom den udpeger uddannelse og arbejdsmarkedstiltag som mulige løftestænger.

Selvstyrets "National Turismestrategi 2012-2015" har fire målsætninger/vækstmål:

- 1) At øge antallet af turister med 5 pct. inden for krydstogtturisme
- 2) At øge antallet af turister med 10 pct. inden for landbaseret turisme
- 3) At øge antallet af beskæftigede (årsværk) med 5 pct. inden for turismeerhvervet
- 4) At øge omsætningen i branchen med 5 pct.

Væksten skal komme fra følgende initiativer i strategien:

- Forbedret markedsføring af Grønland
- Øget tilgængelighed mht. havn- og luftfartinfrastruktur
- Forbedret lovgivning
- Forbedret dokumentation af oplevelseserhvervene og øget mængde statistik/dokumentation.

De fremførte initiativer udmøntes ikke i detaljer i strategien, men fremstår som sigtpejler for turismesektorens udvikling.

Visit Greenlands "Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015" er udviklet som en praktisk virkeliggørelse af hovedmålene i Selvstyrets strategi. De vigtigste målsætninger i strategiplanen er sammenfattet i en forventet vækst i henholdsvis antal beskæftigede (årsværk) inden for turistindustrien samt en øget omsætning på 5 pct. i 2015.

Visit Greenland har offentliggjort følgende målsætninger i deres strategiplan frem til 2015:

- En vækst på 15 pct. i antallet af landbaserede turister fra det nuværende niveau på 33.400
- En vækst på 5 pct. i krydstogtturister fra det nuværende niveau på cirka 30.000
- En vækst i omsætningen i turismeerhvervet fra det nuværende niveau på 334 millioner kr. til 380 mio. kr.

Disse målsætninger skal realiseres igennem følgende fem initiativer:

- Øget mængde af statistik og dokumentation inden for turismeerhvervet i Grønland
- Øget synlighed af Grønland på det globale turismemarked
- Forbedret tilgængelighed/infrastruktur fra andre lande
- Øge investeringer fra private aktører igennem koncessioner og forbedret afgiftsstrukturer
- Øget markedsudvikling via branding og samarbejdsaftaler med operatører.

I kommunernes planer frem mod 2020 er der også et ønske om at styrke turismesektoren. Turismen ønskes bl.a. styrket ved hjælp af investeringer i lokal infrastruktur, et eksponeret lokalt

⁷⁴ National Turismestrategi 2012-2015.

kulturliv og et kompetenceløft til lokalbefolkningen, således at væksten fra erhvervet udmøntes i flere lokale jobs. Størstedelen af initiativerne stemmer overens med den nationale turismestrategi.

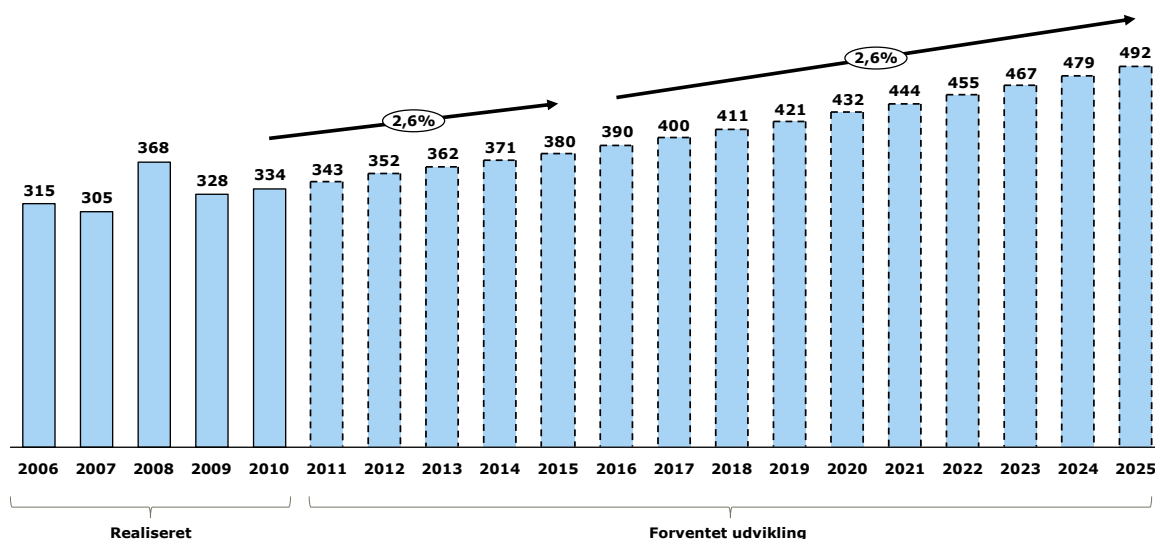
Kommunerne er interesseret i at tildele koncessioner inden for forskellige områder samt anlægge faciliteter til rekreative formål (skisportsanlæg og turisthytter). For eksempel vil Qeqqata Kommune, hjemsted for Grønlands anden største by Sisimut, styrke sin position over for adventure-turister med kampagnen "Destination Arctic Circle" samt forbedre deres anløbsforhold for krydstogtskibe. Kommunernes initiativer er dog ikke udmøntet i detaljer i de offentliggjorte planer.

4.3.4 Den forventede effekt af initiativerne

De aktuelle ambitioner for turismesektoren er i Visit Greenlands strategi opgjort til en øgning af indtægterne i turistsektoren fra 334 mio. kr. i 2010 til 380 mio. kr. i 2015. Det svarer til en årlig vækst på 2,6 pct.

Antager man, at denne estimerede årlige vækst vil være mulig med de rette tiltag frem til 2025, vil omsætningen for turistsektoren være ca. 500 mio. kr. i 2025.

Figur 41: Omsætning i turismesektoren, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik. Visit Greenland. Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015, egne beregninger.

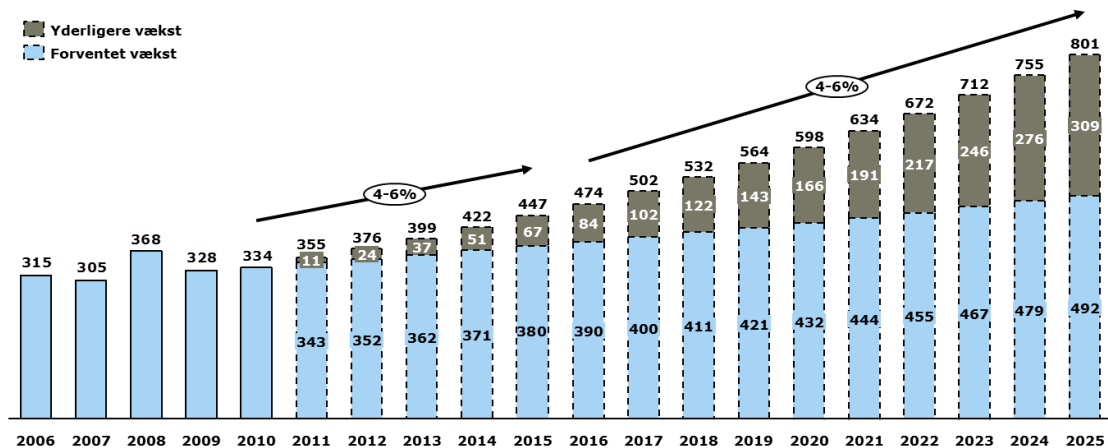
De vigtigste strategier fra Selvstyret og Visit Greenland kan konkluderes at være konkrete frem til 2015, men mangler herefter yderligere langsigtede mål. En langsigtet strategi ville kunne målrette de store langsigtede investeringer i eksempelvis infrastruktur og rekreative anlæg med udviklingen i andre erhverv i Grønland, således at man fik mulighed for at opnå en større samlet effekt af investeringerne.

4.3.5 Turismens fremadrettede muligheder

De allerede igangsatte initiativer, som er beskrevet ovenfor, er væsentlige i forhold til at skabe vækst inden for turisme frem mod 2015. De anførte initiativer vurderes dog ikke at udnytte sektorens fulde potentiale. Rambøll vurderer, at der med flere målrettede strategiske indsatser og investeringer fortsat vil være et stort økonomisk og erhvervsmæssigt potentiale. En målsætning for 2025 kunne eksempelvis være at øge indtægterne pr. turist til samme niveau (13.054 kr.) som i Island.

Med de rette tiltag vurderer Rambøll, at turistsektoren kunne have en størrelse på ca. 600-800 millioner kr. i 2025 og således spille en væsentligt større rolle i den grønlandske økonomi, end den gør aktuelt. Det svarer til en årlig vækst på mellem 4-6 pct. inden for erhvervet.

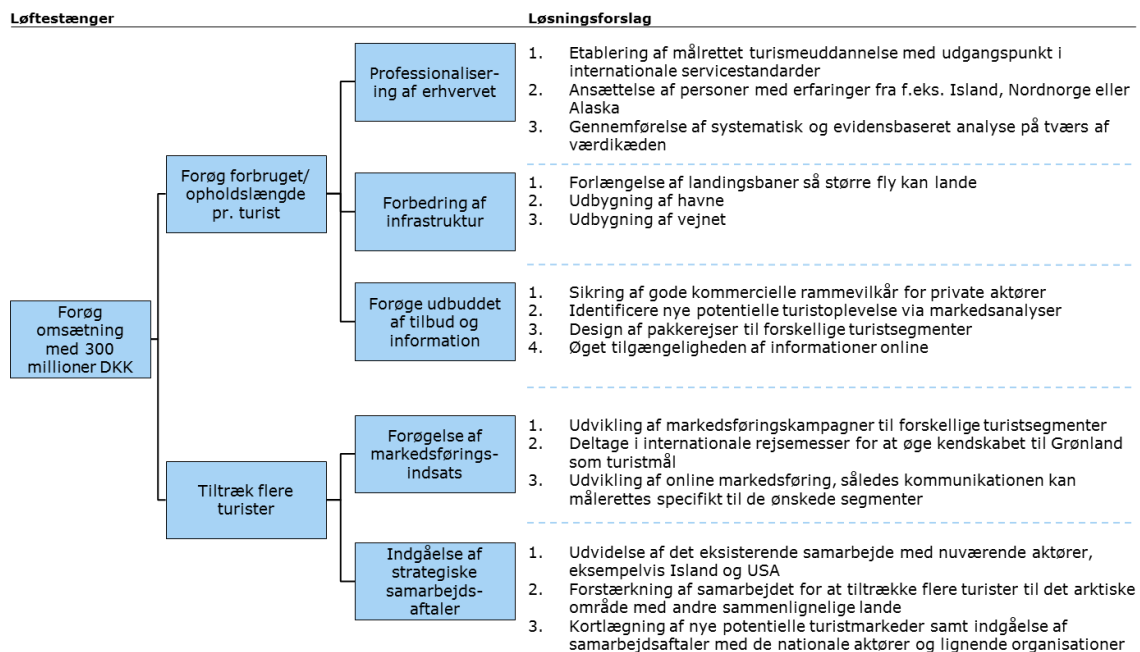
Figur 42: Potentiel omsætning i turismesektoren, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik. Visit Greenland. Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015, egne beregninger.

Samtidig vurderes det dog, at det vil kræve en væsentlig indsats fra offentlig og privat hold at udvikle sektoren. På baggrund af en række interviews med aktører inden for Grønlands turismesektor og research af eksisterende materiale er nedenfor opstillet en oversigt over mulige løftestænger, der kan være med til at udvikle turismesektoren til et endnu stærkere erhverv i de kommende år.

Figur 43: Oversigt over løftestænger for turismesektoren

Det følgende afsnit gennemgår ovenstående indsatsområder/løftestænger, som man i Grønland vil kunne forfølge for at øge forbruget og opholdslængden pr. turist.

4.3.5.1 Professionalisering af turismeerhvervet

Turismesektoren i Grønland kan professionaliseres yderligere, og det aktuelle serviceniveau kan løftes. I mange tilfælde er arbejdet med turister fuldt på højde med internationale standarder, mens standarden i turistoplevelsen i andre tilfælde skønnes at være lavere i forhold til sammenlignelige lande.

Turister, der kommer til Grønland, må forventes at være erfarne forbrugere af avancerede rejsemål, og de er vant at købe professionelle og kostbare turistydelser med en høj servicestandard.

Det vurderes, at Grønlands turismesektor har mulighed for at udvikle sig yderligere med en professionalisering af ydelser og service på tværs af værdikæden og med fordel kan udvikle flere tiltag, som ville give den nuværende turistoplevelse et samlet løft, f.eks.:

- Etablering af en målrettet turismeuddannelse med udgangspunkt i internationale servicestandarder og viden om praksis fra tilsvarende turistmål (f.eks. Alaska eller Island), således at der kommer flere ansatte med direkte uddannelse inden for turismeerhvervet i alle led af værdikæden fra transport til serviceydelser.
 - Den nuværende uddannelse SØK - serviceøkonom med speciale i turisme ved Grønlands Handelsskole, vurderes at spille en vigtig rolle i den aktuelle professionalisering af turismeerhvervet. Samtidig skønnes det, at optaget med fordel vil kunne udvides. Uddannelsens internationale dimension er væsentlig for at få etableret erfaring fra andre lande med turisterhvervet, ydelser og serviceniveau.
 - Den i 2013 nystartede uddannelse som Arktisk turistguide ved Grønlands Handelsskole virker som et fornuftigt og væsentligt initiativ. Uddannelsens internationale profil må forventes på sigt at bringe erfaring fra andre turistdestinationer til Grønland.
- Ansættelse af personer med erfaringer fra f.eks. Island, Nordnorge eller Alaska.
- Gennemførelse af systematisk og evidensbaseret analyse af den nuværende servicestandard i forhold til lande, som Grønland kan sammenligne sig med (f.eks. Island, Alaska). Det vil give mulighed for at målrette indsatser og initiativer til de områder, hvor de skaber mest værdi. Desuden bør der indhentes data om det globale markedspotentiale for Grønlands turistsektor, således at fremtidens potentielle turister kan adresseres med en præcis indsats.

4.3.5.2 Forbedring af infrastrukturen

Ifølge Transportkommissionens betænkning og egne aktørinterviews vil turisterhvervet kunne udvides væsentligt ved at forbedre infrastrukturen. I dag er det tidskrævende og dyrt at komme rundt i Grønland, da størstedelen af transporten mellem byerne foregår via fly. Flytrafikken er i perioder desuden præget af forsinkelser og aflysninger som følge af vanskelige vejrforhold og flysikkerhed.

Initiativer på dette område kræver langsigtede investeringer i infrastruktur, og kapacitet vil ikke kun komme turismesektoren til gode, men potentielt mange dele af det grønlandske samfund. Investeringerne vil således skulle initieres med afsæt i strategiske cost benefit-analyser, som går på tværs af sektorer og interesser.⁷⁵ Investeringer i infrastruktur vil desuden skabe lokale arbejdspladser inden for f.eks. bygge- og anlægssektoren. Transportkommissionen anbefaler følgende typer investeringer i infrastruktur:

- Forlængelse af landingsbaner vil give mulighed for at større fly kan lande i Grønland
- Udbygning af havne og kajfaciliteter vil give mulighed for, at større og flere krydstogtskibe kan anløbe havnene. Potentialet for krydstogtturisme skønnes at være stort pga. muligheden for unikke naturoplevelser

⁷⁵ Se Transportkommissionens betænkning.

- Udbygning af vejnet, så adgangen til flere turistmål muliggøres via landvejen, f.eks. en vej mellem Sisimiut og Kangerlussuaq.⁷⁶

4.3.5.3 Øget udbud og højere kvalitet af tilbud og turistinformationer

Der vurderes at være mulighed for at øge udbuddet og kvaliteten af tilbud og informationer til turister i Grønland. Moderne turister er vant til et bredt og mangfoldigt udbud af tilbud af høj kvalitet, som er tilgængelige og veltilrettelagte.

Grønlands placering i det arktiske område giver mulighed for at udvikle unikke produkter og oplevelser, som kun få andre lande kan tilbyde, såsom is-safari, trofæjagt og vildmarkshoteller.

Samtidig forventes informationer omkring tilbud på diverse oplevelser og udflugter at være tilgængelige, både på lokale informationskontorer og online. Dog er informationerne kun i begrænset omfang samlet. Visit Greenland arbejder på en fælles portal for de kommunale turistorganisationer, der kunne være med til at opfylde et behov for at kunne planlægge sin rejse i detaljer via nettet.

Potentielle tiltag, som kan gøres for at øge udbuddet og kvaliteten af tilbud og turistinformationer, er:

- Sikring af gode kommercielle rammevilkår for private aktører, således det vil være attraktivt at starte nye udflugter eller andre oplevelser op. Dette kan eksempelvis gøres igennem udbud af koncessionsaftaler. F.eks. findes der allerede trofæjagt i Godthåbsfjorden og omkring Kangerlussuaq. Denne type initiativer bør udvides.
- Identificere nye potentielle turistoplevelser via en markedsanalyse på sammenlignelige lande, såsom Canada og Island, som kan være med til at udvide antallet af tilbud til turister.
- Oprette pakkerejser til forskellige typer turister, således at man kan sammenkæde flere oplevelser. Eksempelvis kan man udarbejde en pakke til kulturinteresserede med fokus på kulturhistoriske sites og foredrag med eksperter, eller pakker til ekstrem sportsturister, som inkluderer ture i vildmarken og heli-skiing.
- Etablering af lokale turistkontorer med uddannet personale til at hjælpe turister med at identificere relevante oplevelser.
- Integration og synergi mellem markedsføringsinitiativer på tværs af kommuner, f.eks. gennem bedre dokumentation af muligheder til at:
 - i) Øge tilgængeligheden af informationer online, der giver overblik over Grønlands tilbud af oplevelser, herunder priser og tidspunkter for aktiviteter.
 - ii) Øge koordinering, information og service i forhold til turister, som ønsker at aftage ydelser lokalt, f.eks. sejlads og guideturer.
- Opsætning af turistkort i byer og bygder, som giver et overblik over aktuelle oplevelser/tilbud og forklarer relevante fakta om lokalområdet.
- Forlænge turistsæsonen med relevante aktiviteter for de rette segmenter. Især forårssæsonen synes at have gode muligheder rent turistmæssigt.

4.3.5.4 Tiltræk flere turister

Det følgende afsnit gennemgår 2 forskellige indsatsområder, som vil kunne tiltrække flere turister til Grønland.

⁷⁶ Se *Vej mellem Sisimiut og Kangerlussuaq - Konsekvensanalyse af fordele og ulemper*.

4.3.5.5 Øget markedsføringsindsats for at tiltrække flere turister

Ét af de fem indsatsområder i Grønlands nationale turismestrategi for 2012-2015 er at øge synligheden af rejser til Grønland, samt udvikle Grønlands brand over for nye potentielle turister.⁷⁷

Ideen om at styrke markedsføringen er altså identificeret af både Selvstyret og Visit Greenland i deres respektive strategier. Eksempelvis vil Visit Greenland udarbejde målrettede subsites til de relevante turistsegmenter samt styrke deres PR-indsats på enkelte udvalgte markeder. Segmenterne, Visit Greenland primært vil rette sig imod, er adventure-turisme (75 pct. af indsats), krydstogtturisme (20 pct.) og ekstrem adventure-turisme (5 pct.).

Derudover har de udarbejdet 11 turistprofiler (f.eks. "sightseer" og autenticitetssøgende), som skal målrette den fremtidige markedsføring. De skitserede tiltag virker substantielle og vil med en målrettet implementering kunne have en positiv virkning. Det skønnes dog også, at en yderligere indsats er nødvendig for at få det fulde markedsføringsmæssige potentiale ud af initiativerne.

Potentielle tiltag, som kan øge kendskabet til Grønland som turistnation, er:

- Aktiv indsats for, at programmer som "Ice Cold Gold" bliver optaget i Grønland og på den måde øger kendskabet til landet som turistmål. I denne sammenhæng kunne tv-serier og film potentielt have en væsentlig effekt.
- I forlængelse af Visit Greenlands arbejde for de kommende år kan iværksættes langsigtede markedsføringstiltag til forskellige turistsegmenter, der rækker frem mod 2025. Dette vil kræve målrettede investeringer og en vedholdende indsats, der først om en årrække vil give et direkte afkast. En konkret langsigtet målsætning med kampagnerne kunne være at få kendskabet til Grønland øget til samme niveau som kendskabet til Island.
- Oprettelse af et videndelingsnetværk af lokale aktører, således erfaringer kan deles og dermed øge markedsføringens af hinandens oplevelser.

Visit Greenlands arbejde med segmenter synes at være et afsæt for en mere offensiv og strategisk markedsføring over for bestemte målgrupper.

4.3.5.6 Indgåelse af strategiske samarbejdsaftaler

Strategiske samarbejdsaftaler kan være med til at løfte turistaktiviteten mellem Grønland og andre nationer og dermed øge antallet af turister i Grønland. Det kan være aftaler om øget eksponering af partnerlandes muligheder over for lokale turister, både på messer og online. Samtidig kan man dele erfaringer imellem organisationer, således at markedsføringen kan målrettes til de respektive segmenter via den optimale kommunikationskanal.

Mulighederne for indgåelse af samarbejdsaftaler kunne være:

- Udvidelse af det eksisterende samarbejde med nuværende aktører, eksempelvis turistorganisationer i Island, USA og de skandinaviske lande. Især et udvidet samarbejde med Island synes at rumme store muligheder. Island tiltrækker mange turister og har allerede med succes tilbudt ture til Grønland som del af deres produkt. Samarbejdet er således allerede i gang og bør stimuleres mest muligt i de kommende år.
- Forstærkning af internationalt organisatorisk samarbejde med andre arktiske nationer for at tiltrække flere turister til det arktiske område.

⁷⁷ National Turismestrategi 2012-2015.

- Grønland blev i 2007 en del af det nyoprettede North Atlantic Tourism Association (NATA), som er et samarbejde mellem Færøerne, Island og Grønland med formålet at fremme turismen i det arktiske område.
- Kortlægning af nye potentielle turistmarkeder samt indgåelse af samarbejdsaftaler med de nationale aktører og lignende organisationer.
 - NATA fik i august 2012 udarbejdet en potentialevurdering for det tyske turistmarked. Rapporten konkluderer, at Island i dag har en dominerende position på det tyske marked i forhold til Grønland og Færøerne, men antallet af potentielle turister har samme størrelse for alle tre lande.

4.4 Landbrug

Landbruget udgør kun en lille del af samfundsøkonomien i dag og omfatter primært fåre-, kvæg- og rensdyravl. I de seneste år er der dog etableret et stigende fokus på gartnerivirksomhed og produktion af afgrøder. Den primære eksportvare inden for langbruget er lamme- og rensdyrkød, der er af høj kvalitet og betragtes som en luksusvare.⁷⁸ Landbruget som sektor skønnes at have mulighed for at vokse de kommende år. Samtidig vurderes det, at det vil kræve en stor indsats og væsentlige investeringer, hvis landbruget for alvor skal realisere en reel vækst frem mod 2025.

4.4.1 Fakta om landbruget

Tal fra Grønlands Statistik viser, at 50-100 personer har landbruget som hovedbeskæftigelse i 2011. Landbrugets omsætning var 31 mio. kr. i 2012 og udgør ca. 0,1 pct. af den samlede vareeksport. Selvstyret understøtter landbruget med subsidier, der især benyttes til at opretholde og udvikle produktionen af lammekød og andre landbrugsproduktioner. Lammeproduktionen er desuden beskyttet gennem en afgift på import af udenlandsk fåre- og lammekød. Ikke desto mindre har den lokale produktion svært ved at være konkurrencedygtig med importeret lammekød. I 2013 er der afsat ca. 13 mio. kr. til erhvervsstøtte inden for landbruget.⁷⁹

De seneste år er antallet af bedrifter i Grønland faldet. I slutningen af 2011 var der i alt 48 bedrifter. Det er en nedgang på 20 pct. de seneste 10 år. Over halvdelen af de grønlandske bedrifter er beliggende i Narsaq-distriktet, og generelt er bedrifterne beliggende i Sydgrønland og drives ofte som familiebrug. Størrelsen på en typisk bedrift var i 2011 på 22,5 hektar, hvilket er omtrent tre gange mindre end tilsvarende bedrifter i Danmark.

I takt med de varmere vejrforhold i Grønland er det dyrkede landbrugsareal de sidste ti år vokset væsentligt. I 2011 udgjorde det dyrkede areal 1.081 hektar, mens det i 2001 lå på 780 hektar. Hertil skal der tilføjes 242.000 hektar fjeldafgrænsningsarealer. Kun ca. 10 hektar blev i 2011 anvendt til produktion af kartofler og andre grøntsager, mens 1.071 hektar blev benyttet til produktion af vinterfoder i form af wrapphø.⁸⁰

4.4.2 Kødproduktion

Landbrugssektoren i Grønland er primært baseret på fåreavl, hvor der i 2011 var ca. 20.232 moderdyr, hvilket svarer til 87 pct. af landbrugets produktionsdyr. Der er på samme tid ca. 3.000 tamrener, hvilket svarer til 13 pct. af landbrugets produktionsdyr. Selvstyret har igennem de seneste år foretaget væsentlige investeringer i infrastrukturen i fåreholderdistrikterne ved at lade KNI A/S overtage, bygge og drive et moderne slagteri, der ud over lam nu også kan slagte kødkvæg, moskus og rensdyr. Slagteriet støttes indtil 2017 med en servicekontrakt, som i 2013 udgjorde 7 mio. kr. Desuden er moderne driftsbygninger blevet opført samtidig med, at produktionen af grovfoder er øget for at sikre forsyningen gennem strenge vintre, hvortil der dog stadig er behov for import af kraftfoder.

Generelt er der en tendens til, at der bliver færre fåreavlere, men at disse får flere moderfår. I 2011 var der kun én fåreavler med mindre end 100 moderfår, og siden 2000 er antallet af fåreavlere med 100-500 moderdyr faldet fra 42 til 26 i 2011. Antallet af bedrifter med mere end 500 moderdyr er dog steget fra 9 i 2000 til 18 i 2011, dvs. en fordobling, hvilket stemmer godt overens med det faktum, at en bedrift skal have minimum 400 får, før man kan leve af det.

Selvstyret yder på nuværende tidspunkt direkte støtte til fåreavlere, som i 2013 udgjorde 13,5 mio. kr. eller ca. 630 kr. pr. produceret lam, og har siden 2004 ydet tilskud til slagteriets drift. I en rapport fra 2004 om nødvendigheden af landbrugspolitiske tiltag blev det vurderet, at der kan opnås rentabilitet i slagterierne ved slagtning af 25.000-26.000 lam årligt. I 2011 blev der slagtet

⁷⁸ Grønlands Statistik: *Landbruget i Grønland*.

⁷⁹ KNR nyheder sep. 2013 – "Stigende tilskud til erhvervsfremme".

⁸⁰ Grønlands Statistik: *Landbruget i Grønland*.

21.370 lam svarende til knap 325.000 kg lammekød. Produktionen af slagtelam har været stigende de seneste år, men det skiftende vejr med f. eks. tørre somre uden meget nedbør har resulteret i en reduktion af produceret vinterfoder, hvilket resulterede i lavere vægt for slagtedyrene i 2008, 2009 og 2011.⁸¹ Hvis Grønland vil være selvforsynende med lam skal antallet op på 35.000 lam årligt ifølge Erhvervs- og Arbejdsmarkedsudvalget i Kujalleq Kommune.

En væsentlig udfordring for erhvervet består i at gøre lokalt producerede lam prismæssigt konkurrencedygtige med importerede lam. I denne sammenhæng er den relativt lille produktion en stor barriere, idet der er begrænsede stordriftsfordele og effektiviseringsmuligheder med den nuværende struktur. Et bidrag til at holde omkostningerne nede kunne være udnyttelsen af lokal vandkraft for at mindske elpriserne i produktionen.

4.4.3 Grøntsags- og kartoffelproduktion

Grøntsags- og kartoffelproduktionen har i årtier været dyrket i små mængder i Sydgrønland. Produktionen har primært bestået af kartofler, majroer og rabarber. I de senere år er nye afgrøder som icebergsalat, friske jordbær og tomater blevet produceret.⁸² I 2010 nåede den samlede kartoffelproduktion op på ca. 130 ton, hvilket næsten er halvdelen af Grønlands årlige kartoffelforbrug.

I dag er det typisk fåavlere, der som bierhverv dyrker kartofler til salg på hjemmemarkedet. Nogle få dyrker grøntsager. Med andre ord er der endnu ikke landmænd, der har grøntsags- og kartoffeldyrkning som hovederhverv. Der er en generel positiv udvikling i grøntsags- og kartoffelproduktionen i Grønland. Den seneste periode er kartoffelproduktionen f.eks. blevet udvidet med et nyt distributionslager i Qaqortoq, så hele kysten kan få del af de sydgrønlandske kartofler.

I Sydgrønland ligger forsøgsstationen i Upernaviarsuk, hvor der arbejdes med landbrugsforsøg og landbrugsundervisning i et sub- til lavarktisk område. Området er kendetegnet ved at være omgivet af en isfri fjord i vinterhalvåret. På forsøgsstationen udføres forsøg med græssorter såsom høg, samt forskellige former for kornarter, primært havre, rug og byg. Endvidere dyrkes der forskellige former for kål og andre grøntsager. Kornsorterne kan endnu ikke dyrkes til fuld modning på grund af klimaet i Sydgrønland. Derfor bruges kornet til foder, hvor det høstes inden, det er fuld modnet.

Hovedparten af alle afgrøder afsættes på hjemmemarkedet, men det er langt fra nok til at dække behovet. Det øvrige forbrug importeres fra udlandet, hovedsageligt fra Danmark. Alene hjemmemarkedet udgør et væsentligt potentiale for en grønlandsk egenproduktion af landbrugsvarer. Denne del af landbruget vurderes dog ikke at være særlig moden, og en lang række initiativer skal gennemføres for at etablere et konkurrencedygtigt erhverv.

4.4.4 Igangværende initiativer

Til trods for erhvervets meget beskedne størrelse spiller landbruget en central rolle i Selvstyrets strategi om at blive selvforsynende. Selvstyrets landbrugspolitik har titlen "Visioner for det Grønlandske Landbrug" og her præsenteres en række visioner, målsætninger og strategier for landbrugsudviklingen frem til 2015.⁸³ Den overordnede målsætning for landbrugspolitikken er følgende:

"Forbrugerne skal være sikret en forsyning af grønlandsk producerede fødevarer til rimelige priser og med en god kvalitet. Producenterne inden for det grønlandske landbrug skal have mulighed for at opnå et rimeligt indtægtsgrundlag samt udviklingsmuligheder, som sikrer en stadig produktion af fødevarer i Grønland, produceret på en bæredygtig måde".

⁸¹ Grønlands Statistik: *Landbruget i Grønland*.

⁸² *Grønland – nøglespiller i Arktis*.

⁸³ *Landbrugspolitik redegørelse 2007 – Visioner for det Grønlandske Landbrug*.

For at hjælpe udviklingen på vej og overkomme fremtidige udfordringer opstilles følgende fire fokusområder:

- Bedre incitamentsstrukturer for erhvervets udøvere, for herigennem at opnå en bedre ressource- og kapacitetsudnyttelse af såvel offentlige som private investeringer i landbrugssektoren
- Smidiggørelse af administration og regelforenklning, blandt andet ved at gøre forvaltningen mere smidig, anvende bedre it-løsninger i administrationen og lempe reglerne på landbruget i relevant omfang
- Målrettede initiativer omkring innovation og produktudvikling ved blandt andet at forbedre samspillet mellem SPS og andre erhvervsfremmeaktører og virksomhederne samt en fortsat kompetent udvikling af Konsulenttjeneste for Landbrug
- Sikring af faglighed i rådgivning og administration samt styrket kompetenceudviklingsindsats gennem øget fokus på uddannelse og efteruddannelse af erhvervsudøvere.

Udfordringerne i forbindelse med de ovenstående fokusområder skal løses i et tæt samarbejde mellem landbrugserhvervet, Savaatillit Peqatigiit Suleqatigiissut (SPS – de samvirkende fåreholderforeninger) og landbrugsrådet.

Yderligere er der mulighed for at benytte sig af erhvervsstøtteordningen, hvor en landmand kan søge om støtte til forskellige erhvervsrelaterede investeringer såsom opførelse af erhvervsbygninger, elværker, maskiner, redskaber mv.⁸⁴

De gode intentioner i landbrugspolitikken er kun delvist blevet fulgt op og realiseret i praksis. Landbruget er stadig underlagt en række strukturelle forhold, der spiller ind og besværliggør vækst og udvikling af sektoren. En af Selvstyret nedsat landbrugskommission vil i foråret 2014 publicere resultatet af en grundig analyse af erhvervet og dets strukturelle udfordringer samt en række anbefalinger til videre udvikling af sektoren.

4.4.5 Landbrugets fremtidige muligheder

Med det politiske ønske om at blive selvstændigt vil landbruget fremadrettet spille en interessant rolle i bestræbelserne. Landbruget er på nuværende tidspunkt ikke et stort erhverv i Grønland, men klimaændringerne og forlængelsen af vækstsæsonen vil alt andet lige gøre det mere attraktivt at drive landbrug de kommende år og måske stimulere en vækst.

I de kommende år vil en udvikling af landbruget være afhængig af støtte fra Selvstyret eller investeringer fra private aktører. Erhvervet har i øjeblikket ikke selv kapital til at foretage nødvendige investeringer i ny teknologi og produktionsfaciliteter såsom drivehuse og plasttunneler til forspiring. Til trods for det store politiske fokus på selvforsyning i disse år har Selvstyret samlet set reduceret bevillingerne til landbruget.⁸⁵ Dette betyder, at der er blevet endnu længere til et selvstændigt og bæredygtigt erhverv.

Der er dog flere positive udmeldinger og forhåbninger til landbrugets udvikling. Således mener Erhvervs- og Arbejdsmarkedsudvalget, at Grønland over en 10-15-årig periode vil kunne forsyne det meste af landet med kød, æg, grøntsager og kartofler af høj kvalitet.⁸⁶ Og dermed være selvforsynende på en række områder i 2025. Konsulenttjenesten for Landbrug anser det for realistisk at kunne dyrke halvdelen af hele Grønlands forbrug af grøntsager.⁸⁷

⁸⁴ Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug (NANOQ - Erhvervsstøtteordningen).

⁸⁵ Temamagasin i Jyllands-Posten, d. 23. april 2013 "Grønland forspirer" s. 22.

⁸⁶ *Grønland – nøglespiller i Arktis*.

⁸⁷ Artikel i Samvirke Nov. 2010 - <http://samvirke.dk/forbrug/artikler/kartoffelavl-udsigt-isbjerg.html>.

Samtidig vurderes der dog at være en række udfordringer, som må tages med i betragtning, og som gør det tvivlsomt, om en væsentligt vækst i de kommende år kan realiseres.

4.4.6 Landbrugets fremtidige udfordringer

En af de afgørende udfordringer for landbruget er manglen på en veludviklet infrastruktur. I dag er den eksisterende infrastruktur ikke i stand til at understøtte landbrugsproduktionen optimalt og effektivt. F.eks. er det ofte vanskeligt for fåreholdere i Sydgrønland at få deres varer ind til de større byer langs kysten, hvor de kan afsættes i dagligvareforretningerne. Det samme gælder i forhold til afgrøder, der skal kunne komme ud til forbrugere på en nogenlunde fleksibel måde.

En anden udfordring er, at der kun er en forholdsvis beskedne tradition for grønsagsdyrkning i Grønland. Der er således et behov for at udvikle kompetencer inden for effektiv og professionel dyrkning af grøntsager. Det drejer sig om kompetencer på tværs af værdikæden fra produktion til afsætning og ledelse, der samlet danner grobund for at producere og distribuere konkurrencedygtige varer til grønlandske forbrugere og et eventuelt eksportmarked. I denne sammenhæng vurderes det, at et fokus på få udvalgte afgrøder i første omgang kan være en farbar strategi, således at der målrettet opbygges robuste produktioner med en kritisk volumen, bred faglig erfaring og de dertilhørende investeringer, f.eks. i drivhuse og vandingsanlæg. Investeringer i drivhuse skal ses i lyset af den korte vækstsæson, som giver en naturlig begrænsning for erhvervet og understøtter et fokus på de bedst egnede afgrøder til klimaet.

En sidste udfordring er en generel holdningsændring blandt grønlandere, så de i højere grad vælger at købe grønlandske landbrugsprodukter, selvom de er dyrere end de importerede. Kampagner og oplysningstiltag kunne i denne sammenhæng være et frugtbart initiativ.

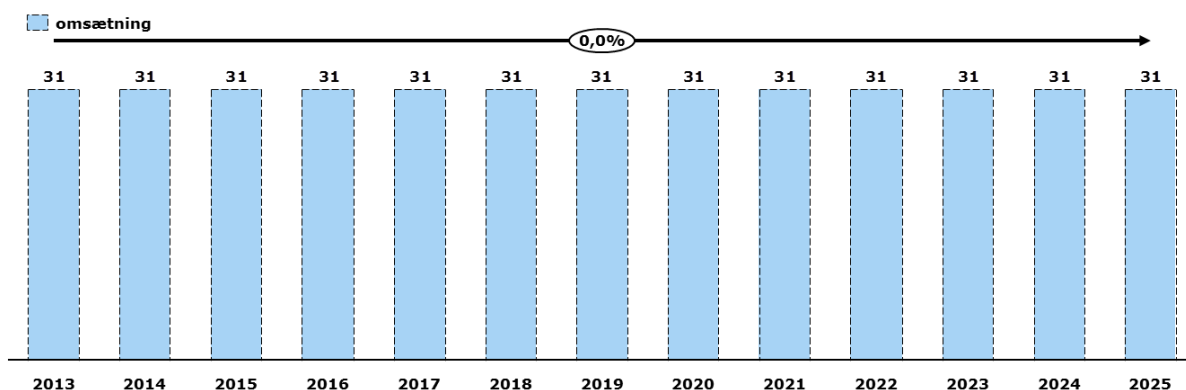
4.4.7 Miljømæssige konsekvenser

Der forventes at være en meget begrænset miljømæssig påvirkning fra landbrugsproduktion i Grønland. Dette skyldes de ekstensive dyrkningsmetoder samt naturligvis det faktum at landbrugsproduktionen ikke forventes at antage en substantiel størrelse indenfor en årrække.

4.4.8 Den forventede omsætning i landbruget frem mod 2025

I forlængelse af de anførte udfordringer vurderer Rambøll ikke nogen vækst i landbruget frem mod 2025. Mulighederne for en stærkere landbrugssektor er ikke desto mindre til stede og potentielt vil en større omsætning kunne realiseres med målrettede initiativer. I øjeblikket vurderes det mest realistiske scenario frem mod 2025 dog at være en opretholdelse af det nuværende niveau. Denne udvikling er illustreret i nedenstående figur.

Figur 44: Estimeret omsætning for landbruget 2013-2025, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik, interviews og egne beregninger.

4.5 Produkter fra sæler

Fangst af sæler er en integreret og vigtig del af den grønlandske kultur. Den kommercielle del af sælfangsten drives af det selvstyrejede Great Greenland, som hvert år modtager et millionbeløb over finansloven for at købe sælskind af fangerne. Selskabet har ligeledes i en årrække modtaget et årligt kapitalindskud for at få økonomien til at hænge sammen. Selskabet driver Grønlands eneste garvningsvirksomhed og beskæftiger 40 medarbejdere i Qaqortoq i Sydgrønland.

Sælfangsten har været omdiskuteret i de sidste årtier, og det har således været svært for Great Greenland at afsætte skindene til den ønskede pris, hvilket har medført store lagre af skind. Sammenkædningen mellem almindelig sælfangst med riffel og køllefangst af sælunger i Canada har givet anledning til, at organisationer med fokus på dyrebeskyttelse har stillet spørgsmålstegn ved fangstmetoder og bæredygtighed. Dette har medført, at EU har indført et forbud mod kommerciel handel med sælskind og sælkød.

Forbuddet har haft store negative konsekvenser for de grupper i befolkningen, for hvem sælfangst er en af de eneste muligheder for at være selvforsørgende. Derudover har EU-forbuddet haft negative konsekvenser for muligheden for at udvikle sælskindsektoren til en egentlig industri på linje med eksempelvis minkindustrien i Europa.

Den såkaldte inuit-undtagelse betyder i princippet, at Grønland ikke er omfattet af forbuddet og lovligt kan bedrive kommerciel forretning med produkter fra sæler. Forbuddet har dog angiveligt haft store negative konsekvenser for efterspørgslen. Da eksempelvis canadiske sælskind ikke kan importeres til EU, har WTO behandlet sagen.

WTO's kendelse fra november 2013 vedrørende EU-forordningen om forbud mod indførsel af sælprodukter, herunder inuit-undtagelsen fra 2009 og implementeringsforordningen fra 2010 fastslår, at EU's implementering af sin lovgivning er i strid med WTO's regler.

Således bør EU, jf. WTO-kendelsen, justere sin inuit-undtagelse således, at den ikke stiller det grønlandske folk bedre end eksempelvis canadisk inuit. En fastholdelse af EU-importforbudet nødvendiggør således ifølge WTO, at man enten fjerner inuit-undtagelsen helt eller sikrer en ligelig implementering af inuit-undtagelsen i de forskellige lande.

I forbindelse med indhandling af sælskind ydes der et tilskud, der er fastsat i finansloven. Tilskuddet blev tilført i forbindelse med det kraftige prisfald i 1970'erne og i starten af 1980'erne, der skete på baggrund af de mange kampagner mod sælfangst. Udviklingen i tilskuddet har været aftagende siden 2002, hvor det var 36,7 mio. kr., mens det var faldet til 25,2 mio. kr. i 2011.⁸⁸

De store udsving i antallet af indhandlede sælskind og den svingende eksport indikerer, at sælområdet potentielt rummer kommercielle muligheder, såfremt satsning mod at gøre forbrugere mere interesserede i sælskind lykkes, særligt i Østasien. Disse muligheder forfølges af Great Greenland og Selvstyret i fællesskab. Det stærke forretningsmæssige fokus på sælskind vurderes at rumme et væsentligt potentiale.

WWF har netop udgivet en rapport, hvori den seneste viden omkring de grønlandske sælbestande fremlægges, ligesom grønlændernes bæredygtige brug af sælerne beskrives. Rapporten giver en række anbefalinger til, hvordan EU kan sikre, at inuit-undtagelsen kommer til at fungere efter hensigten⁸⁹ og vil således kunne danne grundlag for øgede grønlandske indtægter på området.

Grønlandssælen og ringsælen er de mest talrige af de grønlandske sæler med populationer, der tæller flere millioner individer, mens den samlede klapmydsælbestand er på mere end en halv

⁸⁸ Grønlands Statistik: *Sælskind, tilskud og indhandling*.

⁸⁹ Se rapporten: [//awsassets.wwf.dk.panda.org/downloads/seals_in_greenland__wwf_report__dec_2013.pdf](http://awsassets.wwf.dk.panda.org/downloads/seals_in_greenland__wwf_report__dec_2013.pdf).

million sæler. WWF fastslår i deres rapport, at status for alle tre arter er Least Concern/ikke truede.

Det fremgår således af den nyligt udgivne rapport fra WWF, at man her støtter bæredygtig fangst af sæler i Grønland og opfordrer til, at EU adresserer virkningerne af importforbuddet, samt at EU handler derefter ved at informere om inuit-undtagelsen. Også Greenpeace har fornyligt udmeldt sin støtte til sælfangst i Grønland under bæredygtige former.

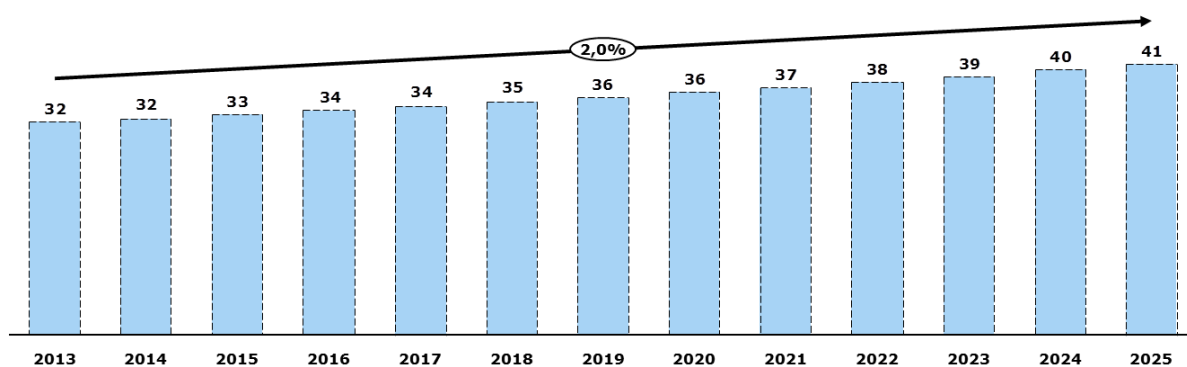
I dag opfordrer Greenpeace i lighed med WWF til, at der ikke foretages begrænsninger for de grønlandske fangeres ret til at eksportere sælprodukter til det europæiske marked. EU bør ifølge både WWF og Greenpeace forpligte sig til at øge oplysningen blandt medlemslandene og deres befolkninger om inuit-undtagelsen, om bæredygtigheden af den grønlandske fangst samt om dens kulturelle, historiske og økonomiske betydning for inuit i Arktis

Med støtte fra EU kunne det således overvejes, om den eksisterende certificeringsordning kan udvides til at garantere f.eks. en bæredygtig fangst, fuld udnyttelse af byttet samt dyrevelfærd, for at opfylde de stigende krav fra bevidste forbrugere i EU såvel som i resten af verden.

Ifølge tal fra Grønlands Statistik er antallet af indhandlede sælskind og eksporten af sælskind faldet efter 2006. I 2001 lå antallet af indhandlede sælskind på 87.587 og steg til 112.346 i 2006, mens det faldt til 34.627 i 2012.⁹⁰ En tilsvarende tendens tegner sig i eksporten af sælskind. I 2001 eksporterede Grønland sælskind for ca. 9,8 mio. kr., og i 2006 var tallet oppe på ca. 36,9 mio. kr., mens tallet i 2011 var faldet til ca. 10,9 mio. kr., og dermed tilbage på niveauet for 2001. Sælskindseksporten har dog været stigende siden 2007, hvor den var nede på 4,0 mio. kr. Eksporten dækker dog primært over opbygning af lagre i Danmark. Der er således i perioden solgt få af de indhandlede skind. Aktuelt findes lagre på 150.000 usolgte sælskind i Grønland.

Den forventede omsætning i produkter fra sælskind frem mod 2025 forventes at være stigende i forhold til det nuværende niveau, især på eksporten hvor nye markeder forventes at kunne aftage en større andel end i dag. Salget til de nuværende markeder forventes at være svagt stigende.

Figur 45: Estimeret omsætning for produkter fra sæler 2013-2025, mio. kr.

Kilde: Grønlands Statistik, interviews og egne beregninger.

⁹⁰ Grønlands Statistik: *Indhandling af sælskind efter tid og enhed.*

5. ANDRE SEKTORER – MULIGE FREMTIDSUDSIGTER

Udover de ovenfor gennemgåede og analyserede erhvervssektorer kan der identificeres en række yderligere områder, som muligvis på længere sigt kan bidrage til samfundsudviklingen. Det er dog ikke Rambølls vurdering, at disse sektorer inden 2025 vil kunne komme til at spille en betydende rolle. Vi beskriver i dette kapitel de langsigtede perspektiver på områder som *serverafkøling, energiekspport samt industriel viderebearbejdning af råstoffer mv.*

5.1 Serverafkøling

Et endnu relativt uudforsket erhvervsområde for Grønland er opstilling af serverparker. Servere kræver køling, og virksomheder investerer mange penge i kølingen, hvilket har fået virksomheder til at søge mod geografiske områder med naturligt kolde vejrforhold.⁹¹

Virksomheden Facebook er f.eks. i gang med at oprette en stor serverpark i Luleå i det nordlige Sverige. Placeringen blev blandt andet valgt på grund af byens kølige klima, således at serverne kan blive kølet direkte af naturen og dermed realisere store energibesparelser.⁹² Det er ikke blot en god forretning for Facebook, men også for Luleå. Det forventes, at Facebook investerer 3-4 milliarder svenske kroner i serverparken, og at der vil blive skabt omkring 300 nye arbejdspladser i byggesektoren og 50-60 permanente jobs i serverparken.

Et andet eksempel på en virksomhed, der bruger mange ressourcer på serverkøling, er Microsoft. Microsoft byggede i 2008 en ny serverpark i udkanten af Chicago for en halv milliard dollars. Energiforbruget i parken er vurderet til at ligge i omegnen af 200 megawatt, hvoraf ca. halvdelen benyttes til køling. Dette kræver tre nye el-kraftværker i området for at kunne skaffe nok energi til at holde serverparken kørende.⁹³

I forlængelse af den stigende svenske succes er man begyndt at undersøge mulighederne for at oprette serverparker i Grønland. Det grønlandske klima minder på mange måder om det svenske og kan dermed betragtes som et attraktivt alternativ til Sverige. Grønland kan tilbyde miljøvenlig og bæredygtig vandenergi og har allerede etableret bred erfaring fra varetagelsen af de eksisterende vandkraftværker.

Der er dog endnu langt til udviklingen af konkrete projekter, der ikke desto mindre med stor sandsynlighed vil kunne realiseres i Grønland.

5.2 Energiekspport

Det stigende globale fokus på miljøvenlig energi og reduktion af CO₂-udledningen kan måske føre til, at Grønland på sigt kan begynde at eksportere grøn og bæredygtig energi. Energien kan produceres i vandkraftværker og kan på sigt blive økonomisk attraktivt for de nærmeste lande i forhold til energi fra fossile brændstoffer. Vandenergien kan potentielt eksporteres som HVCD via undersøiske ledninger til Labrador i Canada, som allerede er i besiddelse af vandkraftværker, der leverer energi til industrier i USA.⁹⁴

Sådanne projekter er meget kapitaltunge, men i takt med de stigende globale miljøkrav har Verdensbanken udtrykt, at den muligvis vil være med til at medfinansiere projekter af denne type. Grønland er allerede langt i udviklingen af vedvarende og bæredygtig energi. Åbningen af det nyeste vandkraftværk i Ilulissat betyder, at 70 pct. af Grønlands offentlige el- og varmeproduktion nu kommer fra vedvarende energi.⁹⁵

⁹¹ www.pri.org maj 2012: "The Big Chill: Scandinavia Hosts Tech Companies' Data".

⁹² Sermitsiaq december 2011: "Serverpark i Grønland".

⁹³ Berlingske Business september 2008: "Grønland vil sælge kulde til IT-branchen".

⁹⁴ *Grønlands teknologihistorie*, s. 397.

⁹⁵ Sermitsiaq september 2013: "WWF: Grønland viser vejen".

Også andre lande ser potentiale i at eksportere deres miljøvenlige energi. Ekspertener mener, at det er teknisk muligt at eksportere den billige geotermiske energi, der produceres i Island, til resten af Europa, og de samme eksperter forudsiger endda, at det kan blive økonomisk fordelagtigt.⁹⁶ En af udfordringerne ved et sådant projekt er etableringen af et elkabel til Skotland, hvilket vil have en længde af 3.000 km. og koste omkring 11 milliarder kr. Ikke desto mindre påpeges det fremtidige potentiale i at eksportere miljøvenlig energi til andre lande, hvilket alt andet lige også kunne være en mulighed for Grønland i fremtiden.

5.3 Videre industriel bearbejdning af råstoffer mv.

På længere sigt eksisterer muligheden for, at Grønland opbygger en egentlig industriel kapacitet til viderebearbejdning af de råstoffer, som findes i den grønlandske undergrund. Dette vil ud fra et miljømæssigt perspektiv kunne være hensigtsmæssigt, idet råstofferne dermed alene transporteres i forarbejdet form. Samfundsmæssigt og økonomisk vil etableringen af industriel viderebearbejdning af råstoffer medføre øget beskæftigelsesmæssige muligheder for Grønland, ligesom der vil være økonomisk gevinst for samfundsøkonomien.

Det har eksempelvis i Island været muligt at opbygge sådanne følgeindustrier. Det er imidlertid Rambølls vurdering, at en sådan industriel udvikling i Grønland alene vil komme i forlængelse af en velkonsolideret mineindustriel produktion, samt at der i forhold til en sådan udvikling vil være betydelige udfordringer i forhold til både geografi, nødvendig infrastruktur samt arbejdsmarked, som vil skulle imødegås.

⁹⁶ Ingeniøren februar 2013: "Island overvejer eksport af geotermisk energi til Europa".

6. LITTERATURLISTE

- Copenhagen Economics, *Effektberegninger af fiskerireformer*, juni 2012
- Copenhagen Economics, *Råstoffer og bæredygtig vækst*, oktober 2012
- Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, *NANOQ – Erhvervsstøtteordningen*
- GEMBA Seafood Consulting, *Demonstrationsfartøj i Østersøfiskeriet med fokus på bedst kendte teknologier indenfor energieffektivitet i fangstredskaber under hensyn til selektivitet og dokumentation*, december 2011
- Geocenter Danmark, *Geoviden, Geologi og Geografi nr. 1*, 2013
- GEUS, *Geologi - Nyt fra GEUS nr. 1*, 2002
- GEUS, *Geology and Ore no. 5*, december 2005
- Grønlands Arbejdsgiverforening, *Fiskeriets økonomiske fodaftryk i Grønland*, oktober 2013
- Grønlands Arbejdsgiverforening, *Grønland – nøglespiller i Arktis*, november 2012
- Grønlands Hjemmestyre, *Fiskerikommissionens betænkning*, februar 2009
- Grønlands Selvstyre, *Departementet for Fiskeri, Fangst og Landbrug, Landbrugspolitisk redegørelse 2007 – Visioner for det Grønlandske Landbrug*, marts 2007
- Grønlands Selvstyre, *Finanslov for 2005*, november 2004
- Grønlands Selvstyre, *Finanslov for 2008*, november 2007
- Grønlands Selvstyre, *Finanslov for 2013*, december 2012
- Grønlands Selvstyre, *Forslag til Finanslov for 2014*, december 2013
- Grønlands Selvstyre, *Naalakkersuisoq for Erhverv, Råstoffer og Arbejdsmarked, Råstofredøgørelsen 2013*, september 2013
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Efterforskning og udnyttelse i Grønland*, maj 2012
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Guidelines for Social Impact Assessments for mining projects in Greenland*, november 2009
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Mineral resources activities*, juni 2012
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Mineralefterforskning i Grønland 2012 - Beskrivelse af aktiviteter*, august 2012
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Mineralefterforskning i Grønland 2013 - Beskrivelse af aktiviteter*, juli 2013
- Grønlands Selvstyre, *Råstofdirektoratet, Report to Inatsisartut, the Parliament of Greenland, concerning mineral resources activities in Greenland*, 2012
- Grønlands Statistik, *Greenland in Figures*, 2013
- Grønlands Statistik, *Statistisk årbog 2012*
- Jyllands-Posten, *Temamagasinet, Grønland forspirer*, 23. april 2013
- London Mining (udarbejdet af Orbicon), *VVM-undersøgelsen af Isukasia -jernmine Projektet*, august 2012
- Miljøstyrelsen, *Brancheblad for Rejefabrikker, Oversigt over emissioner, bedste tilgængelige teknik (BAT) og nyttiggørelse af restprodukter*, september 2005
- Miljøstyrelsen, *Organisk industriaffald i Grønland - Værktøjer til fremme af bedste tilgængelige teknik og nyttiggørelse af restprodukter*, juni 2006
- Nalakkersuisut, *Vores fremtid – dit og mit ansvar – på vej mod 2025*, 2012-13
- Niras Greenland A/S, *Erfaringerne med udviklingen af olieindustrien i Newfoundland og Labrador*, februar 2012
- Niras, *Aluminiumsprojektets økonomiske betydning*, januar 2010
- Rigsrevisionen, *Beretning til Statsrevisorerne om Danmarks indsats i Arktis*, september 2013
- Råstofstyrelsen, *List of mineral and petroleum licences in Greenland*, november 2013
- Samvirke, *Kartoffelavl med udsigt til isbjerge*, november 2010
- Sisimiut Kommune, *Vej mellem Sisimiut og Kangerlussuaq - Konsekvensanalyse af fordele og ulemper*, marts 2003
- Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning, *Vores velstand og velfærd – kræver handling nu*, 2011
- Stads- og havneingeniøren, *Luftforurening fra krydstogtskibe i havn, no. 10*, 2005
- Tema-rapport fra DMU, *Minedrift og miljø i Grønland*, 38/2001
- Transportkommissionen, *Transportkommissionens betænkning*, januar 2011
- United States Environmental Protection Agency (EPA), *Cruise Ship Discharge Assessment Report*, december 2008
- Visit Greenland, *Strategiplan for Visit Greenland 2012-2015*, 2012

WWF, *Seals in Greenland – An important component of culture and economy*, december 2013
Økonomisk Råd, *Grønlands Økonomi 2013*, september 2013
Økonomisk Råd, *Økonomisk Råds rapport 2010 - Undersøgelser på uddannelsesområdet*, oktober 2010
Økonomisk Råd, *Økonomisk Råds rapport 2012 - naturressourcer som vækststrategi*, september 2012

Bøger:

Hans P. Steenfos, *Grønlands teknologihistorie*, 2012
Jan Cortzen, *Den grønlandske drøm: Polarparadiset. Et folk på kant med fremtiden*, 2010

Statistiske databaser:

Danmarks Statistik
Grønlands Statistik
Statistics Iceland

Interviews med en række nøgleinteressenter indenfor de undersøgte erhverv.